

ศึกษาศาสตร์กรรชาวสวนอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว
กรณีศึกษาศาสตร์กรรชาวสวน ตำบลบางแค อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ. ศ. 2543

ISBN 974 - 664 - 067 - 4

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยมหิดล

กชพ
ธันวาคม
๒๕๔๓

๕๑๘๖๒ ๑-๒

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ศึกษาเกษตรกรชาวสวนอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว

กรณีศึกษาเกษตรกรชาวสวน ตำบลบางแค อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสงคราม

.....

นาย ถวิล ทองสิน
ผู้วิจัย

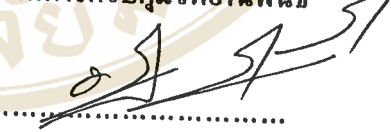

.....

อาจารย์ บงสุท นูราติทธิ ศศ.บ., ศศ.ม.
ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

.....

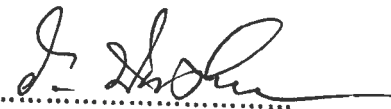
รองศาสตราจารย์ ดร. เรืองเดช ปิ่นเชื่อนขันธ์
M.A., Ph.D.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

.....

ดร. ชนิษฐา กาญจนรังษิณนท์
รพ., พบ.ม, กศด.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

.....

รองศาสตราจารย์ ดร. เรืองเดช ปิ่นเชื่อนขันธ์
M.A., Ph.D.

ประธานคณะกรรมการประจำหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

พัฒนารามบัณฑิตศึกษา

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนารามบท

.....

ศาสตราจารย์ ดร. เลียงรัช ลิ้มถ่อมวงศ์
Ph.D.

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ศึกษาศาสตร์กรชาวสวนอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว : กรณีศึกษาศาสตร์กรชาวสวน ตำบลบางแค

อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ได้รับพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา

วันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2543

นาย ฤวิธ ทองสิน

ผู้วิจัย

อาจารย์ ขงสุทร บุราสิทธิ์

ศศ.บ., ศศ.ม.

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร. เรืองเดช ปิ่นเจื่อนชาติย์

M.A., Ph.D.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ดร. ขนิษฐา กาญจนรังษินนท์

รบ., พบ.ม, กศด.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ศาสตราจารย์ ดร. คุณหญิงสุริยา รัตนกุล

Ph.D.

ผู้อำนวยการ

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

มหาวิทยาลัยมหิดล

ดร. ปรีดี ไชติช่วง

Ph. D.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ศาสตราจารย์ ดร. เล็ชชัช ลิ้มล้อมวงศ์

Ph.D.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากอาจารย์ชงยุทธ บุราสิทธิ์ รองศาสตราจารย์ ดร. เรืองเดช ปิ่นเขื่อนขัตติย์ และ อาจารย์ ดร. ขนิษฐา กาญจนรังษินันท์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ ในการวิจัยมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณ พระมหาทนงชัย บูรณพิสุทธิ์ ที่ให้กำลังใจ กำลังภายในการฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ รวมทั้งยังเอื้อเพื่ออุปกรณ์การพิมพ์ ช่วยพิมพ์วิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำต่างๆ เป็นอย่างดีแก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณ พระมหาชูศักดิ์ น้อยสันเทียะ พระมหาชาติบวร พงษ์สระพัง และ คุณกิตติภักดิ์ นันทธนะวานิช ที่ได้ช่วยเหลือค้นคว้าเอกสารงานวิจัย

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อถาวร ทองสิน คุณแม่ เฉลียว ทองสิน และ คุณสุณี ทองสิน (ภรรยา) พร้อมบุตรที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้ศึกษาต่อในระดับปริญญาโท และเป็นกำลังใจมาโดยตลอด

ทำนุผู้วิจัยขอขอบพระคุณประชาชนในหมู่บ้านตำบลบางแค ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่า ยังมาช่วยตอบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยฉบับนี้มาก

ถวิล ทองสิน

4037736 LCRU/M : สาขาวิชา : พัฒนาระบบการศึกษา ; ศศ.ม. (พัฒนาระบบการศึกษา)
คำสำคัญ : วิถีชีวิตของเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว / ภูมิปัญญาอาชีพผลิต
น้ำตาลมะพร้าว / ปังจัยภายนอก / ปังจัยภายใน

ถวิล ทองสิน : ศึกษาเกษตรกรชาวสวนอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว : กรณีศึกษาเกษตรกร
ชาวสวน ตำบลบางแค อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ :
ขงยุทธ นุราสิทธิ์ ศศ.ม., เรื่องเคช ปิ่นเขื่อนขัตติย์ Ph.D. ขนินฎฐา กาญจนรังษินันท์ กศ.ค., 113 หน้า,
ISBN 974 - 664 - 067 - 4

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ประวัติและสภาพทั่วไปของชุมชน วิถีชีวิตของ
เกษตรกรชาวสวนผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าว กระบวนการผลิตน้ำตาลมะพร้าว ภูมิปัญญาการประกอบ
อาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงอาชีพของเกษตรกรชาวสวนอาชีพผลิต
น้ำตาลมะพร้าว ศึกษาปัญหา อุปสรรคในการผลิตน้ำตาลมะพร้าว โดยใช้แบบสอบถามและ
สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างซึ่งได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 6 คนและผู้สูงอายุจำนวน 3 คน เกษตรกร
ที่เลิกประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ไปแล้ว 25 คน เกษตรกรที่ยังประกอบอาชีพผลิตน้ำตาล
มะพร้าวอยู่ในปัจจุบัน 25 คน

ผลการศึกษาพบว่า อาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ที่ตำบลบางแคมีมาตั้งแต่ สมัยพระบาท
สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 แห่งราชวงศ์จักรี วิถีชีวิตของเกษตรกรทางด้านเศรษฐกิจ
พบว่าเกษตรกรตำบลบางแคมีฐานะค่อนข้างดี เนื่องจากมีรายได้จากการขายน้ำตาลมะพร้าวทุกวัน
ส่วนวิถีชีวิตทางด้านวัฒนธรรมถือได้ว่า อาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวเป็นอาชีพที่มีการสะสมความรู้มา
แต่ครั้งบรรพบุรุษ เกษตรกรตำบลบางแคทุกครัวเรือนนับถือศาสนาพุทธ และให้ความสนใจ ใส่ใจ
ในเรื่องการทำบุญ ทะนุบำรุงศาสนา แต่มีเวลาไปร่วมงานสังสรรค์กับคนในตำบลน้อย เนื่องจาก
ต้องอยู่ในกิจกรรมการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวตลอดทั้งวัน อาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวมี
ขั้นตอนการผลิตมาก ภูมิปัญญาของการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวได้แก่ ภูมิปัญญาในเรื่อง
การคัดเลือกพันธุ์มะพร้าว การเตรียมพื้นที่ การเพาะปลูก และวิธีการผลิต ปังจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยน
แปลงอาชีพของเกษตรกร พบว่าปังจัยภายนอกได้แก่ ขาดการสนับสนุนและแก้ไขปัญหาอย่างจริง
จังจากภาครัฐ และถูกชักชวนจากเพื่อนบ้านให้ไปประกอบอาชีพอื่น ปังจัยภายใน ได้แก่ ขาด
แคลนแรงงาน เบื่อหน่าย เสี่ยงอันตรายจากการตกต้นไม้มะพร้าว ต้นทุนการผลิตสูง รายได้ไม่คุ้มกับ
การลงทุน

4037736 LCRU/M : MAJOR : RURAL DEVELOPMENT STUDIES : M.A.

(RURAL DEVELOPMENT STUDIES)

KEY WORDS : THE WAY OF LIFE COCONUT SUGAR OF FARMER / COCONUT SUGAR OF PROCESS / WISDOM OF COCONUT SUGAR OCCUPATION / EXTERNAL FACTOR AND INTERNAL FACTOR HAVE TO CHANGE COCONUT SUGAR OCCUPATION

TAWIN TONGSIN: A STUDY COCONUT SUGAR OF FARMERS : A CASE STUDY OF COCONUT SUGAR OF FARMERS IN BANGKHAE SUBDISTRICT AMPHAWA DISTRICT SAMUTSONGKHRAM PROVINCE. **THESIS ADVISORS:** YONGYUTH BURASITH, M.A., RUENGDET PANKHUENKHAT, Ph.D., KHANITTHA KANGANARUNGSINON, Ed. doctor, 113 P. ISBN 974 - 664 - 067 - 4.

The objectives of this thesis were to study the history and situation of the community, the way of life of the coconut sugar farmers, the indigenous wisdom of the coconut farmers in the process of coconut sugar production, in order to study the effects of changing their occupations and to study their problems. The study used the questionnaires and interviewed 6 village chiefs, 3 key informants and 25 coconut farmers including 25 informants who had already left their occupation.

The results of the study showed that the history of the coconut sugar farmers at Bangkhæ subdistrict has run for a long time, since the King Rama II and most of the farmers are in good economic status as they have no problems in selling their products. The way of life of the farmers involves their occupation, their culture, and respect for Buddhism. Socially, they have little time to interact with many people in their villages because they are busy doing their work. The wisdoms of their occupation lie in collecting the coconut seed and the preparation of it for cultivating, and how to process their production of coconut sugar.

There are two causes for changing their occupation. They are not supported by the government sector, and some neighbors also persuade them to work in other occupations. They are lazy at work must beware coconut trees falling down.. In addition, the benefit of their occupation bring both high and low incomes.

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ.....	ค
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1. บทนำ 1-5	
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.4 ขอบเขตในการศึกษา.....	4
1.5 นิยามศัพท์.....	4
1.6 กรอบความคิดในการวิจัย.....	5
2. แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 6-29	
2.1 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน.....	6
2.2 ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่.....	9
2.3 ทฤษฎีสังคมวิทยาว่าด้วยการอาชีพ.....	12
2.4 ทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชน.....	16
2.5 ทฤษฎีการยอมรับสิ่งใหม่.....	19
2.6 ทฤษฎีภาวะทันสมัย.....	21
2.7 ทฤษฎีนิเวศน์วิทยาวัฒนธรรม.....	22
2.8 แนวคิดเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน.....	23
2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	26

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3. ระเบียบวิธีวิจัย 30-35	
3.1 สถานที่ที่ทำการศึกษา.....	30
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา.....	30
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	31
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	32
3.5 วิเคราะห์ข้อมูล.....	33
4. ผลการศึกษา 36-80	
4.1 ประวัติและสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา.....	36
4.1.1 ประวัติและสภาพทั่วไปของจังหวัดสมุทรสงคราม.....	36
4.1.2 ประวัติและสภาพทั่วไปของอำเภออัมพวา.....	42
4.1.3 ประวัติและสภาพทั่วไปของตำบลบางแค.....	48
4.2 วิธีชีวิตของเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว.....	54
4.3 กระบวนการผลิตน้ำตาลมะพร้าว.....	55
4.4 ภูมิปัญญาของการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว.....	71
4.5 ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอาชีพของเกษตรกร ชาวสวนผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าว.....	75
4.6 ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตน้ำตาลมะพร้าว.....	78
5. สรุปและอภิปรายผลการศึกษา 81-100	
5.1 สรุปผลการศึกษา.....	81
5.2 อภิปรายผลการศึกษา.....	88
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	97
บรรณานุกรม.....	101
ภาคผนวก.....	104
ประวัติผู้วิจัย.....	112
EXCUSIVE SUMARY.....	113

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1. แผนที่จังหวัดสมุทรสงคราม.....	41
2. แผนที่อำเภออัมพวา.....	47
3. แผนที่ตำบลบางแค.....	53
4. พระองค์.....	56
5. กระบอกรองตาล.....	56
6. มีดปาดตาล.....	57
7. ฝักมีดตาล.....	58
8. หินลับมีด.....	59
9. เชือกในลอน.....	59
10. เตาเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว.....	60
11. เชื้อเพลิง.....	60
12. เปลือกไม้.....	61
13. กระทะ.....	62
14. เหล็กฟอกน้ำตาล.....	63
15. โคนหรือกง.....	63
16. เครื่องกรองน้ำตาลสด.....	64
17. พงษ์.....	65
18. เกรียงหรือเนียน.....	65
19. ฐานฟอง.....	66
20. ขางล้อรถยนต์.....	66
21. ปีบใส่น้ำตาลมะพร้าว.....	67
22. ทรายประจำเตาเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว.....	67
23. ตาขอเขี่ยเข้าในเตา.....	68

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

มะพร้าวเป็นพืชในตระกูลปาล์มชนิดหนึ่ง มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Cocosnucifera* L เป็นพืชยืนต้นประเภทใบเลี้ยงเดี่ยว คือไม่มีรากแก้วห้อยลึกลงในดิน ลำต้นตั้งตรง ภายในมักจะกลวงเมื่อมีอายุมาก ลำต้นไม่แตกกิ่งก้านสาขา ใบหรือก้านใบเกาะติดกับลำต้นโดยตรงและมีเส้นใยต่างๆ ขนานกันเช่นเดียวกับพวกหญ้า (ประมวล เสดะรัต, 2533:2)

มะพร้าวเป็นพืชเศรษฐกิจ ที่มีความสำคัญชนิดหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างมาก ทั้งสาขาเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ทั้งนี้เป็นเพราะมะพร้าวสามารถใช้ประโยชน์ได้ทุกส่วน ตั้งแต่รากถึงยอด ไม่มีส่วนใดที่ต้องทิ้งไปโดยเปล่าประโยชน์

ประโยชน์ของมะพร้าวมีมากมายหลายประการ อาทิ

- ราก ใช้ทำยาแผนโบราณรักษาโรคน้ำกัดเท้า
- ลำต้น ใช้ทำวัสดุก่อสร้าง เช่น ทำเป็นรูปไม้อัด เพอร์นิเจอร์เนื่องจากเนื้อไม้ของต้นมะพร้าวมีลวดลายสวยงาม นอกจากนี้ ยังทำเป็นเชื้อเพลิง ทำสะพานข้ามคลองได้อีก
- ใบ ใช้ทำไม้กวาดพื้น หมวก ภาชนะห่อขนม เชื้อเพลิง
- ยอดอ่อน ใช้ประกอบอาหารไว้รับประทานได้ทั้งคนและสัตว์
- ผลมะพร้าว ใช้ประกอบอาหาร ขนม เนยเทียม น้ำมันหล่อลื่น น้ำมันพืชไว้ประกอบ การปรุงอาหาร ทำสบู่ อาหารสัตว์และใช้ทำเชื้อเพลิง
- กะลามะพร้าว ใช้เป็นภาชนะใส่อาหาร ทำสิ่งประดิษฐ์สวยงาม ทำเครื่องประดับ ใช้ทำ ยารักษาโรค
- เปลือกมะพร้าว ส่วนที่เป็นขุยๆ ใช้ทำปุ๋ยปลูกต้นไม้
- เส้นใยมะพร้าว ใช้ทำเบาะรถยนต์ ที่นอน เบาะรองนั่ง แปรงถูบ้าน ที่เช็ดเท้า

ดอกมะพร้าวหรือจั่นมะพร้าว สามารถให้น้ำ ที่มีรสหวานซึ่งเรียกว่าน้ำตาลสด ไว้บริโภคเป็นเครื่องดื่มชนิดหนึ่ง นอกจากนี้ยังทำเป็นน้ำส้ม เพื่อใช้ปรุงแต่งรสชาติอาหารให้ดูน่ารับประทานยิ่งขึ้น และทำเป็นเครื่องดื่มมินิเมาท์ที่เรียกว่า กระแซ่ ได้ด้วย

น้ำตาลสดดังกล่าว สามารถใช้ประกอบอาหารคาวหวานได้ แต่ไม่สามารถเก็บไว้นานได้ ส่วนใหญ่ น้ำตาลสด หลังจากปลดจากจั่นมะพร้าว จะคงสภาพเป็นน้ำตาลสดที่มีรสหวานได้เพียง 1 วัน หลังจากนั้นถ้าใช้ไม่หมด จะเปลี่ยนสภาพเป็นกรดแลคติก หรือที่เรียกกันว่า กรดน้ำส้มซึ่งมีรสเปรี้ยว ดังนั้นจึงมีผู้คิดค้นวิธีเก็บถนอมน้ำตาลสด ที่ได้จากจั่นมะพร้าวไว้ใช้ประโยชน์ให้นานที่สุด โดยนำมาเคี่ยวกับไฟ และคนจนน้ำระเหยเหลือแต่น้ำตาลมะพร้าวที่แห้งจับเป็นก้อน บรรจุลงในภาชนะที่เป็นป๊อป เป็นหม้อ หรือเป็นถ้วยตะไลแล้วแต่ผู้ผลิตจะเลือกบรรจุลงในภาชนะชนิดใด ซึ่งการบรรจุลงในภาชนะแต่ละชนิด ก็มีชื่อเรียกแตกต่างกันไป อาทิ บรรจุลงในภาชนะรูปสี่เหลี่ยมทรงสูง เรียกว่าป๊อป และเรียกน้ำตาลมะพร้าวที่บรรจุลงในป๊อปนั้นว่า “น้ำตาลป๊อป” ถ้าบรรจุลงในภาชนะรูปกลมๆมีก้นภาชนะคั้นเรียกว่า ถ้วยตะไล และเรียกน้ำตาลมะพร้าวที่บรรจุในภาชนะชนิดนั้นว่า “น้ำตาลป๊อก” ถ้าบรรจุลงในหม้อ จะเรียกน้ำตาลมะพร้าว นั้นว่า “น้ำตาลหม้อ” ซึ่งไม่ค่อยมีใครนิยมใส่หม้อ เพราะบรรจุน้ำตาลมะพร้าวได้น้อย และไม่สะดวกในการพกพา จึงไม่ค่อยมีใครบรรจุใส่หม้อ เราจึงไม่ค่อยได้ยินใครเรียกว่าน้ำตาลหม้อ (โพธิ์ นาคะวะรัง เกษตรกรผลิตน้ำตาลมะพร้าว ตำบลบางแค อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม)

คงจะปฏิเสธกันไม่ได้ว่า “น้ำตาล” เป็นสิ่งสำคัญที่มีความจำเป็นต่อคนเรา ในชีวิตประจำวันของแต่ละครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการประกอบอาหารคาวหวาน มักต้องอาศัยน้ำตาลเป็นเครื่องชูรสในแง่การบริโภค แม้ปริมาณการใช้น้ำตาลทรายจะสูงกว่าการใช้น้ำตาลมะพร้าว แต่ในด้านความสำคัญถือว่ามีความสำคัญค่อนข้างทัดเทียมกัน ทั้งนี้เพราะการประกอบอาหารบางชนิดของคนไทย ไม่นิยมใช้น้ำตาลทรายเป็นเครื่องชูรส อาทิ การทำขนมหม้อแกง ขนมสังขยาจะไม่สามารถใช้น้ำตาลทรายทดแทนได้เลย เนื่องจากรสชาติไม่เข้ากัน จากการที่น้ำตาลมะพร้าวมีความสำคัญและเป็นที่ต้องการของตลาด จึงทำให้เกษตรกรหันมาประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวขาย

น้ำตาลมะพร้าวเป็นน้ำตาลพื้นเมืองที่ใช้แรงงานของคนในครอบครัว ไม่ต้องอาศัยเครื่องจักร ไม่ต้องลงทุนสูง เมื่อได้น้ำตาลสดมาจากจั่นมะพร้าว ซึ่งเกษตรกรป็นขึ้นไปปลดจากยอดคั้นมะพร้าวแล้ว จะนำมากรอง คั้น เคี่ยวกับไฟ และคนให้น้ำระเหย จนกระทั่งได้น้ำตาลมะพร้าวที่มีลักษณะแห้งจับเป็นก้อน และตั้งชื่อตามภาชนะที่บรรจุดังที่ได้กล่าวไปแล้วแต่ต้น

(นฤมล วุฒยาภาชีรกุล, 2529 : 9)

น้ำตาลมะพร้าวผลิตกันมากที่จังหวัดสมุทรสาครและสมุทรสงคราม แต่ที่จังหวัดสมุทรสงครามเป็นแหล่งผลิตที่ใหญ่และเก่าแก่ที่สุด ซึ่งในแต่ละปีสามารถทำรายได้เข้าจังหวัดเป็นจำนวนหลายร้อยล้านบาท (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสมุทรสงคราม, 2535)

แต่ในที่นี่จะกล่าวถึงน้ำตาลมะพร้าวที่ผลิตในตำบลบางแค อำเภอบางแพ จังหวัดสมุทรสงคราม เนื่องจากตำบลบางแค เป็นตำบลที่มีเกษตรกรประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวมาก ตำบลหนึ่งในจังหวัดสมุทรสงคราม แต่ปัจจุบันเป็นตำบลที่มีเกษตรกรเลิกประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวมากที่สุดในจังหวัดสมุทรสงคราม จากการสำรวจข้อมูลประชากรของกำนันสุชาติ สกุกอินทร์ กำนันตำบลบางแค ตั้งแต่เริ่มรับตำแหน่งในปี พ.ศ.2516พบว่า เกษตรกรตำบลบางแคมีทั้งหมด 879 ครัวเรือน มีเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว 769 ครัวเรือนแต่จากการสำรวจของกำนันสุชาติสกุกอินทร์ ร่วมกับคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางแค เมื่อวันที่ 13 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 พบว่า มีเกษตรกรประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวเหลืออยู่เพียง 25 ครัวเรือนเท่านั้น จึงเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้ศึกษา ต้องการศึกษาว่า มีปัจจัยใดบ้างที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงอาชีพของเกษตรกรผลิตน้ำตาลมะพร้าว นอกจากนั้นผู้ศึกษายังต้องการศึกษา ถึง ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตน้ำตาลมะพร้าว ภูมิปัญญาของการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวมีว่าอย่างไร ประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของชุมชนตำบลบางแคเป็นอย่างไรและ ศึกษาถึงกระบวนการผลิตน้ำตาลมะพร้าวพร้อมทั้งศึกษาถึงวิถีชีวิตของชาวสวนผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าว ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการนำปัญหาและพบขณะทำการศึกษามหาแนวทางร่วมกับ เกษตรกร เพื่อหามาตรการป้องกันและปรับปรุง แก้ไข เป็นการช่วยให้ชาวสวนผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าว มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาถึงประวัติและสภาพทั่วไปของชุมชน
- 2) เพื่อศึกษาถึงวิถีชีวิตของเกษตรกรชาวสวนผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าว
- 3) เพื่อศึกษาถึงกระบวนการผลิตน้ำตาลมะพร้าว
- 4) เพื่อศึกษาถึงภูมิปัญญาการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว
- 5) เพื่อศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้าง ที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงอาชีพ ของเกษตรกรชาวสวนผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าว ที่ตำบลบางแค อำเภอบางแพ จังหวัดสมุทรสงคราม
- 6) เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการผลิตน้ำตาลมะพร้าว

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ได้ทราบประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของชุมชน
- 2) ได้ทราบวิถีชีวิตของเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว
- 3) ได้ทราบว่าในการผลิตน้ำตาลมะพร้าว มีขบวนการอย่างไร
- 4) ได้ทราบภูมิปัญญาของการผลิตน้ำตาลมะพร้าว
- 5) ได้ทราบว่าปัจจัยใดบ้าง ที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงอาชีพ ของเกษตรกรชาวสวนอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ตำบลบางแค อำเภอ อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
- 6) ได้ทราบว่าในการผลิตน้ำตาลมะพร้าว มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร

1.4 ขอบเขตในการศึกษา

ในการศึกษาคครั้งนี้ ผู้ศึกษาแบ่งขอบเขตการศึกษาออกเป็น 2 ด้าน คือ

- 1) ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาเฉพาะพื้นที่ตำบลบางแค อำเภอ อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
- 2) ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้ศึกษาต้องการศึกษาว่า ประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของตำบลบางแคเป็นอย่างไร วิถีชีวิตของเกษตรกรชาวสวนอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวเป็นอย่างไร ขบวนการผลิตน้ำตาลมะพร้าวมีอะไรบ้าง ภูมิปัญญาของการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวมีอะไรบ้าง ผลกระทบที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวของเกษตรกรชาวสวนมีอะไรบ้าง และอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร

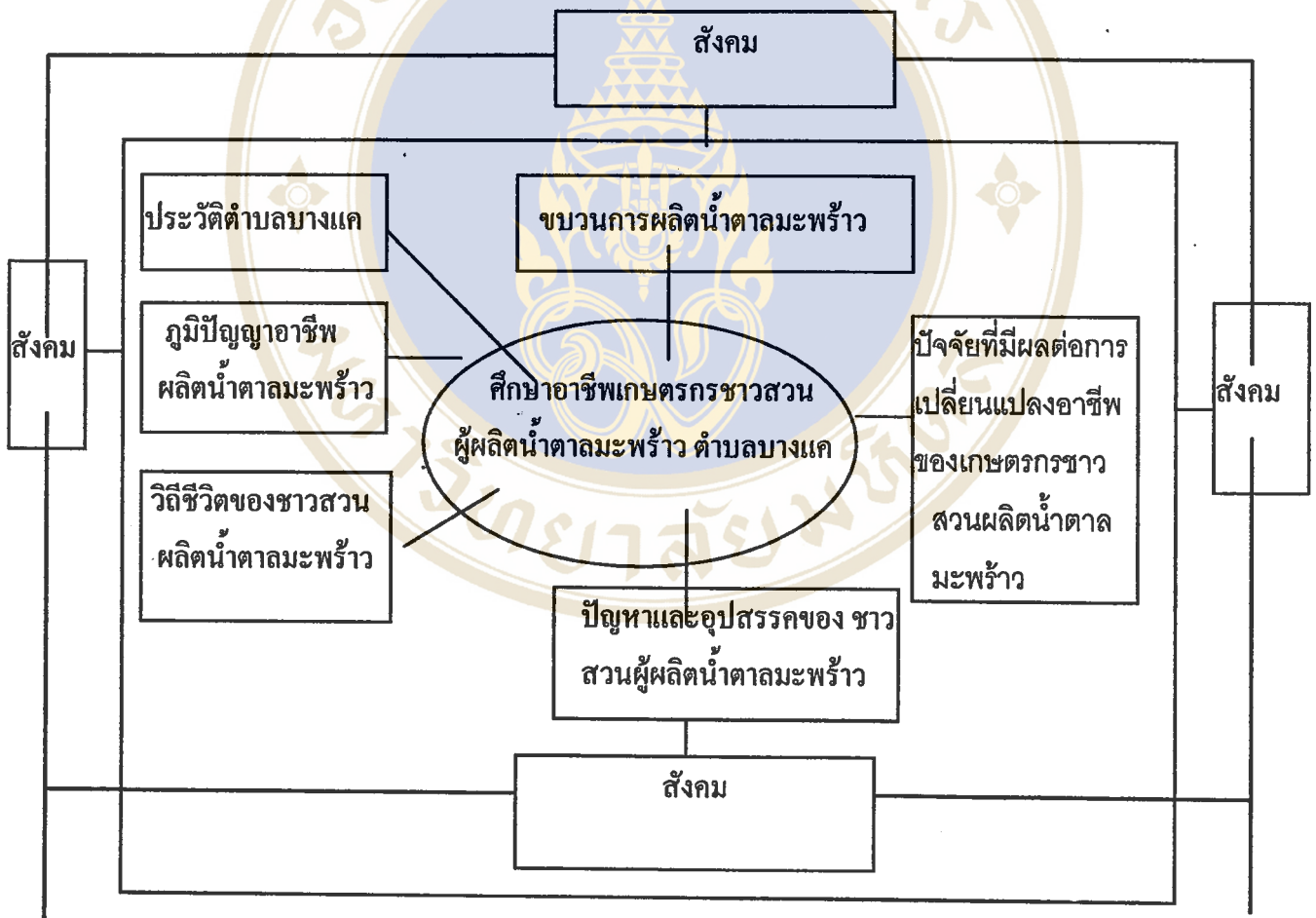
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

- 1) วิถีชีวิตของเกษตรกรชาวสวนอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว หมายถึง วิถีชีวิตของเกษตรกรชาวสวนอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม
- 2) ภูมิปัญญาอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว หมายถึง ภูมิปัญญาชาวบ้านที่บรรพบุรุษอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ได้สั่งสมความรู้ และถ่ายทอดมาสู่บุตรหลาน ในเรื่องการคัดเลือกพันธุ์มะพร้าว การเตรียมพื้นที่เพาะปลูก การบำรุงรักษา และวิธีการผลิตน้ำตาลมะพร้าว
- 3) ปัจจัยภายนอก ในที่นี้หมายถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอาชีพ ของเกษตรกรชาวสวนอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ได้แก่ ขาดการสนับสนุนและแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังจกภาครัฐ ได้รับการชักชวนจากเพื่อนบ้านให้ประกอบอาชีพอื่น

4) ปัจจัยภายใน ในที่นี้หมายถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอาชีพ ของเกษตรกร ชาวสวนอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ซึ่งได้แก่ ขาดแคลนแรงงาน ความเบื่อหน่ายในอาชีพ เสี่ยง อันตรายจากตกต้นไม้มะพร้าว

1.6 กรอบความคิดในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษา ได้กำหนดกรอบความคิด ที่จำกัดขอบเขต และทำความเข้าใจ ให้กระจ่าง ในเรื่องของการศึกษาอาชีพชาวสวนผลิตน้ำตาลมะพร้าวไว้ดังนี้

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยใช้แนวคิดและทฤษฎีดังนี้

- 2.1 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรมของชุมชน
- 2.2 ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่
- 2.3 ทฤษฎีสังคมวิทยาว่าด้วยการอาชีพ
- 2.4 ทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชน
- 2.5 ทฤษฎีการยอมรับสิ่งใหม่
- 2.6 ทฤษฎีภาวะความทันสมัย
- 2.7 ทฤษฎีนิเวศน์วิทยาวัฒนธรรม
- 2.8 แนวคิดเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน
- 2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรมนั้น มีแนวความคิดและตัวแปรต่างๆที่สำคัญ ที่จะนำไปใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ตัวแปรเหตุนิเวศวิทยา การยอมรับสิ่งใหม่ การแพร่กระจายทาง วัฒนธรรม ลักษณะบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคล สื่อมวลชน และการสาธารณูปโภคพื้นฐาน ส่วนตัวแปรผลที่สำคัญได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

1. ตัวแปรเหตุ

ตัวแปรเหตุที่ทำให้มีอิทธิพล หรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรม นั้นมีอยู่หลายตัวแปร แต่ละตัวแปรสามารถแยกแยะ เพื่อการวิเคราะห์ได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 นิเวศวิทยา

สภาพทางนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ มีทั้งสภาพนิเวศวิทยาที่อุดมสมบูรณ์ พอสสมควร และไม่อุดมสมบูรณ์

1.2 การยอมรับสิ่งใหม่

การยอมรับสิ่งใหม่นี้ กล่าวถึงการยอมรับและการไม่ยอมรับสิ่งใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการ เกษตรหรือที่ไม่ใช่การเกษตร

1.3 การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมนี้ สามารถแพร่ได้ทั้งทางระบบการศึกษา ระบบการค้า และชีวิตแบบเมือง ว่าชาวบ้านจะนิยมระบบใดมากน้อยกว่ากัน

1.4 ลักษณะบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคล

ลักษณะบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคล หมายถึงลักษณะความแตกต่างของปัจเจกบุคคล ในด้านเพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์ต่างๆ ทักษะคติ ความเป็นผู้นำและอื่นๆ

1.5 การสื่อสารมวลชน

การสื่อสารมวลชน มีความสำคัญเพราะเป็นปัจจัยจากภายนอก ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งรัฐบาลมีส่วนที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง

1.6 การสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน

การสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน หมายถึงความเป็นไปได้ หรือประโยชน์ ที่ได้มีโอกาสได้ ใช้สาธารณูปโภคต่าง ๆ นั้น

2. ตัวแปรตาม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในที่นี้ จะไม่แยกความแตกต่างทางสังคมและ วัฒนธรรมแต่อย่างใด แต่จะกล่าวควบคู่กัน ไประหว่างความสัมพันธ์ทางสังคมและวิถีชีวิต ความเป็น อยู่ของสังคม ตัวแปรนี้สามารถแยกได้เป็นอัตราของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่ง อาจเป็นไปได้ในด้านช้าและเร็ว และตัวแปรนี้ยังประกอบด้วย การพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ ว่าได้มีการ พัฒนาวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างน้อยเพียงใด และการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยหรือไม่

3. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหตุและตัวแปรตาม

3.1 นิเวศวิทยากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

ถ้าหากชุมชนใดอยู่ในสภาพที่มีสิ่งแวดล้อมที่ไม่อุดมสมบูรณ์ ย่อมจะส่งผลให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ที่มีอัตราช้ากว่าชุมชนที่อยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อมที่อุดม

สมบูรณ์ ความแข็งแรงของชุมชนทำให้เกิดการย้ายถิ่นไปทำงานภายนอกชุมชน โดยเฉพาะพวก เขาจะย้ายถิ่นไปทำงานเป็นกรรมกร คนรับใช้หรือเป็นโสเภณีในกรุงเทพฯ และภาคใต้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ได้มีการส่งเงินไปที่บ้านทำให้ฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าเดิม ปัจจัยด้านนิเวศวิทยามีผลต่อการพัฒนาชีวิตของประชากรให้ดีขึ้น หมายความว่าถ้าสิ่งแวดล้อมในด้านภูมิศาสตร์ดี มีที่ดินทำกินที่อุดมสมบูรณ์ก็ส่งผลให้มีรายได้สูงขึ้น และนำรายได้มาปรับปรุงความเป็นอยู่ต่างๆ ให้ดีขึ้น ปัจจัยด้านนิเวศวิทยายังมีผลต่อการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยต่างๆ ทั้งในด้านเทคโนโลยีและอุปกรณ์ต่างๆ ที่อำนวยความสะดวก

3.2 การยอมรับสิ่งใหม่กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรม

เมื่อพิจารณาถึงอัตราการยอมรับสิ่งใหม่ ซึ่งจะมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากการยอมรับสิ่งใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเกษตรหรือไม่ใช่การเกษตรก็ตาม ย่อมเป็นการกระตุ้นและสนับสนุนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สถาบันทางสังคมต่างๆ ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนและครอบครัวให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม ซึ่งแน่นอนจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและทันสมัยอีกด้วย การยอมรับสิ่งใหม่ๆ เช่นการยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตรสมัยใหม่ต่างๆ นำมาปรับปรุงการทำเกษตรแบบสมัยใหม่ ทำให้เกิดการพัฒนาความเป็นอยู่ดีขึ้นกว่าเดิมอย่างมาก กล่าวคือการรู้จักใช้รถไถเดินตาม แทนใช้แรงงานสัตว์ ทำให้ประหยัดเวลาและทำอย่างมีประสิทธิภาพขึ้นกว่าเดิม ผลผลิตต่อไร่จะมากขึ้นด้วย

3.3 การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรม

การที่รัฐบาลได้กระจายความเจริญต่างๆ เข้าไปสู่ชุมชนหมู่บ้านโดยใช้ระบบการศึกษา เพื่อให้ชาวบ้านได้รับการศึกษากันทั่วถึง พ่อค้าได้มีการค้าขายเข้าไปซื้อผลผลิตการเกษตรถึงในชุมชน และแนวความคิดคติแบบเมือง ชาวชนบทได้เข้ามาในเมืองเพื่อมาค้าขาย ซื้อสินค้า หรือขายผลผลิตทางการเกษตร หรือท่องเที่ยว ทำให้อิทธิพลความเป็นอยู่แบบเมืองได้เข้าไปสู่ชนบทมากยิ่งขึ้น สิ่งเหล่านี้เราอาจกล่าวได้ว่าเป็น การแพร่กระจายทาง วัฒนธรรม ซึ่งแน่นอนว่าจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในอัตราที่เร็ว มีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงที่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกชุมชนอย่างมาก นอกจากนี้ย่อมจะทำให้ชาวบ้านได้มีการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม เพราะสิ่งที่ได้รับจากเมือง อันได้แก่ความสะดวกสบาย ผ้าไหมไม่ต้องทอด้วยตนเอง แต่สามารถที่จะซื้อที่ตลาดได้ นอกจากนี้ยังเป็นการนำไปสู่ความทันสมัยอีกด้วย กล่าวคือวิถีชีวิตความเป็นอยู่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่เหมือนกัน

3.4 ลักษณะบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคลกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรม

ลักษณะบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคลมีความแตกต่างกันอยู่บ้างไม่มากก็น้อย ลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดความแตกต่าง และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรม ผู้ที่มีการศึกษาสูงย่อมจะรับสิ่งใหม่ๆ และย่อมจะเปลี่ยนแปลงวิถีความเป็นอยู่ เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และการเปลี่ยนแปลงจะมีอัตราที่เร็วกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยกว่า นอกจากนี้ยังมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยตามแนวคิดแบบตะวันตก ลักษณะบุคลิกภาพนี้ยังมีเพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน ความเป็นผู้นำและอื่นๆเป็นตัวแปรที่สำคัญ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆขึ้น

3.5 การสื่อสารมวลชนกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรม

อิทธิพลของวิทยุ โทรทัศน์ และเครื่องมือสื่อสารอื่นๆ มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไม่มากก็น้อย เนื่องจาก วิทยุ โทรทัศน์ และเครื่องมือสื่อสารอื่นๆทำให้ชาวบ้านได้รับความรู้ต่างๆ จึงมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้าน วัฒนธรรม การศึกษา การสาธารณสุข เศรษฐกิจและการเมือง

3.6 การสาธารณสุขโลกขั้นพื้นฐาน

นับตั้งแต่รัฐบาลได้มีการสร้างสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขโลกนี้ ซึ่งได้แก่ถนนหนทาง โรงเรียน ไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้าน ทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อัตราของการเปลี่ยนแปลงได้เพิ่มมากขึ้นกว่าที่ยัง ไม่มีการเปลี่ยนแปลง และย่อมเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วย(สมศักดิ์ ศรีสันติสุข , 2532 :35-40)

2.2 ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่(Structural Functional Theory)

ทฤษฎีนี้มีที่มาจากแนวคิดเรื่องหน้าที่นิยม(Functionlism) ซึ่งอธิบายว่าสังคมทุกสังคมมีโครงสร้างที่ประกอบด้วยระบบย่อยต่างๆ(Subsystems) ที่ผสมกลมกลืนกันและมีความสืบเนื่องมั่นคงพอควร ทัลคอต พาร์สัน(Talcott Parsons) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ในกลุ่มทฤษฎีหน้าที่นิยมมองสังคมส่วนรวมว่า เป็นระบบหนึ่งทีประกอบด้วยส่วนย่อยต่างๆ ที่ยึดเหนี่ยวและมีความสัมพันธ์กับส่วนย่อยทุกส่วนของสังคม ต่างก็มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติ เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ต่อไปได้ แม้ว่าตัวบุคคลจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากธรรมชาติต้องมีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย

ส่วนย่อยของสังคมได้แก่ องค์กรและสถาบันต่างๆที่จัดตั้งขึ้น เพื่อทำหน้าที่สำหรับการคงอยู่ของสังคม เช่น ครอบครัวทำหน้าที่ผลิตสมาชิกใหม่และอบรมสั่งสอนให้รู้จักวัฒนธรรม ประเพณี สถาบันเศรษฐกิจทำหน้าที่ ผลิตสิ่งของและบริการสิ่งต่างๆให้แก่สมาชิก สถาบันการปกครองทำหน้าที่ ควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกและรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม เป็นต้น แต่องค์

การและสถาบันแต่ละแห่งจะสร้างกฎเกณฑ์และแบบแผน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่างๆ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่อธิบายว่า การทำงานของส่วนย่อยต่างๆ ที่ยึดเหนี่ยวและสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี มีผลให้สังคมอยู่ในสภาพสมดุลเคลื่อนที่ (Moving Equilibrium) โดยที่แต่ละสถาบันจะทำหน้าที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน เพื่อสนองตอบความต้องการของสังคมส่วนรวม เช่น ครอบครัวยุบธรรมสั่งสอนให้สมาชิกมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ จะช่วยให้สถาบันเศรษฐกิจได้คนทำงานที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น เราจึงเรียกว่า สังคมอยู่ในสภาพสมดุล แต่การสมดุลนี้เป็นการสมดุลเคลื่อนที่ หมายถึงว่า การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ทุกขณะ แต่สถาบันต่างๆ เหล่านั้นจะพยายามปรับตัวให้เข้ากันเพื่อให้สังคมเกิดความสมดุล

วิลเบิร์ต อี. มัวร์ (Wilbert E. Moore อ้างในสมเดช นิลพันธ์, 2536) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ได้ให้ข้อคิดว่า ไม่มีสังคมใดอยู่ในสภาพสมดุลอย่างแท้จริง เพราะไม่มีสังคมใดที่ส่วนประกอบหรือสถาบันต่างๆ สามารถทำหน้าที่ของตนได้สมบูรณ์ครบถ้วน การเปลี่ยนแปลงเมื่อเกิดขึ้นในสังคมใดสังคมหนึ่งแล้ว จะมีผลกระทบไปถึงส่วนย่อยอื่นๆ ด้วย ความไม่สมดุลของส่วนประกอบหรือสถาบันต่างๆ ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งและความตึงเครียดต่างๆ ขึ้นในสังคม จึงต้องมีการปรับตัวเพื่อให้เข้าสู่สภาวะสมดุลต่อไป การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้อาจเกิดจากสาเหตุภายในระบบสังคมนั้น หรือจากปัจจัยภายนอกสังคมก็ได้

สาเหตุภายในระบบสังคมมีอยู่หลายประการ เช่น การเพิ่มจำนวนประชากร อาจทำให้การอบรมกล่อมเกลาสมาชิกใหม่เป็นไปอย่างไม่ครบถ้วนหรือไม่ถูกต้อง การที่สังคมเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เกิดทุพภิกขภัย อาจทำให้สมาชิกมีความลำบากยากแค้น จนกลายเป็นคนเห็นแก่ตัว มีการทะเลาะวิวาทและอาชญากรรมเพิ่มขึ้น เกิดความเสื่อมในทางศีลธรรมและ ศิลปวิทยาการ นอกจากนี้การที่คนในสังคมสามารถประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ขึ้นมา อาจทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ มากมาย ทั้งในแง่บทบาทและสถานภาพของบุคคลกลุ่มต่างๆ ดังที่เคย ปรากฏเมื่อครั้งที่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมในทวีปยุโรป

ส่วนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ การเกิดภาวะสงคราม การแพร่กระจายข่าวสาร และการรับเอาวัฒนธรรมหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ จากสังคมอื่นมาใช้ ประชาชนที่ไม่เคยสนใจอำนาจทางการเมืองหรือยอมรับในสภาพความเป็นอยู่ที่ยากแค้นของตน อาจเปลี่ยนความคิดใหม่เนื่องจากอิทธิพลของการศึกษา และความคิดเรื่องประชาธิปไตยจนอาจเกิดความไม่พอใจและมีการเรียกร้องสิทธิทางการเมือง และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การนำเอาระบบราชการเข้ามาใช้ทำให้มีการจัดสอบบรรจุ หรือคัดเลือกบุคลากรเข้าทำงานตามคุณวุฒิและความสามารถ ในขณะที่สังคม

ส่วนใหญ่ยึดมั่นในระบบเครือญาติ หรือเห็นแก่พวกพ้อง ย่อมทำให้เกิดปัญหาและความขัดแย้งกันขึ้น เป็นต้น

มาร์ ได้ย้ำความยืดหยุ่นของทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ว่า สามารถให้คำอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทุกอย่างที่เกิดขึ้น สังคมจะต้องปรับปรุงให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงจึงเป็นลักษณะธรรมดาของสังคมมนุษย์

มาร์ชี้ให้เห็นว่า ความตึงเครียดในสังคมแม้ว่าจะเป็นเรื่องธรรมดา แต่ก็สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมขึ้นได้ สังคมจะเปลี่ยนสภาพใหม่ในความพยายามที่จะแก้ปัญหาความตึงเครียดที่เกิดขึ้น มาร์จึงมีความเห็นว่า เราควรมองมนุษย์ในฐานะที่เป็น “สัตว์แก้ปัญหา” และมองสังคมเป็น “ระบบแก้ความเครียด”

ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ ชี้ให้เห็นถึงความซับซ้อนของปัญหาในการพัฒนาชุมชนหรือสังคม ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาพร้อมกันไปทุกด้าน มิใช่จำกัดอยู่แต่เฉพาะการพัฒนาทางวัตถุเท่านั้น เพราะการเปลี่ยนแปลงในสังคมเมื่อเกิดขึ้นในบางส่วนแล้ว ย่อมจะส่งผลกระทบต่อส่วนอื่นๆ ด้วย ทฤษฎีนี้เน้นความสำคัญของเสถียรภาพหรือความมั่นคงของสังคม จึงสนับสนุนให้มีการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้หน่วยย่อยต่างๆ สามารถปรับตัวเข้าสู่สมดุลได้ ดังนั้นในการพัฒนาชุมชน แม้จะมุ่งปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิตและการเพิ่มรายได้แล้วก็ตาม แต่ก็ควรจะเร่งดำเนินการในด้านสุขภาพอนามัย การศึกษาและการพัฒนาคุณภาพของประชาชน ไปพร้อมกันทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะและค่านิยมที่เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลง

ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ นอกจากจะชี้ว่า การพัฒนาต้องกระทำพร้อมกันไปทุกด้านอย่างต่อเนื่องแล้ว ยังช่วยให้มองเห็นลักษณะของสังคมที่ค่อยพัฒนาและสังคมที่พัฒนาแล้ว ว่าแตกต่างกันอย่างไร และมีปัจจัยอะไรบ้างที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนา ตามแนวคิดของทฤษฎีนี้ รูปแบบของสังคมที่พัฒนาแล้วก็ดี อัตราการพัฒนาก็ดี ไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน เพราะมีปัจจัยกำหนดอยู่หลายประการ เช่น สภาพหรือระดับการพัฒนาในตอนเริ่มต้น แรงจูงใจหรือสิ่งผลักดันให้พัฒนา วิธีการหรือแนวทางในการพัฒนา ตลอดจนแรงเสริมหรืออุปสรรคระหว่างการพัฒนา สิ่งเหล่านี้จะแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม ลักษณะการพัฒนาของสังคมทั้งหลายจึงไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน หรือเป็นไปในอัตราเดียวกัน (สมเดช นิลพันธ์ , 2536)

สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นเรื่องของความไม่แน่นอน และผลของการเปลี่ยนแปลงอาจเป็นที่พอใจหรือไม่เป็นที่พอใจของสมาชิกของสังคมได้ ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงพยายามรักษาสถานภาพคงที่เอาไว้ เพราะไม่แน่ใจว่า การเปลี่ยนแปลงจะบังเกิดผลดีหรือผลร้ายแก่ตน

อย่างไรก็ดี การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ไม่ว่าจะสมาชิกของสังคมจะต้องการหรือไม่ ทั้งนี้เพราะพลังต่างๆที่รวมกันเข้าเป็น วัฒนธรรมนั้น ย่อมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การเคร่งครัดหรือการยึดมั่นถือมั่นในระยะียบประเพณี โดยไม่ยอมรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงอันเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม ย่อมทำให้เกิดการขัดแย้ง ความตึงเครียดและความกดดันขึ้นในสังคม เพราะฉะนั้นสังคมในอุดมคติหรือสังคมที่ดีนั้น จะต้องเป็นสังคมที่มีการปรับปรุงตัวเองให้เข้ากับสถานะการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ มิฉะนั้นจะทำให้เกิดปัญหาสังคมล้าหลัง ความยุ่งเหยิงไม่เป็นระเบียบขึ้นในสังคม

2.3 ทฤษฎีสังคมวิทยาว่าด้วยการอาชีพ

ฮอร์จ ซิมเมล (Georg Simmel อ้างในคำรณ ฐานดี, 2532) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ได้กล่าวว่า “อาชีพเป็นรากฐานที่แท้จริงของสังคมมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมสมัยใหม่ที่คนใช้อาชีพเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวให้เกิดความสัมพันธ์ต่อกันขึ้น” ทั้งนี้เป็นเพราะทุกเมื่อเชื่อวัน นับตั้งแต่ต้นนอนจนกระทั่งจะเข้านอนอีกครั้ง เราจะพบและต้องสร้างความสัมพันธ์ กับผู้คนมากหน้าหลายตาที่ประกอบอาชีพต่างกัน ความสัมพันธ์ ดังกล่าวอาจเป็นความสัมพันธ์ทางตรง เช่น รับบริการจากผู้ทำหน้าที่บริการด้านการขนส่ง ทั้งที่เป็นการโดยสารรถเมล์และรถแท็กซี่ ซื้อสินค้าจากพ่อค้าแม่ค้า รับบริการบำบัดรักษาโรคจากแพทย์และพยาบาล รับบริการด้านการปกป้องคุ้มครองจากตำรวจและทหาร ตลอดจนรับการศึกษาจากครูอาจารย์ ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ทางตรงจากผู้ให้บริการสู่ผู้รับบริการ ในขณะที่เดียวกันเราก็มีความสัมพันธ์ทางอ้อมกับบุคคลอื่นนับไม่ถ้วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมที่มีโครงสร้างที่สลับซับซ้อน ดังเช่น สังคมเมืองใหญ่ๆ เช่น กรุงเทพฯ ปารีส ลอนดอน นิวยอร์ก และโตเกียว เป็นต้น คนที่อาศัยอยู่ในสังคมเหล่านี้ ย่อมมีความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ นับเป็นจำนวนแสนจำนวนล้าน เพื่อให้ได้สินค้าและบริการมาสนองความต้องการของตน ตัวอย่างเช่น สินค้าประเภทรถยนต์ จะมีคนที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหรือผลิตรถ ขายรถ ขายน้ำมันเชื้อเพลิงจำนวนมาก นับตั้งแต่การหาแร่เหล็กจากเหมืองแร่ในส่วนต่างๆของโลก การถลุงแร่และนำเอาเหล็กมาสร้างเป็นรถยนต์ ส่วนโรงผลิตรถยนต์ก็มีการแบ่งแยกสาขาออกไปหลายประเภท นับตั้งแต่ช่างไฟฟ้า ช่างทำน็อตชนิดต่างๆกัน ช่างทำเครื่องยนต์ พวงมาลัยและยางรถยนต์ หลังจากที่ผลิตรถยนต์ออกมาได้แล้ว การส่งรถยนต์ออกจากโรงงานไปยังประเทศที่สั่งซื้อ ก็ย่อมต้องเกี่ยวข้องกับคนอื่นอีกมาก ในขณะเดียวกันตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ ย่อมมีการแยกส่วนย่อยออกไปอีกหลายแผนก เช่น แผนกขาย แผนกโฆษณา แผนกบัญชี แผนกซ่อมและเปลี่ยนเครื่องอะไหล่ ฯลฯ ดังนั้นเราจึงเห็นได้ว่า สินค้าประเภทหนึ่งๆ มีจำนวนผู้ประกอบการกิจการเดียวกันเป็นจำนวนมาก ที่มีส่วนทำให้เราได้ใช้

หรือบริโกลินค่านั้นๆ ในชีวิตจริงคนๆหนึ่งมิได้ใช้สิ่งของเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องแสวงหาสิ่งของอื่นๆอีกนับเป็นร้อยเป็นพันที่นำมาสนองความต้องการ ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์และสังคม ด้วยเหตุนี้จากกล่าวได้ว่า คนเรามีความเกี่ยวข้องกับคนที่เรารู้จักและไม่รู้จัก หรือไม่เคยเห็นหน้าค่าตากันมาก่อน ความเกี่ยวข้องดังกล่าวนี้มีส่วนทำให้คนเรารวมตัวกันเป็นสังคมขึ้น โดยมีรากฐานมาจากความสัมพันธ์ทางการประกอบอาชีพของสมาชิกในสังคมนั้นเอง

ความหมายของคำว่าอาชีพ

อาชีพคืออะไร

ความหมายของคำว่าอาชีพ ยังไม่อาจกำหนดให้แน่ชัดได้ว่า ความหมายที่แท้จริงน่าจะเป็นเช่นไร ทั้งนี้ก็เพราะคำจำกัดความที่ได้กำหนดขึ้น มักเป็นไปตามจุดประสงค์และเป้าหมายในการนำไปใช้ของคน กลุ่มคน หรือสถาบันแต่ละแห่ง ดังเช่น

นักเศรษฐศาสตร์ให้ความหมายคำว่าอาชีพว่า อาชีพคือกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้และเป็นรากฐานที่สำคัญของโครงสร้างทางเศรษฐกิจของสังคม

สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี(ดำรง ฐานติ , 2532) ให้ความหมายคำว่าอาชีพว่า อาชีพหมายถึง ชนิดของงานที่บุคคลนั้นกระทำอยู่ เป็นงานที่ทำแล้วได้รับค่าจ้าง เงินเดือน หรือสิ่งตอบแทน โดยไม่คำนึงถึงว่าจะได้รับในรูปของเงินสดหรือสิ่งของ หรืองานที่ทำโดยไม่ได้รับค่าจ้างหรือผลกำไรให้แก่ธุรกิจของหัวหน้าครัวเรือน หรือสมาชิกในครัวเรือนที่มีความสำคัญเป็นเครือญาติ หรือโดยการสมรส หรือโดยการอุปถัมภ์เลี้ยงดูในฐานะบุตรธิดา

องค์การกรรมกรสากลแห่งสหประชาชาติ (ดำรง ฐานติ, 2532) ให้ความหมายคำว่าอาชีพว่า อาชีพได้แก่งานที่แต่ละบุคคลกระทำโดยไม่จำกัดว่างานนั้น จะเป็นงานประเภทใด หรือจะก่อให้เกิดสถานภาพแก่ ผู้ประกอบอาชีพนั้นเป็นประการใด

จากคำจำกัดความที่กล่าวถึงนี้ อาจมองเห็นได้ว่าเป็นการให้ความหมายที่เน้นในแง่เศรษฐกิจเป็นสำคัญ จริงอยู่ที่ไม่มีใครปฏิเสธได้ว่า การประกอบอาชีพของคนจะมีส่วนสัมพันธ์กับรายได้ แต่หากจะมองในมุมกว้างและศึกษาวิเคราะห์ลักษณะอาชีพทุกแบบ ทั้งที่มีปรากฏในสังคมของเราเองและในต่างสังคม จะพบว่าอาชีพมีส่วนเกี่ยวข้องกับลักษณะทางด้านสังคมและเทคนิคอีกด้วย ยิ่งในปัจจุบันอาชีพได้จำแนกแยกย่อยออกไปมากมาย ทำให้เกิดความยากลำบากในการให้ความหมาย เพื่อให้สามารถครอบคลุมลักษณะของอาชีพทุกประเภทได้ ด้วยเหตุนี้เราจึงน่าจะพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะสำคัญที่ประกอบกันขึ้นเป็นงานอาชีพมากกว่า จะหาคำจำกัดความให้ครบสมบูรณ์

อาร์เธอร์ ซอลซ์ (Arthur Salz อังโนอานนท์ อาภาภิรม, 2532) นักสังคมวิทยาชาวเยอรมันให้ทัศนะว่า ถึงแม้ว่าจะมีผู้ให้ความหมายของคำว่าอาชีพแตกต่างกันเพียงใดก็ตาม แต่งานอาชีพทุกประเภทจะมีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ดังนี้

ก. ด้านเทคนิค เป็นกิจกรรมที่ใช้กำลังกายและ/หรือสมอง เพื่อการผลิตอย่างมีระบบ รวมทั้งมีการจัดการ (management) รวมอยู่ด้วย

ข. ด้านเศรษฐกิจ เป็นกิจกรรมที่ทำแล้วได้รับผลตอบแทน ซึ่งเป็นรายได้เพื่อใช้จ่ายในการดำรงชีพ

ค. ด้านสังคม เป็นงานที่คนในสังคมยอมรับว่าเป็นงานสุจริต และไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมเสียต่อขนบธรรมเนียมศีลธรรมอันดีงาม

คำอธิบายของอาร์เธอร์ ซอลซ์ ให้ความสำคัญออกไปอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกับแนวทัศนะของฮอร์จ ชิมเมล ทั้งนี้เพราะทั้งสองมิได้ตีความหมายให้จำกัดไว้เฉพาะในแง่เศรษฐกิจเท่านั้น ดังจะเห็นได้ว่า คนบางคนประกอบอาชีพเป็นคนกวาดถนน แต่เขาก็ภาคภูมิใจเพราะเป็นอาชีพที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคม และคนยอมรับว่าเป็นงานสุจริต ส่วนบางคนมีอาชีพเป็นหมอดูที่ต้องใช้เทคนิคในการวิเคราะห์ตามโหราศาสตร์ และบางคนมีอาชีพเป็นนักสังคมสงเคราะห์ ที่ไม่รับค่าจ้างแรงงานเพราะต้องการช่วยเหลือสังคม เป็นต้น

ในแง่ของนักสังคมวิทยานั้น อาชีพมีส่วนเกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรมอย่างใกล้ชิด เพราะอาชีพก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้

1. แยกคนในสังคมเดียวกันออกเป็นส่วนเล็กน้อยตามสาขาอาชีพ เช่น ผู้ประกอบการธุรกิจการเกษตร ธุรกิจอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมบริการ และข้าราชการ ซึ่งในกลุ่มอาชีพเหล่านี้ก็ยิ่งแยกย่อยออกไปอีก เช่น ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจการเกษตรจะแยกย่อยเป็น ชวนา ผู้เลี้ยงไก่ ผู้เลี้ยงสุกร ชาวประมง ชาวสวนทุเรียน ชาวสวนส้ม ชาวสวนมะพร้าว ฯลฯ จากลักษณะการแบ่งเช่นนี้ จะทำให้คนมีความแตกต่างกันและกัน ตามประเภทของงานที่ทำ และจะทำให้เกิดผล 2 ประการคือ การแบ่งงานและเกิดความหลากหลายขึ้นในสังคม การแบ่งงานเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ส่วนความหลากหลายนี้มีส่วนในการเพิ่มรสชาติและสีสันของการอยู่ร่วมกันในสังคมให้มากขึ้น แทนที่คนในสังคมจะมีลักษณะและทำงานเป็นแบบเดียวกันทั้งสังคม

2. อาชีพจะยังผลให้คนเกิดความรู้สึกเป็นอิสระ สามารถคิดและทำงานตามที่ตนถนัดและเหมาะสมกับอุปนิสัยของแต่ละบุคคล

3. ในงานอาชีพแต่ละประเภทนั้น จะเป็นแหล่งรวมคนที่อยู่ต่างถิ่นและต่างพื้นเพเข้าด้วยกัน เสมือนหนึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีลักษณะเดียวกัน เช่น มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งที่มีคนทำงาน 4,000 คน คนที่ทำงานในที่นั้นอาจมีถิ่นฐานบ้านเกิดตามจังหวัดต่างๆ อาจนับถือศาสนาและ มีวัฒนธรรมเดิม

ต่างกัน แต่เมื่อคนเหล่านี้มาอยู่รวมกัน เพื่อประกอบอาชีพในมหาวิทยาลัยแห่งนั้น พวกเขาจะกลายเป็นกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์ และความสนใจไปในแนวเดียวกัน รวมทั้งประพฤติปฏิบัติตนตามกฎเกณฑ์ของสถาบันนั้นๆ

4. อาชีพมีผลต่อบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล เพราะอาชีพมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตของบุคคลผู้นั้น

5. อาชีพมีส่วนเชื่อมโยงแต่ละบุคคลให้รวมกันเป็นสังคมขึ้นมา

6. อาชีพก่อให้เกิดความชำนาญพิเศษทางด้านเทคนิค แก่ผู้ที่ประกอบอาชีพนั้นๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดเป็นรูปแบบเฉพาะในสังคม เช่น แพทย์จะต้องฝึกความรู้ความชำนาญในการรักษาคนไข้ วิศวกรจะมีความรู้ในการก่อสร้างอาคาร และชาวไร่ต้องพัฒนาเทคนิคในการปลูกพืชเพื่อเพิ่มผลผลิต เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า นักสังคมวิทยาสนใจศึกษาอาชีพ โดยเน้นวิเคราะห์องค์ประกอบหลักทั้งทางด้านเศรษฐกิจ เทคนิค และสังคมที่อาชีพนั้นเกี่ยวข้องกับถึง นอกจากนี้ยังศึกษาในแง่ที่ว่า อาชีพเป็นกิจกรรมที่สำคัญของสังคม และทำหน้าที่เชื่อมโยงสายสัมพันธ์ให้คนรวมตัวกันเป็นสังคมขึ้น

สังคมวิทยาว่าด้วยการอาชีพจะทำให้คุณประโยชน์ 2 ประการ ดังนี้

1. ประโยชน์ต่อตนและสังคม

1.1 ตัวผู้ศึกษาผู้เรียนสาขาวิชานี้จะได้รับความรู้เกี่ยวกับลักษณะการประกอบอาชีพ ของคนในสังคมไทยและสังคมอื่นๆทั่วโลก วิวัฒนาการของอาชีพนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันรวมทั้งการคาดการณ์ว่าแนวโน้มการประกอบอาชีพในอนาคตจะเป็นอย่างไร ได้ทราบถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม และเทคนิคหรือเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของคนในสาขาต่างๆ ทั้งที่เป็นงานเกษตรกรรม พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม และการบริการอื่นๆซึ่งมี ปรากฏขึ้นในเมืองและชนบท รวมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศและระดับโลก ความรู้ที่ได้รับจะทำให้ผู้ศึกษาสามารถมองหาเส้นทางว่า ควรจะแสวงหาและฝึกฝนความรู้ความสามารถในด้านใดด้านหนึ่ง ให้เกิดความชำนาญอย่างแท้จริงก่อนจะเข้าสู่ตลาดแรงงานต่อไป การเข้าสู่ตลาดแรงงานนั้นหมายถึง การไปเป็นลูกจ้างหรือพนักงานในองค์กรธุรกิจและราชการส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งเป็นการออกไปเป็นผู้ประกอบการด้วยตนเอง สังคมทุกสังคมเปิดโอกาสให้คนหางานทำ และมีช่องทางในการลงทุนอย่างกว้างขวาง หากผู้เรียนได้ทราบถึงลักษณะโครงสร้างของสังคมนระบบเศรษฐกิจของประเทศและของประเทศต่างๆทั่วโลก

1.2 ประโยชน์ต่อสังคม หากแต่ละคนเป็นผู้ที่มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ ก็จะเพิ่มปริมาณและคุณภาพของผลผลิตได้ ย่อมเป็นการเกื้อหนุนให้สังคมทั้งสังคมเจริญก้าวหน้าไป

อย่างไม่หยุดยั้ง ทั้งนี้เพราะแต่ละคนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ซึ่งต้องร่วมกันสร้างสรรค์ ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงเป็นหัวใจหลักในการพัฒนาสังคมของทุกประเทศ

2. ประโยชน์ต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ

การวิเคราะห์วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพทุกแขนง จะมีผลต่อการสนับสนุนความรู้ทางด้านสังคมวิทยาว่าด้วยการอาชีพ ให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น อาทิ การวิจัยเพื่อพัฒนาการเกษตรกรรมในด้านการเลี้ยงกุ้ง การเลี้ยงปลาตก การปลูกหมอนเลี้ยงไหม และการปลูกกาแฟ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ชีวภาพ (bio - technology) การพัฒนาแผงวงจรไฟฟ้า คอมพิวเตอร์ และ วัสดุโอทีที่ต้องใช้ความรู้สาขาอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนการวิจัยพัฒนาระบบข่าวสาร ข้อมูลเพื่อการตลาด ทั้งภายในและต่างประเทศ การศึกษาวิจัยในงานสาขาอาชีพด้านต่างๆดังกล่าว จะก่อให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพ เพิ่มคุณภาพสินค้าและบริการให้ก้าวไกลเพื่อความเป็นเลิศทางเทคโนโลยี และจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรของสังคม เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษยชาติทั้งในปัจจุบันและอนาคต นอกจากนี้การค้นคว้าวิจัยจะทำให้คนได้ตระหนักถึงผลกระทบของการพัฒนาเทคโนโลยี ที่มีต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคม ซึ่งข้อสรุปของการวิจัยแต่ละสาขา จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวิชาการมาก ทั้งนี้เนื่องจากการค้นคว้าย่อมก่อให้เกิดการสะสมทาง วัฒนธรรม นับตั้งแต่มนุษย์อุบัติขึ้นในโลก มนุษย์ต้องทำมาหาเลี้ยงชีพเพื่อความอยู่รอด ในระยะเริ่มแรกนั้น การหาของป่าและล่าสัตว์เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่ทำให้มนุษย์สามารถเลี้ยงตัวเองและครอบครัว รวมทั้งสามารถเผื่อแผ่ให้สมาชิกที่เป็นพวกของตนได้อีก ด้วยอาชีพในปัจจุบันนั้นมีมากมายหลายอาชีพ แต่ละอาชีพสมาชิกในสังคมทำเพื่อหาเลี้ยงตนและครอบครัว รวมทั้งญาติมิตร (คำรง ฐานดี , 2535)

2.4 ทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชน

ทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชนกล่าวว่า การที่ชุมชนชนบทจะพึ่งตนเองได้ จะต้องมีการพึ่งตนเองได้ 5 ด้านด้วยกันคือ

1. พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี
2. พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ
3. พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ
4. พึ่งตนเองได้ทางจิตใจ
5. พึ่งตนเองได้ทางสังคม

การพึ่งตนเองได้ในที่นี้ หมายถึง ความสามารถในการดำรงตนอยู่ได้อย่างอิสระ มั่นคง สมบูรณ์ การพึ่งตนเองได้ มีได้ทั้งระดับปัจเจกชน (Individual) และชุมชน

คำว่าปัจเจกชนพึ่งตนเองได้หมายถึง การที่บุคคลสามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างอิสระ เช่น สามารถแยกตัวออกมาอยู่ต่างหากจากพ่อแม่ มีความมั่นคงในชีวิต สามารถเลี้ยงตัวเองได้ ตัดสินใจเรื่องสำคัญได้เอง หรือสามารถขอคำแนะนำจากผู้อื่น มาประกอบการตัดสินใจของตนได้

ชุมชนหมายถึง กลุ่มคนที่มีการกระทำระหว่างกัน อย่างสม่ำเสมอ ตามกฎระเบียบของสังคม เพื่อบรรลุเป้าหมายของแต่ละคน หรือเป้าหมายร่วมกัน ณ. พื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่ง เป็นเวลานานพอสมควร

การพึ่งตนเองได้ของชุมชนหมายถึง การที่ชุมชนมีความสามารถกระทำกรร่วมกันอย่างสม่ำเสมอตามกฎระเบียบของสังคม เพื่อบรรลุเป้าหมายของชุมชน ณ. พื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่ง เป็นเวลานานพอสมควร

ภาวะการพึ่งตนเองได้ต้องมีลักษณะพลวัต (dynamic) สามารถเลื่อนขึ้นหรือลงได้และเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลาเทียบได้กับความสมดุลเคลื่อนที่ (moving equilibrium)

การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี (Technological self reliance) ในทฤษฎีนี้หมายถึง การมีปริมาณและคุณภาพของเทคโนโลยีทางวัตถุ เช่น เครื่องไม้ เครื่องมือ เครื่องจักรกลและเทคโนโลยีทางสังคม เช่น การรู้จักวางโครงการ รู้จักจัดการ มีมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น รู้จักใช้อย่างมีประสิทธิภาพและบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพดีอยู่เสมอพร้อมจะใช้งาน และรู้จักใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่เดิมให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ (economic self - reliance) ในทฤษฎีนี้หมายถึง ความสามารถดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจ (ทำมาหาเลี้ยงชีพ) ที่มีความมั่นคงสมบูรณ์พอสมควร

การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ (natural resources self - reliance) ทรัพยากรธรรมชาติในที่นี้หมายถึง สิ่งใดๆที่มีอยู่โดยธรรมชาติ และคนในชุมชนสามารถหาได้ การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติหมายถึง การมีทรัพยากรธรรมชาติและความสามารถในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาตินั้น สามารถรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ไม่ให้เกิดเสื่อมสลายไปจนหมดสิ้นหรือไม่ให้เสียสมดุลธรรมชาติมากนัก ตัวอย่างทรัพยากรธรรมชาติได้แก่ ดิน น้ำ ป่า สัตว์บกสัตว์น้ำ รวมทั้งแร่ธาตุต่างๆที่มีค่าและมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์

การพึ่งตนเองได้ทางจิตใจ (psychological self - reliance) ในทฤษฎีนี้หมายถึง สภาพจิตใจที่กล้าแข็ง ในการที่จะต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นขณะทำมาหาเลี้ยงชีพ การพัฒนาชีวิตให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ปกครองตนเองได้ ป้องกันไม่ให้เกิดกิเลส ตัณหา ไม่ให้โลก โกรธ หลง หรืออยากได้อะไรก็เงินเกินความสามารถของตน

การพึ่งตนเองได้ทางสังคม (socio - cultural self - reliance) ในทฤษฎีนี้หมายถึง ภาวะการที่กลุ่มคนกลุ่มหนึ่งๆ มีความเป็นปึกแผ่นเหนียวแน่น มีผู้นำที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำกลุ่มคนเหล่านี้ปฏิบัติหน้าที่ต่างๆของตนไปสู่เป้าหมาย ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยกลุ่มคนของตนเอง หรืออาจขอความร่วมมือจากภายนอกได้ กลุ่มคนที่หมายถึงนี้ต้องมีขนาดใหญ่พอสมควร เช่น กลุ่มคนในหมู่บ้านหรือกลุ่มคนในตำบล และต้องมีความรู้ความสามารถ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ก็จะนำมาซึ่งความเป็นปึกแผ่นและมีผู้นำที่ดี

การพึ่งตนเองได้ของชุมชน จะต้องมีสิ่งต่อไปนี้

1. ชุมชนจะพึ่งตนเองได้นั้น ชุมชนจะต้องมีเทคโนโลยี การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี จะทำให้ชุมชนสามารถประกอบอาชีพได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการทำนา ทำไร่ หรือบางครั้งอาจรวมถึงการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน การติดต่อค้าขาย หรือแม้แต่การประกอบอาชีพด้านการบริการซ่อมแซมเครื่องจักร เครื่องมือ เทคโนโลยีก็จะช่วยได้ แล้วยังอาจช่วยในการสื่อสารติดต่อกับบุคคลภายนอกชุมชน ทำให้ได้ข่าวสารที่ดี ทันต่อเหตุการณ์ รวมไปถึงการใช้เทคโนโลยีทางสังคม เช่น การเป็นผู้นำชุมชนที่ดี การรู้จักวางโครงการ บริหารโครงการ การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยีจึงย่อมจะส่งผลให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ทางหนึ่ง

2. ชุมชนจะพึ่งตนเองได้ ชุมชนนั้นจะต้องพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจจะหมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนมีอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ มีรายได้พอเพียงสามารถซื้ออาหาร หรือซื้อปัจจัย 4 อย่างได้ แล้วยังอาจหมายถึงการที่ชุมชนสามารถหาอุปกรณ์เครื่องกีฬาเล่น ทำให้สุขภาพแข็งแรง ซื้ออุปกรณ์การศึกษามาให้ลูกหลานได้ศึกษาเล่าเรียน ทำให้ลูกหลานมีความรู้

3. ชุมชนจะพึ่งตนเองได้นั้น ชุมชนจะต้องมีทรัพยากรธรรมชาติ ก็เพราะ หากชุมชนปราศจากการช่วยเหลือจากธรรมชาติ ขาดน้ำ ขาดดินที่ดี หรือขาดพืชพันธุ์ไม้ แร่ธาตุสำคัญ ปลูกพืชพันธุ์เศรษฐกิจไม่ขึ้น ไม่งอกงาม ซื้อขายของธรรมชาติไม่ได้ตามสมควรแล้ว แม้จะพึ่งตนเองได้ทางอื่นดังกล่าวมาแล้ว บางทีก็ไม่สามารถจะพึ่งตนเองได้

4. ชุมชนจะพึ่งตนเองได้ ชุมชนนั้นจะต้องพึ่งตนเองได้ทางจิตใจด้วย เพราะคนที่พึ่งตนเองได้จะมีจิตใจเข้มแข็ง มั่นใจว่าจะช่วยตนเองได้ และยังเป็นคนที่รู้จักพอ ไม่โลภมากเกินไป หากมีบุคคลประเภทนี้ยิ่งมากขึ้นเพียงใด ย่อมจะยิ่งช่วยทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้มากขึ้นเพียงนั้น ทั้งนี้นอกจากชุมชนแต่ละชุมชนจะประกอบด้วยบุคคลเหล่านี้แล้ว การที่บุคคลพึ่งตนเองได้ทางจิตใจ ยังจะเป็นรากฐานของการพึ่งตนเองด้านอื่น เช่น ทางสังคม ทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี

5. ชุมชนจะพึ่งตนเองได้ ชุมชนจะต้องพึ่งตนเองได้ทางสังคม หมายความว่า ภาวะความเป็นปึกแผ่นทางสังคม อันสืบเนื่องมาจากปัจจัยอื่นอีกทอดหนึ่ง เช่น การศึกษา การสื่อสาร ความเอื้อ

เพื่อเชื่อมแฟระหว่างกัน รวมทั้งอาจสืบเนื่องมาจากการพึ่งตนเองด้านอื่นๆที่กล่าวมาแล้ว และการมีผู้นำที่เข้มแข็งย่อมจะทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ เพราะการพึ่งตนเองได้ทางสังคม ช่วยทำให้ชุมชนสามารถดำเนินการใดๆให้บรรลุเป้าหมายได้ด้วยตนเอง หรือสามารถหาความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอก เข้ามาช่วยทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ การพึ่งตนเองได้ทางสังคมเป็นเสมือนจุดสุดยอดของการพึ่งตนเองด้านต่างๆของชุมชน เพราะในแง่หนึ่งการพึ่งตนเองทางสังคม อาจมองว่าเป็นการรวมการพึ่งตนเองได้ทางต่างๆทั้งหมด (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2539)

สรุป การที่ชุมชนใดๆจะพึ่งตนเองได้ค่อนข้างสมบูรณ์ ชุมชนนั้นจะต้องพึ่งตนเองได้ใน 5 ทาง คือ ทางเทคโนโลยี ทางเศรษฐกิจ ทางทรัพยากรธรรมชาติ ทางจิตใจและทางสังคม ระดับการพึ่งตนเองของชุมชนจะสูงหรือต่ำ ย่อมขึ้นอยู่กับระดับการพึ่งตนเองได้ด้านต่างๆ ของชุมชนอีกทอดหนึ่ง

2.5 ทฤษฎีการยอมรับสิ่งใหม่

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536:90-92) ได้สรุปไว้ว่า การยอมรับสิ่งใหม่ เป็นตัวการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น กล่าวคือ การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลยอมรับสิ่งใหม่ ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์ในบุคลิกภาพ ความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และค่านิยมของปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มบุคคลในสังคม ทฤษฎีการยอมรับสิ่งใหม่มีข้อสมมติว่า ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคล มีความแตกต่างในด้านบุคลิกภาพ ความรู้ความเข้าใจ ทักษะและค่านิยม การจะยอมรับสิ่งใหม่เร็วหรือช้า นั้นขึ้นอยู่กับลักษณะเหล่านี้ ซึ่งในชุมชนหมู่บ้านหนึ่งๆ จะมีสิ่งใหม่ๆเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องมีแหล่งที่มา 3 ประการคือ

1.การค้นพบ คือ การที่ชาวบ้านได้ค้นพบทรัพยากร หรือค้นพบพืชผลทางการเกษตรสมัยใหม่ ทำให้ชาวบ้านได้เปลี่ยนอาชีพ หรือมีรายได้ดีกว่าเดิม เช่น การค้นพบพืชพันธุ์ใหม่ที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูง ทำให้ประชาชนหันมาทำการเพาะปลูกพืชพันธุ์ใหม่ และมีรายได้สูงขึ้น

2.การคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ คือ การที่มีผู้คิดค้น ประดิษฐ์สิ่งใหม่ขึ้น และมีประโยชน์ต่อชุมชน ประชาชนก็จะหันมารับสิ่งใหม่ๆ นั้นมาใช้กันมากขึ้นเรื่อยๆ เช่น มีผู้ประดิษฐ์คิดค้นรถยนต์เล็กๆ โดยนำเครื่องสูบน้ำมาใช้แทนเครื่องยนต์

3.การแพร่กระจาย คือ การยอมรับสิ่งใหม่ๆ จากสังคมอื่นหรือสังคมภายนอก เป็นการแพร่กระจายจากสังคมหนึ่งไปสู่สังคมหนึ่ง เช่น การที่ชาวนาได้รับความรู้เทคนิคใหม่ๆ ในการทำการเกษตรจากประเทศตะวันตก

เอเวอเรทท์ เอ็ม. โรเจอร์ (อ้างในสมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536:90-92) ได้กล่าวถึง กระบวนการยอมรับสิ่งใหม่ 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นของการทราบข่าว เป็นขั้นที่สมาชิก ได้ทราบว่า มีสิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้น แหล่งที่ได้ข่าว จะมาจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง พ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อน และสื่อมวลชนต่างๆ
  2. ขั้นของความสนใจในรายละเอียด เป็นขั้นที่ผู้ที่จะรับสิ่งใหม่ ได้สนใจในรายละเอียดอย่างมาก และคิดว่าสิ่งใหม่นี้ คงจะเป็นประโยชน์ จึงได้เข้าไปศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติม จากผู้นำต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งใหม่นั้น
  3. ขั้นของการประเมินผล เป็นขั้นของการตัดสินใจ หรือช่วง หัวเลี้ยวหัวต่อ ในการคิดว่า สิ่งใหม่นั้นดีแค่ไหน เพียงใด มีอะไรเป็นผลดีและผลเสีย
  4. ขั้นของการทดลอง เป็นขั้นตอนที่สำคัญ ที่ได้ตัดสินใจลงไปว่า จะพิจารณาทดลอง ถ้าได้ผลดี ก็จะได้นำไปปฏิบัติจริงต่อไป
  5. ขั้นการยอมรับ เป็นขั้นที่ตัดสินใจว่าจะยอมรับสิ่งใหม่ หรือมีการประเมินผลมาก่อนแล้ว ตกใจว่าจะยอมรับหรือไม่
- ซึ่งอัตราของการยอมรับสิ่งใหม่นั้น หมายถึง การที่สมาชิกในสังคม จะยอมรับสิ่งใหม่ช้า หรือเร็วตามกระบวนการข้างต้น โดยมีประเด็นที่จะพิจารณาอยู่ 2 ประเด็นคือ

1. ลักษณะของสิ่งใหม่ การที่สิ่งใหม่จะเข้าไปสู่สังคมได้เร็ว นั้น ขึ้นอยู่กับสิ่งใหม่ว่าจะมีลักษณะอย่างไร
  - 1.1 ต้นทุน หมายถึง ราคาสิ่งใหม่ ๆ มีราคาถูกหรือแพง เหมาะสมกับฐานะความเป็นอยู่อย่างไร เพราะฉะนั้นสิ่งใหม่ ที่ราคาไม่สูงนัก มักได้รับการยอมรับ มากกว่าสิ่งใหม่ที่ราคาสูงกว่า
  - 1.2 ความยุ่งยากในการนำไปใช้ หมายถึง สิ่งใหม่นั้นมีกรรมวิธีในการใช้ยุ่งยากเพียงใด สมาชิกในสังคมมักจะเลือกสิ่งใหม่ ที่ไม่ยุ่งยากในการนำไปใช้
  - 1.3 ความเข้ากันได้ หมายถึง สิ่งใหม่นั้นเหมาะสมกับสภาพต่างๆ ของผู้นำไปใช้หรือไม่
  - 1.4 การมองเห็นประโยชน์ หมายถึง สิ่งใหม่นั้นประชาชนในสังคมได้สังเกตเห็น ผลประโยชน์ที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาชนบท
  - 1.5 แรงจูงใจ หมายถึง สิ่งใหม่นั้น มีสิ่งจูงใจที่สามารถดึงดูดบุคคล หรือติดต่อไปสู่บุคคลอื่นให้รับทราบได้มากน้อยเพียงใด

2. ลักษณะของประชาชนในสังคม เป็นลักษณะทางบุคลิกภาพและค่านิยมของกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกัน สิ่งใหม่ชนิดเดียวกัน อาจจะมีผลทำให้บุคคลบางกลุ่ม รับได้อย่างรวดเร็ว ในขณะที่บางกลุ่มต้องใช้ระยะเวลา

2.1 ผู้ที่ยอมรับสิ่งใหม่ บุคลิกภาพของกลุ่มนี้ เป็นผู้ชอบเสี่ยงชอบทดลอง ชอบเดินทาง ท่องเที่ยว ทำให้รู้จักบุคคลทั่วไป เป็นผู้กว้างขวาง รู้จักคนทั่วไป เป็นผู้ที่ยอมรับก่อนบุคคลอื่นๆ

2.2 ผู้ที่ยอมรับสิ่งใหม่เร็ว เป็นบุคคลหรือกลุ่มคน ที่เป็นที่ยอมรับและรู้จักกันในชุมชน และเป็นที่ยอมรับนับถือในชุมชน เป็นผู้ที่รู้จักแหล่งข่าวจากสิ่งใหม่ๆ เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐจากหน่วยราชการต่างๆ

2.3 ผู้ที่ยอมรับสิ่งใหม่ปานกลาง เป็นผู้ใช้เวลาในการติดตามอย่างมาก ยอมรับสิ่งใหม่ด้วยความรอบคอบ

2.4 ผู้ที่ยอมรับสิ่งใหม่ช้า เป็นบุคคลหรือกลุ่ม ที่ยอมรับสิ่งใหม่ช้ากว่ากลุ่มอื่น เป็นผู้ที่ไม่มีความเป็นผู้นำหรือสร้างสรรค์

2.6 ทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization Theory)

ทฤษฎีภาวะทันสมัยเป็นทฤษฎีการพัฒนาสังคม ที่เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงจากสังคมที่ยังไม่เจริญ ซึ่งมีระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมล้าหลัง เปลี่ยนไปสู่สังคมที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และมีเทคโนโลยีระดับสูง ตามแบบประเทศยุโรป ตะวันตก และในอเมริกาเหนือ แนวคิดนี้เชื่อว่า สังคมเป็นระบบและมีความสมดุล แต่ในความสมดุลก็ยังไม่มีการพัฒนาหรือความเจริญอย่างเต็มที่ ซึ่งตามหลักคิดของทฤษฎีนี้เชื่อว่า การผสมผสานกลมกลืนกัน (Diffusion) จะปรับสภาวะของสังคมให้มีรูปแบบตามสิ่งที่นำเข้าไป

ตามแนวคิดของทฤษฎีนี้ เชื่อว่าการพัฒนาโดยการนำเข้า สิ่งที่เรียกว่า ทันสมัยกว่าเข้าไปในสังคม สังคมจะมีการเปรียบเทียบ ดังนั้นสังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงและผสมผสานกัน จากสภาพสังคมล้าสมัยให้เปลี่ยนเป็นสังคมทันสมัย ตามรูปแบบการนำเข้า แต่ถ้าสังคมไม่ทำหน้าที่ของตนเอง ก็จะมีการ Reform ขึ้นใหม่ สังคมก็จะพัฒนาขึ้น ซึ่งทฤษฎีนี้เชื่อว่า เมื่อสังคมมีการพัฒนา ความยากจนก็จะลดลง

สรุปสภาวะทันสมัย

จุดแข็ง การจะสร้างสังคมให้มีภาวะทันสมัย จะต้องให้เกิดความเติบโตทางเศรษฐกิจ แล้วจึงนำไปสู่การพัฒนา ซึ่งในทฤษฎีภาวะทันสมัย มีเป้าหมายค่อนข้างเด่นชัด ซึ่งสามารถพัฒนาแบบเส้นตรงได้

จุดอ่อน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมแบบเส้นตรงนั้น ในความเป็นจริงแล้วไม่สามารถเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้ได้ เพราะติดอยู่กับค่านิยม จากภาวะทันสมัยซึ่งจะต้องเปลี่ยนค่านิยมให้ทันสมัยตามชาติตะวันตกนั้น ในบางกรณีไม่มีความจำเป็นซึ่ง Jacob ให้คำนิยามว่า Modernization with out development นั้น จึงเห็นได้ชัดว่า การเจริญเติบโตเป็นกระบวนการของการผลิตสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางปริมาณเท่านั้น ส่วนการพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ซับซ้อนกว่า หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพ ตัวอย่างของทฤษฎีภาวะทันสมัยในประเทศไทย คือ ในสมัยที่ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากสงครามเย็น ระหว่างประเทศมหาอำนาจ คือ อเมริกาและรัสเซียแผ่ขยายอำนาจมาแถบซีกโลกตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชีย ซึ่งถูกมองว่าคือพัฒนา รวมทั้งไทยด้วย อเมริกาได้ให้การสนับสนุนในหลายๆรูปแบบ ซึ่งถือว่าเป็นการนำเข้าปัจจัยภายนอก อเมริกาได้สร้างสถาบันนี้ต้า เพื่อสอนแนวความคิดและกลไกในการจัดการ โดยจัดส่งเจ้าหน้าที่ไทยไปเรียนอเมริกา เพื่อเรียนเกี่ยวกับแนวความคิดและกลไกต่างๆของเขาในรูปแบบสมัยใหม่ นับว่านี่คือ Institution - Transfer ซึ่งทำให้เกิดขบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและอื่นๆ จนสถาบันนี้ต้าได้เป็นแนวแบบการจัดการเรียนการสอนด้านการบริหารการปกครองประเทศ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การพัฒนาประเทศเป็นขบวนการ ซึ่งมีการเพิ่มทั้งด้านปริมาณและเพิ่มคุณค่าการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดภาวะทันสมัยนั้น จะต้องใช้ปัจจัยนำเข้าภายนอกให้มีมากพอถึงจะเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในสังคมนั้นๆ ได้ (ชมรมพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2538)

2.7 ทฤษฎีนิเวศน์วิทยาวัฒนธรรม

ธัญญ วงษ์วิภาค (มปป) ได้สรุปเกี่ยวกับทฤษฎีนิเวศน์วิทยาวัฒนธรรมไว้ดังนี้

วัฒนธรรมหมายถึง ความรู้ที่มนุษย์คิดขึ้นมาใช้ปรับตัว เพื่อความอยู่รอดในสังคม ความรู้เหล่านี้จะได้รับการส่งสมและถ่ายทอด จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

นิเวศน์วิทยาวัฒนธรรมเป็นทฤษฎีที่ศึกษาทางมานุษยวิทยา ที่สนใจศึกษามนุษย์ในแหล่งภูมิภาคต่างๆ ว่ามนุษย์ในแต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างกันในสังคมและวัฒนธรรมอย่างไร นอกจากนี้ยังศึกษาสภาพแวดล้อมและ วัฒนธรรมด้วย

แนวการศึกษาทางมานุษยวิทยาที่ให้ความสำคัญแก่สภาพแวดล้อมนั้น เน้นศึกษาสภาพแวดล้อมในลักษณะที่เป็นจุลภาค เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัวชุมชนที่ทำการศึกษามากที่สุด และต้องศึกษาให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ พืช ดิน ฟ้า อากาศ ในท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะความรู้ ความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ วิธีการทำมาหากิน และการจัดระเบียบทางสังคม ตลอดจนพื้นฐานทางวัฒนธรรมนั้น มีความหมายต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของโลกปัจจุบันมาก เพราะจะเป็นสิ่งที่ทำให้เข้าใจถึงปัญหาการเพิ่มอัตราประชากร และการขาดแคลนอาหารเป็นอย่างยิ่ง

นิเวศน์วิทยาวัฒนธรรมเป็นแนวความคิดหนึ่ง ที่จะให้ความกระจ่างในเรื่องราวที่เกี่ยวกับแบบแผนการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ว่าความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อม และ วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อกันอย่างไร ในบางกรณีจะพบว่า สภาพแวดล้อมเป็นตัวกำหนดรูปแบบทาง วัฒนธรรมที่สำคัญ จึงทำให้ผู้คนในบางท้องถิ่น ไม่อาจที่จะพัฒนาเพื่อยกระดับสภาพความเป็นอยู่เดิมให้ดีขึ้นได้ ทั้งๆที่มีปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาพร้อมอยู่แล้ว แต่ในหลายๆกรณีเหตุการณ์กลับเป็นตรงกันข้าม กล่าวคือแบบแผนการดำเนินชีวิตของผู้คน กลายเป็นมูลเหตุใหญ่ที่ทำให้สภาพแวดล้อมต้องเปลี่ยนแปลงไป จนทำให้เกิดผลลัพธ์ที่น่ามาประการ อาทิ น้ำท่วม ฝนแล้ง ปัญหามลภาวะต่างๆ

นิเวศน์วิทยาวัฒนธรรมเป็นศาสตร์ที่เน้นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่าง พืช สัตว์ มนุษย์ สัตว์ออร์ค ได้ชี้ให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ วัฒนธรรมนั้น มีความเกี่ยวข้องต่อกันและกันอย่างยิ่ง

ทฤษฎีนิเวศน์วิทยาโดยสตีวอร์ดได้ศึกษาถึง

1. ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อม และเทคนิคที่ใช้เพื่อหาประโยชน์จากสภาพแวดล้อม
2. ความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนพฤติกรรม และเทคนิคที่มนุษย์ใช้หาประโยชน์จากสภาพแวดล้อม
3. ผลกระทบต่อแบบแผนพฤติกรรมหนึ่งส่ง ไปถึงส่วนอื่นๆของ วัฒนธรรม

2.8 แนวคิดเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน

สามารถ จันสุรย์ (2536) ได้สรุปแนวคิดเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้านไว้ดังนี้

ภูมิปัญญา (Wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular wisdom) หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) หมายถึง รากฐานความรู้ของชาวบ้าน หรือความรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมี

ประสบการณ์ที่สืบทอดกันมาทั้งทางตรง คือ ประสบการณ์ด้วยตนเอง หรือทางอ้อมซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่ หรือความรู้สะสมที่สืบทอดกันมา

กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เอง แล้วนำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ทั้งกว้าง ทั้งลึก ที่ชาวบ้านสามารถคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินวิถีชีวิตได้ในท้องถิ่น อย่างสมสมัย

ภูมิปัญญาเกิดจากการสะสมการเรียนรู้มาเป็นระยะยาวนาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมดในทุกสาขาวิชา ไม่แยกเป็นวิชาๆแบบที่เราเรียน ฉะนั้นวิชาเกี่ยวกับเศรษฐกิจ อาชีพ ความเป็นอยู่ เกี่ยวกับการใช้จ่าย เกี่ยวกับการศึกษา วัฒนธรรมนั้น จะผสมกลมกลืนเชื่อมโยงกันหมด

ภูมิปัญญา มี 2 ลักษณะคือ

♦ ลักษณะที่เป็นนามธรรม เป็น โลกทัศน์ ชีวทัศน์ เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิต เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่าและความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน

♦ ลักษณะที่เป็นรูปธรรม เป็นเรื่องเกี่ยวกับเฉพาะด้านต่างๆ เช่น การทำมาหากิน การเกษตร หัตถกรรม ศิลปดนตรีและอื่นๆ

ภูมิปัญญาเหล่านี้สะท้อนออกมาใน 3 ลักษณะที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกันคือ

1. ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกัน คือความสัมพันธ์ระหว่างคนกับโลก สิ่งแวดล้อม สัตว์ พืช ธรรมชาติ
2. ความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ที่ร่วมกันในสังคม หรือ ในชุมชน
3. ความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ สิ่งที่ไม่สามารถสัมผัสได้

ทั้ง 3 ลักษณะนี้คือ สามมิติของเรื่องเดียวกัน คือชีวิตของชาวบ้าน สะท้อนออกมาถึงภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างมีเอกภาพ เหมือนสามมุมของรูปสามเหลี่ยม ภูมิปัญญาจึงเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน

ภูมิปัญญาเป็นเรื่องของการสืบทอดประสบการณ์จากอดีตถึงปัจจุบันที่เป็น ไปอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสาย เป็นธรรมชาติของชาวบ้านที่เชื่อมโยงประวัติศาสตร์ต่อกันมามิได้ขาด เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ภายในโดยชาวบ้านเอง หรือเรียกว่า คนในโดยคนนอก ไม่เข้าไปบงการครอบงำมากมายนัก ทำให้สังคมชาวบ้านเป็นปึกแผ่นมั่นคงไม่แตกสลาย

ชาวบ้านทุกหมู่เหล่าได้ใช้สติปัญญาของตนสั่งสมความรู้ ประสบการณ์ เพื่อการดำรงชีพมาโดยตลอด และถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งตลอดมา ด้วยวิธีการต่างๆที่แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยอาศัยศรัทธาทางศาสนา ความ

เชื่อถือ ผิด่างๆ รวมทั้งความเชื่อบรรพบุรุษเป็นพื้นฐาน ในการถ่ายทอดเรียนรู้สืบทอดกันมาจาก บรรพบุรุษในอดีตถึงลูกหลานในปัจจุบัน ซึ่งพอจะจำแนกได้ดังนี้คือ

วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เด็ก

เด็กโดยทั่วไปมีความสนใจในช่วงเวลาสั้นๆ และในสิ่งที่ใกล้ตัว ซึ่งแตกต่างจากผู้ใหญ่ กิจกรรมการถ่ายทอดต้องง่ายไม่ซับซ้อน สนุกสนานและดึงดูดใจ เช่น การละเล่น การเล่านิทาน การลองทำตามตัวอย่าง การเล่นปริศนาคำถาม เป็นต้น วิธีการเหล่านี้เป็นการสร้างเสริมนิสัย และบุคลิกภาพที่สังคมปรารถนา ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นจริยธรรมที่เป็นสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ

วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ผู้ใหญ่

ผู้ใหญ่ถือว่าเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์ต่างๆ มาพอสมควรแล้ว และเป็นวัยทำงาน วิธีการถ่ายทอดทำได้หลายรูปแบบ เช่น วิธีบอกเล่าโดยตรง หรือบอกเล่าโดยผ่านพิธีสู่ขวัญ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมตามขนบธรรมเนียม ประเพณีของท้องถิ่นต่างๆ ดังจะเห็นได้โดยทั่วไป ในพิธีการแต่งงานของทุกท้องถิ่น จะมีขั้นตอน มีคำสอนที่ผู้ใหญ่สอนคู่บ่าวสาวอยู่ทุกครั้ง รวมทั้งการลงมือประกอบอาชีพตามอย่างบรรพบุรุษ มีการถ่ายทอดเชื่อมโยงประสบการณ์มาโดยตลอด

นอกจากนี้ วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาจะออกมาในรูปของการบันเทิง ที่สอดแทรกขบขัน การและเนื้อหา หรือคำร้องของสิ่งบันเทิง เช่น ในคำร้องของลูก ตัดขของภาคกลาง โนรา หนั่ง ดลของภาคใต้ หนั่งประโมทัยของภาคอีสาน กลอนลำ คำผญาของภาคอีสาน คำขอของภาคเหนือ เป็นต้น คำร้องเหล่านี้จะกล่าวถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น คติธรรม คำสอนของศาสนา การเมืองการปกครอง การประกอบอาชีพ การรักษาโรคพื้นบ้าน รวมทั้งการปฏิบัติตนตามจารีตประเพณีต่างๆ

ถ้าจะแบ่งลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญาในอดีตตามรูปแบบใหญ่ๆ อาจจะได้ 2 แบบคือ แบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษรกับแบบเป็นลายลักษณ์อักษร

สำหรับแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ส่วนแบบเป็นลายลักษณ์อักษรนั้น ในอดีตส่วนใหญ่ใช้จาร หรือเขียนใส่ใบลาน หรือสมุดข่อย ที่ชาวภาคใต้เรียกว่า บูดคำ บูดขาว เพื่อให้ผู้สนใจได้ศึกษาเล่าเรียนสืบทอดกันมาได้วิธีหนึ่ง

ส่วนในปัจจุบันในยุคที่การสื่อสารมวลชน การคมนาคม เทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้า ทันสมัยและรวดเร็ว ก็มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ่านทางสื่อสารมวลชนทุกสาขา ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์และอื่นๆ จนทำให้เกิดการเลือกสรร ว่ารับหรือไม่รับ การถ่ายทอดด้วยรูปแบบที่หลากหลายออกไปมากมาย ที่สะดวกต่อผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น

2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พนม แผลงฤทธิ์ (2528) ได้ศึกษา “ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกับการเปลี่ยนแปลงอาชีพของชาวนาในชุมชนใกล้เมืองและชุมชนไกลเมือง อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น” ผลการศึกษาพบว่าในเรื่องแบบแผนและพฤติกรรมในการเปลี่ยนอาชีพของชาวนาเปรียบเทียบ 2 หมู่บ้านพบว่าโครงสร้างทางอาชีพของหัวหน้าครัวเรือนหมู่บ้านโนนสว่าง ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้กับชุมชนเมือง จะมีความหลากหลายทางด้านการประกอบอาชีพมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนบ้านหนองน้ำใสที่อยู่ห่างไกลชุมชนเมืองออกไป ความหลากหลายทางด้านอาชีพนี้เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้บุคคลมีโอกาสที่จะทำการเปลี่ยนอาชีพเป็นไปได้มากกว่า ผลการศึกษาต่อไปได้สรุปให้เห็นว่าชาวนาบ้านโนนสว่างที่อยู่ใกล้กับชุมชนเมืองจะมีแนวโน้มในเรื่องของการเปลี่ยนอาชีพมากกว่าชาวนาบ้านหนองน้ำใสที่อยู่ห่างไกลจากชุมชนเมืองออกไป โดยพบว่าอาชีพใหม่ที่ชาวนาทั้ง 2 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่เปลี่ยนไปทำมากที่สุดได้แก่ อาชีพทางด้านค้าขาย รองลงมาคือ อาชีพทางด้านช่างและกรรมการตามลำดับ

ปรีชา เตือกเคนทร์ (2527) ได้ศึกษา “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจเปลี่ยนอาชีพของชาวนา อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” จากผลการศึกษาพบว่า การตัดสินใจเปลี่ยนอาชีพของหัวหน้าครอบครัวชาวนา อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานีสรุปได้ดังนี้

1. ประสบการณ์ภายนอกมีผลต่อการตัดสินใจเปลี่ยนอาชีพของหัวหน้าครอบครัวชาวนา
2. สื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์มีผลต่อการตัดสินใจเปลี่ยนอาชีพของหัวหน้าครอบครัวชาวนา
3. การศึกษามีผลต่อการตัดสินใจเปลี่ยนอาชีพของหัวหน้าครอบครัวชาวนา
4. การตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้ย่านอุตสาหกรรมมีผลต่อการตัดสินใจเปลี่ยนอาชีพของหัวหน้าครอบครัวชาวนา

ประดิษฐ์ ศรีอ้วน (2537) ได้ศึกษา “ปัจจัยบางประการที่เป็นสาเหตุการอพยพแรงงานของเยาวชนเกษตรในจังหวัดสุโขทัย” ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โสด มีอายุโดยเฉลี่ย 20 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ปัจจัยที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า เป็นสาเหตุหลักอันดับมากอย่างยิ่ง ที่ทำให้ เยาวชนในจังหวัดสุโขทัยอพยพไปทำงาน

ต่างจังหวัดนั้นได้แก่ พื้นที่ทำการเกษตรประสบภัยธรรมชาติ รายได้จากการเกษตรตกต่ำทำให้การเป็นอยู่ไม่ดีขึ้นและปัจจัยที่เป็นสาเหตุระดับมากได้แก่

1. ราคาพืชผลการเกษตรมีรายได้ไม่แน่นอน
2. ไม่มีเงินทุนหมุนเวียนทำการเกษตรและใช้ดำเนินการ
3. พื้นที่ทำการเกษตรทางด้านผลผลิตถูกโรค แมลงทำลายเสียหาย

ปัจจัยดังกล่าวซึ่งเป็นสาเหตุระดับมากที่ทำให้ชาวชนเกษตรในจังหวัดสุโขทัยต้องอพยพไปทำงานต่างจังหวัดได้แก่

1. การประกอบอาชีพอื่นมีรายได้ดีกว่าอาชีพการเกษตร
2. อาชีพอื่นมีความสะดวกสบายมากกว่า
3. อาชีพอื่นให้ความรู้ทางวิชาการและความรู้ภาคปฏิบัติดีกว่าอาชีพการเกษตร

พิสมัย พึ่งวิกรัย (2538) ได้ศึกษา “การเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนชนบทในภาคกลางอันเนื่องมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรม” จากการศึกษาพบว่า การที่มีสวนอุตสาหกรรมโรจนะเข้ามาตั้งในพื้นที่ ซึ่งแต่เดิมชาวบ้านประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก มีผลทำให้ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วชาวบ้านบางส่วนจึงพากันขายที่ของตนให้กับทางสวนอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังมีผลทำให้เกิดความหลากหลายในการประกอบอาชีพ ทั้งนี้เป็นผลทางตรงและผลทางอ้อม ผลทางตรงได้แก่ การเป็นลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ส่วนผลทางอ้อมได้แก่ อาชีพบริการอื่นๆที่เกิดขึ้นตามมา อาชีพดังกล่าวนี้สามารถให้รายได้และความแน่นอนของรายได้ดีกว่าอาชีพเดิมคือการทำนา เมื่อประกอบกับการขายที่ของชาวบ้านด้วยแล้ว ฉะนั้นอาชีพทำนาจึงลดลงอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มที่จะหมดไปในอนาคต ลักษณะอาชีพและเศรษฐกิจที่ดีขึ้นโดยภาพรวมของชุมชนมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ครอบครัว ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ทัศนคติและพฤติกรรมทางสังคมของชุมชนตามมา

วีระ ระวัง (2539) ได้ศึกษา “ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอาชีพเกษตรกรกรรม มาประกอบอาชีพแกะสลักไม้ ของเกษตรกรอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่” จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 25 ปี ส่วนมากจบการศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 แม้ว่าส่วนมากจะทำงานโดยกำหนดเป้าหมายล่วงหน้า รวมถึงให้ความสำคัญต่อปริมาณผลผลิต มากกว่าวิธีการผลิต แต่ส่วนใหญ่ยังวางแผนการผลิตโดยคำนึงถึงเงินทุนเป็นปัจจัยสำคัญ และเกือบทั้งหมดไม่เคยบันทึกผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาเลย เมื่อมองในภาพรวมอาจกล่าวได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากมีวิสัยทัศน์ต่ำ

และส่วนใหญ่เป็นบุคคล ที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงประเภทผู้ยอมรับตามส่วนใหญ่ การศึกษา ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ ในช่วงประกอบอาชีพเกษตรกรรมนั้น พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก มีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเอง ใช้แบบแผนการผลิตเพื่อจำหน่าย มีรายได้หลัก จากการปลูกพืชและ เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ส่วนมากใช้แรงงานและเงินทุนเป็นของตนเอง ขณะที่เกือบทั้งหมด ใช้น้ำชลประทานเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรม ส่วนมากจำหน่ายผลผลิตผ่านพ่อค้าคนกลาง ซึ่งมารับซื้อถึงบ้านและผู้ซื้อมักเป็นผู้กำหนดราคา เมื่อได้เปลี่ยนมาประกอบอาชีพแกะสลักไม้ ผู้ให้ข้อมูล ส่วนมากยังคงถือครองพื้นที่การเกษตรเท่าเดิม ส่วนใหญ่ใช้แบบแผนการผลิตตามคำสั่งซื้อของลูกค้า มีรายได้หลักจากการรับจ้างแกะสลักไม้ และมีร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลักเป็นของตนเอง นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดระบุว่า สาเหตุสำคัญที่ได้เปลี่ยนอาชีพ เนื่องจากสามารถมีรายได้ จากการประกอบอาชีพแกะสลักไม้ มากกว่าการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ลักษณะทางด้านจิตวิทยา ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากมีความมุ่งมั่นในชีวิตในระดับมาก กล่าวคือเกือบทั้งหมดต้องการรักษา ศิลปหัตถกรรม การแกะสลักไม้ให้คงอยู่และสืบทอดถึงลูกหลานต่อไป

จิระ นูรีคำ ได้ศึกษา (2537) “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคการเกษตรกรรมเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม ในเขตจังหวัดลำพูน” จากการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดแบบจำลอง การเคลื่อนย้ายแรงงานออกเป็น 2 แบบคือ

- แบบจำลองแรก วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การเคลื่อนย้ายแรงงาน จากภาคเกษตรกรรมเข้าสู่ภาคเศรษฐกิจแบบไม่เป็นทางการ

- แบบจำลองที่ 2 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรกรรม เข้าสู่ภาคเศรษฐกิจแบบเป็นทางการ

โดยใช้ตัวแปร 2 ปัจจัยที่สำคัญได้แก่ ปัจจัยรายได้ซึ่งได้แก่ รายได้ปัจจุบันของแรงงานภาคเกษตรกรรม และรายได้ปัจจุบันในภาคเศรษฐกิจ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ส่วนปัจจัยอื่นๆ ซึ่งได้แก่ ระยะเวลา เป้าหมาย อายุของแรงงาน ระดับการศึกษาของแรงงาน ขนาดครัวเรือน พื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรกรรม เพศ สถานภาพสมรส การรับทราบตำแหน่งงานภาคเศรษฐกิจ เป้าหมายและประสบการณ์ การทำงานนอกภาคเกษตรกรรม ผลการศึกษาพบว่าแบบจำลองแรก การเคลื่อนย้ายแรงงาน จากภาคเกษตรกรรมเข้าสู่ภาคเศรษฐกิจแบบไม่เป็นทางการพบว่า รายได้ปัจจุบันในภาคเศรษฐกิจแบบไม่เป็นทางการ ที่สูงขึ้นจะดึงดูดให้แรงงานเคลื่อนย้ายออกจากภาคเกษตรกรรมเข้าสู่ภาคเศรษฐกิจแบบไม่เป็นทางการมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันรายได้ปัจจุบันของแรงงานในภาคเกษตรกรรมและรายได้ปัจจุบันของสมาชิกคนอื่นๆ ในครัวเรือนที่ลดลงจะผลักดันให้แรงงานเคลื่อนย้ายออกจากภาคเกษตรกรรม ขนาดการถือครองพื้นที่เพื่อการเกษตรกรรมที่

เพิ่มขึ้นจะขัดขวางการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคเศรษฐกิจแบบไม่เป็นทางการและแรงงานที่เป็นเพศชายจะมีความโน้มเอียงในการเคลื่อนย้ายเข้าสู่ภาคเศรษฐกิจแบบไม่เป็นทางการสูงกว่าแรงงานหญิงและผลการศึกษาแบบจำลองที่สอง การเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรกรรมเข้าสู่ภาคเศรษฐกิจแบบเป็นทางการพบว่ารายได้ปัจจุบันในภาคเกษตรกรรมที่ต่ำลงจะผลักดันให้แรงงานเคลื่อนย้ายออกจากภาคเกษตรกรรมเข้าสู่ภาคเศรษฐกิจแบบเป็นทางการสูงขึ้น ขณะที่การเพิ่มขึ้นของขนาดพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรกรรมและอายุของแรงงานที่สูงขึ้นจะทำให้การเคลื่อนย้ายแรงงานออกจากภาคเกษตรกรรมเข้าสู่ภาคเศรษฐกิจแบบเป็นทางการช้าลง นอกจากนี้ขนาดครัวเรือนของแรงงานที่ใหญ่ขึ้นจะผลักดันให้แรงงานเคลื่อนย้ายออกจากภาคเกษตรกรรมมากขึ้น โดยที่การรับทราบตำแหน่งงานในภาคเศรษฐกิจ เป้าหมายและประสบการณ์การทำงานนอกภาคเกษตรกรรมของแรงงาน จะชักจูงให้แรงงานเคลื่อนย้ายเข้าสู่ภาคเศรษฐกิจแบบเป็นทางการมากยิ่งขึ้น

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาอาชีพของชาวสวนผลิตน้ำตาลมะพร้าว ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่ออธิบายถึงปรากฏการณ์ของกลุ่มอาชีพ ที่มีอยู่ในชุมชนชนบท โดยเลือกศึกษาในชาวสวนกลุ่มอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไป ภูมิปัญญาของการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ขบวนการผลิตน้ำตาลมะพร้าว วิถีชีวิตของชาวสวนผลิตน้ำตาลมะพร้าว ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงอาชีพของชาวสวนผลิตน้ำตาลมะพร้าว รวมทั้งศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการผลิตน้ำตาลมะพร้าว เป็นการเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากหมู่บ้านในเขตตำบลบางแค อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามที่เป็นชาวสวนอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้ระยะเวลาเก็บข้อมูลในภาคสนาม 4 เดือน ระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2541 ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ. 2542

3.1 สถานที่ที่ทำการศึกษา

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ ต้องการศึกษารูปแบบอาชีพของชาวสวนผลิตน้ำตาลมะพร้าว จึงต้องเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกพื้นที่ที่ผลิตน้ำตาลมะพร้าวมานาน แต่ปัจจุบันเหลือผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าวอยู่น้อยมาก รวมถึงการได้รับความร่วมมืออนุญาตให้เข้าไปทำการเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่ผลิตน้ำตาลมะพร้าวได้ ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงได้เลือกพื้นที่ทำการศึกษาซึ่งอยู่ในตำบลบางแค อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นพื้นที่ที่ผลิตน้ำตาลมะพร้าวมานาน และปัจจุบันเหลือผู้ผลิตอยู่น้อยมาก

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา

ประชากรที่ศึกษา คือ ชาวสวนผลิตน้ำตาลมะพร้าวที่ตำบลบางแค อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรชาวสวนผลิตน้ำตาลมะพร้าวและครอบครัว ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลบางแค อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และยินดีให้ความร่วมมือในการตอบคำถาม ทั้งที่สวนมะพร้าวซึ่งเกษตรกรกำลังปีนขึ้นไปปลดน้ำตาลสดบนยอดต้นมะพร้าว และการติดตามไปเยี่ยมเยียนที่บ้าน

ขั้นตอนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ที่ทำการสัมภาษณ์ระดับลึกมีดังนี้ เกษตรกรชาวสวนผลิตน้ำตาลมะพร้าวที่ปัจจุบันยังผลิตน้ำตาลมะพร้าวอยู่โดยไม่จำกัดอายุ สถานภาพสมรส และระยะเวลาที่ประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว จำนวน 25 คน สัมภาษณ์เกษตรกรชาวสวนที่เคยผลิตน้ำตาลมะพร้าว แต่ปัจจุบันเลิกผลิตน้ำตาลมะพร้าวไปแล้วโดยไม่จำกัดอายุ สถานภาพสมรส และระยะเวลาที่ประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว จำนวน 25 คน สัมภาษณ์ผู้สูงอายุของตำบลบางแค ที่มีความจำดีพูดคุยไม่สับสน มีความรู้เป็นอย่างดีเกี่ยวกับประวัติของตำบลบางแค และการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวของตำบลบางแค จำนวน 3 คน

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้พยายามเลือกตัวอย่างที่หลากหลาย เพื่อให้ได้อธิบายให้เห็นภาพรวมทั้งหมด ของการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.1 วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม

3.1.1.1 สัมภาษณ์พื้นที่และประชากร ที่เป็นเกษตรกรชาวสวนผลิตน้ำตาลมะพร้าว รวมทั้งประชากรที่เป็นเกษตรกรชาวสวนผลิตน้ำตาลมะพร้าว แต่ปัจจุบันเลิกอาชีพนี้ไปแล้วด้วย

3.1.1.2 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของตำบลบางแค อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อรับทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพื้นที่ตำบลบางแค และเพื่อการชี้แนะให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่จะทำการศึกษา

3.1.1.3 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้ศึกษาจะทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วม กับการทำงานของเกษตรกรชาวสวนผลิตน้ำตาลมะพร้าว และในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนเช่น งานบวช งานศพ เป็นต้น

3.1.1.4 การสัมภาษณ์ระดับลึก (Indept interview) กับผู้เป็นเป้าหมายที่มีความสำคัญในการให้ข้อมูลทั้งเกษตรกรชาวสวนผลิตน้ำตาลมะพร้าว และครอบครัว ซึ่งได้แก่ พ่อแม่ หรือภรรยาสามี หรือญาติพี่น้อง ที่อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน และเกษตรกรชาวสวนที่เลิกผลิตน้ำตาลมะพร้าวไปแล้วในปัจจุบัน รวมทั้งครอบครัวด้วย บ้านที่กและจดสถิติต่าง ๆ ในพื้นที่ เช่น บันทึกประวัติความเป็นมาและการก่อตั้งหมู่บ้านตำบลบางแค สถิติประชากรในตำบลบางแค แผนที่หมู่บ้านตำบลบางแค สถานที่สำคัญๆ ของหมู่บ้าน เช่น วัด โรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล สถานีอนามัย เป็นต้น

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.4.1 ใช้แบบสำรวจ (Mini Servey Form) ในการเก็บข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรชาวสวนผลิตน้ำตาลมะพร้าวโดยใช้แบบสอบถามสั้น ๆ จัดทำแบบสอบถามให้ข้อความทั้งหมดอยู่ภายในหนึ่งหน้ากระดาษ เพื่อความสะดวกในการสอบถาม แบบสอบถามข้อมูล ของเกษตรกรชาวสวนผลิตน้ำตาลมะพร้าว จะมีเนื้อหาครอบคลุมในภาพกว้าง เพื่อนำไปสู่ประเด็นที่ต้องการศึกษา

3.4.2 ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยการสังเกตโดยตรงของผู้ศึกษาและมีการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับเกษตรกรชาวสวนผลิตน้ำตาลมะพร้าวทั้งที่สวนและที่บ้าน แล้วแต่โอกาสและความเต็มใจของผู้ร่วมสนทนา ในช่วงแรกที่ยังไม่คุ้นเคยจะใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เช่น การเข้าไปทำงานที่สวนมะพร้าวร่วมกับเกษตรกรชาวสวนผลิตน้ำตาลมะพร้าว เป็นต้น

3.4.3 ใช้แนวคำถาม (Interview guide) เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์โดยแบ่งแนวคำถามเป็นแนวคำถามสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1 ฉบับ แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ระดับลึกเกษตรกรชาวสวนผลิตน้ำตาลมะพร้าวและครอบครัว 1 ฉบับ แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ระดับลึกเกษตรกรชาวสวนที่เลิกผลิตน้ำตาลมะพร้าวไปแล้วและครอบครัว 1 ฉบับ เพื่อช่วยให้การสัมภาษณ์มีความต่อเนื่อง ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์

3.4.4 ใช้จัดบันทึกลงในสมุด เทปบันทึกเสียง ถ่ายภาพเมื่อได้รับอนุญาตจากผู้ให้สัมภาษณ์

3.4.5 ขั้นตอนในการดำเนินเก็บข้อมูลจากภาคสนาม

ผู้ศึกษาเริ่มจากการเข้าไปแนะนำตัวกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และอบต. ของตำบลบางแคอย่างไม่เป็นทางการ และสอบถามพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ ต่อมาจึงนำหนังสือแนะนำตัวอย่างเป็นทางการไปให้ แล้วขออนัดสัมภาษณ์กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรืออบต. อย่างเป็นทางการในเวลาต่อมา ในฐานะผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) โดยเป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตำบลบางแค และความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือ อบต. ของตำบลบางแคที่มีต่ออาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวของเกษตรกรชาวสวน

หลังจากแนะนำตัวกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรืออบต. แล้วจึงเริ่มเข้าไปแนะนำตัวกับเกษตรกรชาวสวนผลิตน้ำตาลมะพร้าว และเกษตรกรที่เลิกผลิตน้ำตาลมะพร้าวไปแล้ว รวมทั้งครอบครัวของเกษตรกรด้วย โดยนักศึกษาลือบทบาททหชนิดเปิดเผย (Overt Role) เข้าไปแนะนำตัวว่า ชื่ออะไร เป็นใคร มาจากไหน ซึ่งเกษตรกรชาวสวนส่วนใหญ่จะทราบมาก่อนว่า ผู้ศึกษาจะเข้ามาสัมภาษณ์ โดยผู้ศึกษาเริ่มต้นทำความคุ้นเคย กับเกษตรกรชาวสวนอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ที่อยู่ใน

สวนมะพร้าวและสำรวจประชากรที่จะศึกษาด้วยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรชาวสวนอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ที่อยู่ในสวนมะพร้าวโดยใช้แบบสำรวจ (Mini survey form) จัดทำแบบสอบถามให้ข้อความทั้งหมด อยู่ในหนึ่งหน้ากระดาษ เพื่อความสะดวกในการสอบถาม แบบสอบถามข้อมูลของเกษตรกรชาวสวนผลิตน้ำตาลมะพร้าว มีเนื้อหาครอบคลุมในภาพกว้าง เพื่อนำไปสู่ประเด็นที่ต้องการศึกษา

ในขณะที่สำรวจประชากร ที่เป็นเกษตรกรชาวสวนผลิตน้ำตาลมะพร้าวในสวนนั้น ผู้ศึกษาได้ทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในกิจกรรมต่างๆ ของเกษตรกรชาวสวนผลิตน้ำตาลมะพร้าว ร่วมกับการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) กับเกษตรกรชาวสวนผลิตน้ำตาลมะพร้าว แล้วแต่โอกาสและความเต็มใจของผู้ร่วมสนทนา ติดตามไปสังเกตและพูดคุยดูการทำงาน of เกษตรกร หลังจากที่เกษตรกรชาวสวนผลิตน้ำตาลมะพร้าวเสร็จจากงานที่สวนแล้ว ผู้ศึกษาจึงติดตามเกษตรกรไปดูกิจกรรมต่างๆ ในการผลิตน้ำตาลมะพร้าวต่อที่บ้าน เพื่อดูกิจกรรมการกินอยู่ การพักผ่อน นอกจากนี้ผู้ศึกษายังสังเกตกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนเช่น งานบวช งานศพ การเลือกผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น

หลังจากได้ข้อมูลการสำรวจและการสังเกตในระดับหนึ่งแล้ว ผู้ศึกษาจึงดำเนินการสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) กับผู้เป็นเป้าหมายที่มีความสำคัญในการให้ข้อมูลโดยผู้ศึกษาได้คัดเลือกมา 25 คน หลังจากนั้นจึงติดตามไปที่บ้านของเกษตรกร เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลระดับลึกกับครอบครัวของเกษตรกรผลิตน้ำตาลมะพร้าว สัมภาษณ์เกษตรกรชาวสวนที่เลิกผลิตน้ำตาลมะพร้าวไปแล้วอีก 25 คนพร้อมครอบครัว การสัมภาษณ์ระดับลึก จะใช้แนวคำถามที่สร้างขึ้น เป็นเครื่องมือในการสนทนา เพื่อช่วยให้การสัมภาษณ์มีความต่อเนื่อง ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ โดยซักถามในลักษณะพูดคุยอย่างเป็นกันเอง และใช้เครื่องบันทึกเทป เพื่อช่วยในการบันทึกข้อมูล นอกเหนือจากการบันทึกช่วยจำ เพื่อช่วยให้เนื้อหาครบถ้วนและได้บรรยากาศขณะที่ทำการสัมภาษณ์

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลที่ได้จากภาคสนามมาทำการจำแนก จัดหมวดหมู่ และตีความจากข้อมูล ในมุมมองของเกษตรกรชาวสวนผลิตน้ำตาลมะพร้าวและครอบครัว หรือมุมมองของเกษตรกรที่เลิกผลิตน้ำตาลมะพร้าวไปแล้วและครอบครัว เพื่ออธิบายความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรมที่แตกต่าง รวมถึงการให้คุณค่าในอาชีพของเกษตรกรชาวสวนน้ำตาลมะพร้าว

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม

ผู้ศึกษาแบ่งการจัดเก็บข้อมูลภาคสนามออกเป็น 3 เฟรม เพื่อความสะดวกในการค้นหา และสะดวกในการวิเคราะห์สรุปในการเขียนรายงาน กล่าวคือ

เฟรมปกิณกะ ผู้ศึกษาใช้เป็นเฟรมรวบรวมข้อมูลประเภทเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของพื้นที่ตำบลบางแค เช่น แผนที่หมู่บ้านตำบลบางแค จำนวนประชากรในตำบลบางแค เป็นต้น

เฟรมการวิเคราะห์เบื้องต้น ผู้ศึกษาทำการวิเคราะห์เบื้องต้นในขณะที่ทำการศึกษาในภาคสนาม หรือจากการเก็บข้อมูลในแต่ละวัน ผู้ศึกษาจึงใช้เฟรมนี้ ทำการจดบันทึกรายวันเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์ สังเกต พร้อมกับบันทึกความครบถ้วนของข้อมูลในแต่ละประเด็น แล้วจึงแยกแยะและนำไปจัดหมวดหมู่ไว้ในเฟรมข้อมูลย่อย เช่น เฟรมย่อยตารางเจนนับ เฟรมของการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง หากพบว่าขาดประเด็นใด ก็บันทึกไว้เพื่อเตรียมเป็นคำถามในการเก็บข้อมูลขั้นต่อไป ทำการสรุปและวิเคราะห์เป็นรายวัน รายสัปดาห์ และรายเดือน

เฟรมงานสนาม ผู้ศึกษาใช้เฟรมนี้ เป็นที่เก็บการบันทึกรายวันส่วนตัวในภาคสนาม บันทึกตารางเวลาในการทำงาน บันทึกอุปสรรคและปัญหาที่พบในภาคสนาม และแนวคิดในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการบันทึกเทป

ในการสัมภาษณ์ข้อมูลระดับลึก ผู้ศึกษาใช้การบันทึกเทป เป็นเครื่องมือช่วยในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน และได้บรรยากาศขณะทำการสัมภาษณ์ หลังจากนั้นผู้ศึกษาจึงทำการถอดเทปที่สัมภาษณ์มา เพื่อดูจุดบกพร่องของผู้ศึกษาในการสัมภาษณ์ด้านเนื้อหา รูปแบบ และบรรยากาศในการสัมภาษณ์ หากมีจุดบกพร่องก็แก้ไขในวันต่อไป

ในด้านเนื้อหาเมื่อทำการถอดเทปแล้ว ผู้ศึกษาได้ลงบันทึกในบัตรรายการขนาด 4 x 6 นิ้ว โดยลงรหัส (Coding) ในแต่ละบัตรรายการ และทำการแยกประเภทและจัดหมวดหมู่

แบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ ได้ 6 กลุ่ม คือ

1. ประวัติและสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา
2. วิถีชีวิตของเกษตรกรชาวสวนผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าว
3. กระบวนการผลิตน้ำตาลมะพร้าว
4. ภูมิปัญญาของการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว
5. ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอาชีพ ของเกษตรกรชาวสวนผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าว
6. ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรชาวสวนผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าว

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในบทนี้ผู้ศึกษาจะแบ่งผลการศึกษา ตามวัตถุประสงค์การศึกษาดังนี้

- 4.1 ประวัติและสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา
- 4.2 วิถีชีวิตของเกษตรกรชาวสวนผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าว
- 4.3 กระบวนการผลิตน้ำตาลมะพร้าว
- 4.4 ภูมิปัญญาของการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว
- 4.5 ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอาชีพ ของเกษตรกรชาวสวนผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าว
- 4.6 ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรชาวสวนผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าว

4.1 ประวัติและสภาพทั่วไปของพื้นที่ที่ศึกษา

โดยผู้ศึกษาได้แบ่งการศึกษาดังนี้เป็น

- 4.1.1 ประวัติและสภาพทั่วไปของจังหวัดสมุทรสงคราม
- 4.1.2 ประวัติและสภาพทั่วไปของอำเภออัมพวา
- 4.1.3 ประวัติและสภาพทั่วไปของตำบลบางแค

4.1.1 ประวัติและสภาพทั่วไปของจังหวัดสมุทรสงคราม

4.1.1.1 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดสมุทรสงคราม

จากหลักฐานเอกสารประวัติจังหวัดสมุทรสงครามกล่าวว่า จังหวัดสมุทรสงครามหรือที่ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่าเมืองแม่กลอง เกิดขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น ประมาณพ.ศ.1900 สมัยพระเจ้าอู่ทอง ได้มีชาวอำเภอแม่กลองในจังหวัดอุทัยธานี ซึ่งปลูกบ้านเรือนและทำมาหากินริมแม่น้ำท่าแพเพชร ต่อมาแม่น้ำท่าแพเพชรต้นเงินสายน้ำเปลี่ยนทางเดิน การทำมาหากินฝืดเคือง

ประกอบกับมีสงครามเกิดขึ้นบ่อยครั้งชาวอำเภอแม่กลองในจังหวัดอุทัยธานี จึงพากันอพยพมาตั้งถิ่นฐานใหม่ และเรียกชื่อตามชื่อของพวกตนว่า “ตำบลแม่กลอง” ต่อมาตำบลแม่กลองได้รับการจัดตั้งเป็นเมืองแม่กลอง ในสมัยพระเจ้าปราสาททอง มีเจ้าเมืองปกครองชื่อว่า “พระแม่กลองบุรี” ขึ้นตรงกับเมืองราชบุรี ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านกสิกรรม สมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ได้สร้างค่ายที่เมืองแม่กลองเรียกว่า “ค่ายแม่กลอง” ในสมัยพระนารายณ์มหาราช พ.ศ. 2231 ได้มีราษฎรฝรั่งเศสผู้หนึ่งได้เดินทางไปเมืองตะนาวศรี ผ่านมาทางเมืองแม่กลองเล่าไว้ว่า เมืองแม่กลองมีค่ายมีป้อม ค่ายนั้นมีกำแพงทำด้วยเสากระเบื้อง จากสภาพภูมิประเทศเช่นนี้ทำให้สะดวกในการคมนาคมทางน้ำและการกสิกรรม

4.1.1.2 ลักษณะทั่วไปของจังหวัดสมุทรสงคราม

1) ข้อมูลทั่วไปจังหวัดสมุทรสงคราม

จังหวัดสมุทรสงครามตั้งอยู่ทางภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย ประมาณเส้นรุ้งที่ 13 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 องศาตะวันออก โดยตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลอ่าวไทยด้านตะวันตก บริเวณปากแม่น้ำแม่กลอง ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ตามระยะทางหลวงแผ่นดินสาย 35 (ถนนพระราม 2) ประมาณ 45 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 416.707 ตารางกิโลเมตร หรือ 260,441.87 ไร่ มีประชากรจำนวน 207,707 คน เป็นชาย 101,399 คน เป็นหญิง 106,308 คน ครว้เรือนจำนวน 45,212 ครัวเรือน

2) อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดราชบุรีและจังหวัดสมุทรสาคร
ทิศใต้	ติดต่อกับอ่าวไทย บริเวณปากแม่น้ำแม่กลองและจังหวัดเพชรบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดสมุทรสาคร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดราชบุรี

3) สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไป เป็นที่ราบลุ่มริมทะเลโดยตลอด สภาพดินเป็นดินเหนียวปนทราย ไม่มีภูเขาหรือเกาะ เดิมเคยมีป่าโกงกางไม้เสมตามชายฝั่งทะเล และมีป่าจากตามแม่น้ำ นอกจากนี้ยังมีลำคลองใหญ่น้อยมากมาย แยกจากแม่น้ำแม่กลองกว่า 300 คลอง กระจายอยู่ทั่วไปทุกพื้นที่

แม่น้ำสำคัญที่ไหลผ่านคือ แม่น้ำแม่กลอง ไหลผ่านบริเวณท้องที่อำเภอบางคนที อำเภออัมพวา ไปออกทะเลอ่าวไทยที่บริเวณปากแม่น้ำแม่กลอง ในเขตอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จากสภาพภูมิประเทศเช่นนี้ ทำให้เกิดความสะดวกในด้านการคมนาคมทางน้ำ และประกอบอาชีพด้านกสิกรรม

4) สภาพภูมิอากาศ

จังหวัดสมุทรสงคราม ตั้งอยู่ชายฝั่งอ่าวไทย จึงได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมมรสุมจากทะเลจีนใต้ พัดพาเอาฝนมาตกในฤดูฝน ทำให้ฝนตกต่อเนื่องกันเป็นเวลานาน น้ำฝนเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 182.47 มิลลิเมตร ประกอบกับอยู่ใกล้ทะเลจึงทำให้อากาศชุ่มชื้นอยู่ตลอดปี ฤดูร้อนอากาศก็ไม่ร้อนจัดเกินไป ฤดูหนาวอากาศไม่หนาวจัด อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดทั้งปี 27.86 องศาเซลเซียส

ฤดูร้อน	เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม - พฤษภาคม
ฤดูฝน	เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน - ตุลาคม
ฤดูหนาว	เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์

(เอกสารข้อมูลจังหวัดสมุทรสงคราม ประจำปี 2540)

5) ข้อมูลการปกครอง

จังหวัดสมุทรสงครามมี 3 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภออัมพวา อำเภอบางคนที มี 36 ตำบล และมี 283 หมู่บ้าน มีเทศบาล 2 แห่ง คือ เทศบาลเมืองสมุทรสงคราม และเทศบาลตำบลอัมพวา มีสุขาภิบาล 3 แห่ง คือ สุขาภิบาลบางนกแขวก อำเภอบางคนที สุขาภิบาลกระดังงา อำเภอบางคนที และสุขาภิบาลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา มีองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 33 แห่ง และมีองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง

อำเภอเมือง มีตำบล 11 ตำบล และมีหมู่บ้าน 86 หมู่บ้าน

อำเภออัมพวา มีตำบล 12 ตำบล และมีหมู่บ้าน 96 หมู่บ้าน

อำเภอบางคนที มีตำบล 13 ตำบล และมีหมู่บ้าน 101 หมู่บ้าน

6) ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

รายได้ประชากรโดยเฉลี่ย /คน/ปี 40,233 บาท ในปี 2540 โดยมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ร้อยละ 9.3 และมีผลิตภัณฑ์สาขาที่สำคัญ คือ

สาขาการเกษตร	ร้อยละ 40
สาขาการอุตสาหกรรม	ร้อยละ 20
สาขาการก่อสร้าง	ร้อยละ 10
สาขาการค้าและบริการ	ร้อยละ 30

7) ข้อมูลการเกษตร

สามารถแบ่งเป็นการผลิตทางการเกษตรดังนี้

มะพร้าว เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีมูลค่าสำคัญของจังหวัดสมุทรสงคราม มีพื้นที่ปลูกมะพร้าวทั้งหมด 105,759 ไร่ แยกเป็นทำมะพร้าวผล 50,687 ไร่ มะพร้าวตาลหรือมะพร้าวที่ปลูกเพื่อผลิตน้ำตาลมะพร้าว 47,047 ไร่ มะพร้าวอ่อน 8,025 ไร่ แหล่งปลูกมะพร้าวที่สำคัญมีทั้ง 3 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภออัมพวา อำเภอบางคนที

ข้าว จังหวัดสมุทรสงคราม มีพื้นที่ปลูกข้าวเพียงเล็กน้อย เนื่องจากมีปัญหาเรื่องดินเค็ม แหล่งเพาะปลูกข้าวที่สำคัญ คือ ตำบลแพรงหนามแดง และตำบลวัดประดู่ เขตอำเภอ อัมพวา โดยมีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 3,500 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 500 ก.ก./ไร่ คิดเป็นผลผลิตรวมทั้งสิ้นประมาณ 1,758 เมตริกตัน ซึ่งเป็นปริมาณที่น้อยมาก ไม่พอบริโภคภายในจังหวัด

ลิ้นจี่ ลิ้นจี่ของจังหวัดสมุทรสงครามปลูกมานานกว่า 200 ปี พันธุ์ที่นิยมปลูก ได้แก่ พันธุ์ค่อม พันธุ์ค่อมพิเศษ พันธุ์หอมลำเจียก พันธุ์จีน พันธุ์ใหม่ พันธุ์กะโหลกใบยาว และพันธุ์สามแหรกหอม แหล่งเพาะปลูกที่สำคัญอยู่ในท้องที่ตำบลบางสะแก แควน้อย เหมืองใหม่ บางกุ่มในเขตอำเภออัมพวา และในเขตอำเภอบางคนที โดยมีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 5,380 ไร่

ส้มโอ ส้มโอพันธุ์ที่นิยมปลูกในจังหวัดสมุทรสงครามคือพันธุ์ขาวใหญ่ มีประมาณ 6,563 ไร่ ปลูกมากที่อำเภออัมพวา และอำเภอบางคนที

เกลือสมุทร จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นแหล่งผลิตเกลือที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ เนื่องจากลักษณะดินเป็นดินเหนียวและดินเค็ม อยู่ในเขตอำเภอเมือง ตำบลบางแก้ว ตำบลลาดใหญ่ มีพื้นที่ทำนาเกลือประมาณ 5,000 ไร่

การปศุสัตว์ การเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดสมุทรสงคราม มีลักษณะเป็นการเลี้ยงรายย่อย หรือเป็นการเลี้ยงในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ สัตว์เลี้ยงที่สำคัญ ได้แก่ โค กระบือ สุกร ไก่เนื้อ

การประมง จังหวัดสมุทรสงคราม มีเกษตรกรที่ประกอบอาชีพการประมงกันมากพอควร ซึ่งอาชีพการประมง สามารถทำรายได้ให้กับจังหวัดมากที่สุด ในบรรดาอาชีพทางด้านการเกษตรด้วยกัน ประชาชนมีอาชีพทำการประมง ร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด ในปี 2540 ปริมาณสัตว์น้ำจืดจับได้ 528.5 ตัน คิดเป็นมูลค่า 25.215 ล้านบาท และปริมาณสัตว์น้ำทะเลจับได้ 11,512 ตัน คิดเป็นมูลค่า 268.41 ล้านบาท

8) สภาพการถือครองที่ดินและกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

เนื้อที่ถือครองทั้งหมดของจังหวัดสมุทรสงครามมีจำนวน 208,309 ไร่

- กรรมสิทธิ์ในที่ดิน

ครัวเรือนที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน 5,000 ครัวเรือน

ครัวเรือนที่มีที่ทำกินเป็นของตนเองและเช่าเพิ่ม 151 ครัวเรือน

ครัวเรือนที่ไม่มีที่ทำกินต้องเช่า 203 ครัวเรือน

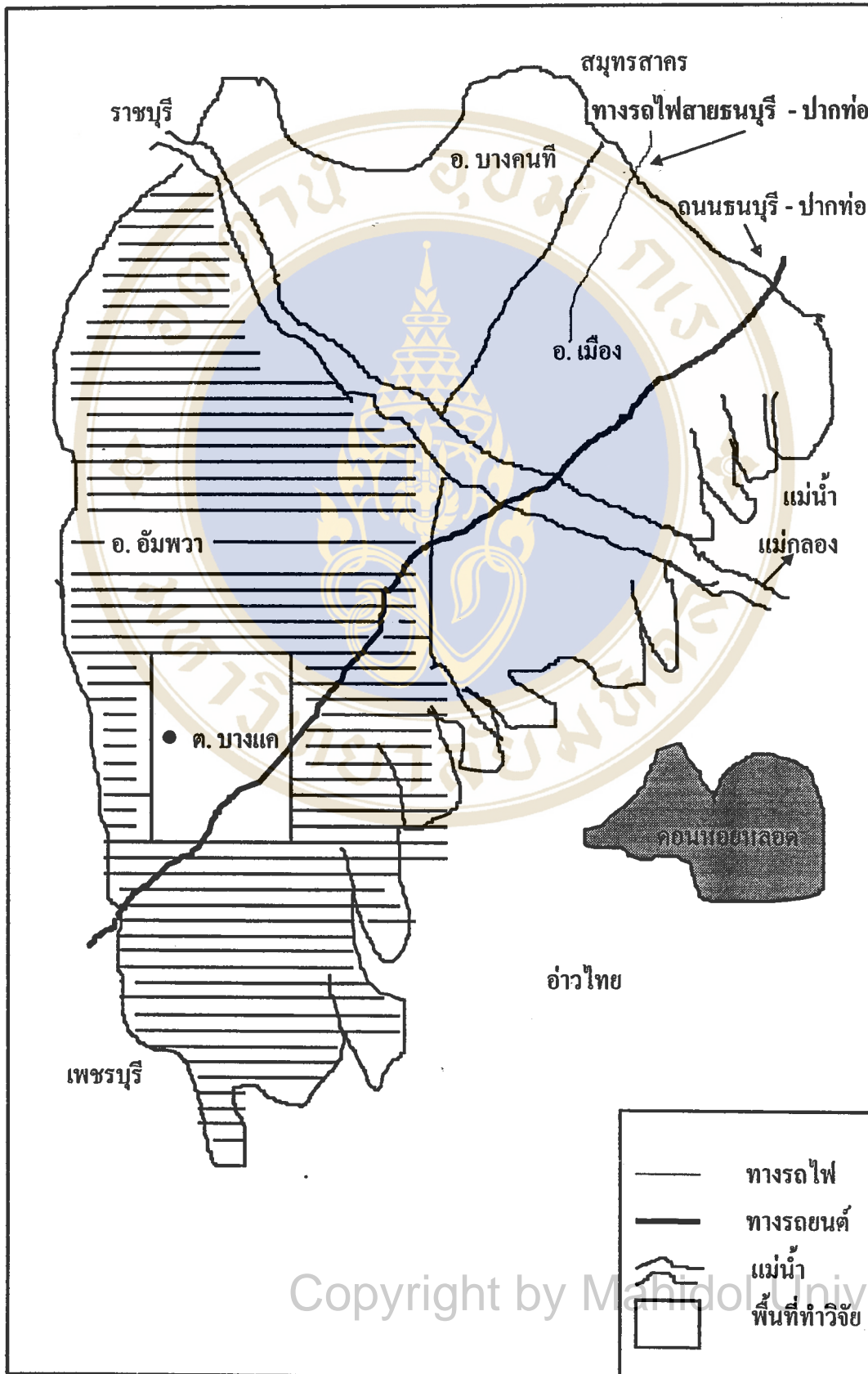
คำขวัญประจำจังหวัด คือ “ เมืองหอยหลอด ขอดลิ้นจี่ มีอุทยาน ร.2 แม่กลองไหลผ่าน นมัสการหลวงพ่อบ้านแหลม ”

ตารางที่ 1 แสดงพื้นที่ทั้งหมดและพื้นที่ทำการเกษตร ของจังหวัดสมุทรสงครามปี 2540

อำเภอ	พื้นที่ทั้งหมด	พื้นที่ทำการเกษตร
เมือง	89,506	46,986
อัมพวา	70,678	62,679
บางคนที	48,125	42,243
รวม	208,309	151,908

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม ปี 2540

แผนที่จังหวัดสมุทรสงคราม

4.1.2 ประวัติและสภาพทั่วไปของอำเภออัมพวา

● ประวัติความเป็นมาของอำเภออัมพวา

อัมพวาแต่เดิมเรียกว่า แขวงบางช้าง ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าตั้งขึ้นในสมัยใด แต่ในชั้นเดิมนั้นรวมอยู่กับเมืองราชบุรี บริเวณแขวงบางช้างนี้เรียกว่า สวนนอก ลักษณะของแขวงบางช้างเป็นชุมชนเล็ก ๆ แต่มีความเจริญทั้งในด้านเกษตรกรรมและพาณิชย์กรรม มีหลักฐานปรากฏว่า ในสมัยพระเจ้าปราสาททองแห่งกรุงศรีอยุธยา แขวงบางช้างมีตลาดค้าขายแห่งหนึ่งเรียกว่า ตลาดบางช้าง มีนายตลาดบางช้างเป็นผู้เก็บภาษีอากรขนอนตลาด นายตลาดบางช้างผู้นี้เป็นผู้หญิงมีนามว่าน้อย มีบรรดาศักดิ์เป็นท้าวแก้วผลึก เป็นตระกูลผู้มั่งคั่งอยู่ในแขวงบางช้าง (ซึ่งต่อมาเป็นต้นวงศ์ราชินิกุลบางช้าง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยแห่งกรุงรัตนโกสินทร์)

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงโปรดเกล้าให้เปลี่ยนแปลงระเบียบบริหารราชการแผ่นดินเสียใหม่ให้เหมาะสมกับกาลสมัย กล่าวคือในส่วนกลางได้มีพระบรมราชโองการให้จัดตั้งกระทรวงต่าง ๆ ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2435 และในส่วนภูมิภาคได้ดำเนินการจัดตั้งมณฑลเทศาภิบาล ขึ้นในปีเดียวกัน โดยรวมหัวเมืองที่กระจายทั่วพระราชอาณาจักรเข้าเป็นกลุ่มเรียกว่า มณฑล แต่ละมณฑลได้แบ่งการปกครองออกเป็นจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ในปี พ.ศ. 2473 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้รวมหัวเมืองราชบุรี เมืองกาญจนบุรี เมืองเพชรบุรี เมืองประจวบคีรีขันธ์ และเมืองสมุทรสงคราม เข้าด้วยกันเป็นมณฑลราชบุรี มณฑลราชบุรี จึงมี 5 เมือง และได้ยกฐานะแขวงบางช้างขึ้นเป็นอำเภอเรียกว่า อำเภอ อัมพวา ตามชื่อคลองอัมพวา ส่วนบ้านบางช้างเป็นตำบลหนึ่งในเขตการปกครองของอำเภอ อัมพวา

คำว่า “อัมพวา” นั้นตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ได้อธิบายไว้ว่า “อัมพวา” แปลว่า “ป่ามะม่วง” ฉะนั้นคำว่าคลองอัมพวาหรืออำเภออัมพวาจึงน่าจะหมายความว่า ดินแดนที่อยู่ในบริเวณป่ามะม่วง เพราะว่าแต่เดิมนั้นแขวงบางช้างเป็นแหล่งที่มีความเจริญทางด้านกิจกรรม ซึ่งอาจมีต้นมะม่วงอยู่มาก จึงนำมาตั้งเป็นชื่อคลองและชื่ออำเภอ ตามลำดับ

ที่ว่าการอำเภออัมพวา ในชั้นเดิมนั้นได้จัดสร้างเป็นหลักฐานแน่นอน สุดแท้แต่ว่าผู้ใดเป็นนายอำเภอ มีบ้านพักอยู่ที่ใดก็ตั้งที่ว่าการอำเภอ ณ ที่นั้น ที่ว่าการอำเภอ อัมพวาแห่งแรกตั้งอยู่ที่ปากคลองบางจาก ริมแม่น้ำแม่กลองฝั่งตะวันออก อยู่ในตำบล อัมพวา คือบ้านของหลวงมหาดไทย (แส ณ บางช้าง) ซึ่งเป็นนายอำเภอคนแรก และผู้ดำรงตำแหน่งนายอำเภอ อัมพวาคนต่อ ๆ มาที่ใช้บ้านพักของตนเองเป็นที่ว่าการอำเภอเรื่อย ๆ มา จนถึงสมัย ม.จ. โสคติผล ชมพูนุช เป็นนายอำเภอ อัมพวา จึงได้ย้ายที่ว่าการอำเภอไปตั้งที่บริเวณวัดอัมพวันเจติยาราม ต่อมาในปี พ.ศ. 2462 สมัยหลวงบูรินทรามาตย์ (วิง สิทธิเทศานนท์) เป็นนายอำเภอได้ย้ายที่ว่าการอำเภออัมพวามาตั้งที่ธรณีสงฆ์วัด

ท้ายตลาด ซึ่งเป็นวัดร้างอยู่ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองฝั่งตะวันออก ใต้คลอง อัมพวา เป็นเรือนไม้ชั้นเดียว หลังคามุงจาก อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเดิม 400 เมตร ต่อมาในปี พ.ศ. 2472

ขุนนิกรนภกรักษ์ (นกแก้ว พัวไพโรจน์) เป็นนายอำเภออัมพวา ได้ดำเนินการของบประมาณ ต่อ

สมุหเทศาภิบาลมณฑลราชบุรี (พระยาสุรพันธ์เสนีย์ อิน บุนนาค) ทำการก่อสร้างที่ว่าการอำเภออัมพวา ให้เป็นการถาวร โดยสร้างเป็นอาคารไม้สัก 2 ชั้น หลังคามุงกระเบื้องพื้นชั้นล่างเป็นคอนกรีต

● สภาพทั่วไปของอำเภออัมพวา

1) ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภออัมพวา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกและตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดสมุทรสงคราม ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 5 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 170.164 ตารางกิโลเมตรหรือ 106,352.5 ไร่

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอเขาย้อยและอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอวัดเพลงและอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

2) การปกครอง

อำเภออัมพวา จัดรูปการปกครองและการบริหารราชการออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

ราชการบริหารส่วนภูมิภาค แบ่งออกเป็น 12 ตำบล 96 หมู่บ้าน เนื้อที่ประมาณ 170.164 ตารางกิโลเมตร ได้แก่ ตำบลอัมพวา ตำบลปลายโพงพาง ตำบลสวนหลวง ตำบลวัดประดู่ ตำบลท่าคา ตำบลบางช้าง ตำบลแพรกหนามแดง ตำบลเหมืองใหม่ ตำบลบางนางลี่ ตำบลบางแค ตำบลแควน้อย ตำบลยี่สาร

ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น มี 3 รูปแบบ คือ

เทศบาล มี 1 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลอัมพวา มีเนื้อที่ประมาณ 2.5 ตารางกิโลเมตร

สุขาภิบาล มี 1 แห่ง ได้แก่ สุขาภิบาลเหมืองใหม่ มีเนื้อที่ประมาณ 7.78 ตารางกิโลเมตร

องค์การบริหารส่วนตำบล มี 7 แห่ง ได้แก่

องค์การบริหารส่วนตำบลปลายโพงพาง มีเนื้อที่ประมาณ 14.7 ตารางกิโลเมตร มีสมาชิกสภาอบต. จำนวน 13 คน

องค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวง มีเนื้อที่ประมาณ 6.59 ตารางกิโลเมตรมีสมาชิกสภาอบต. จำนวน 31 คน

องค์การบริหารส่วนตำบลวัดประดู่ มีเนื้อที่ประมาณ 14.50 ตารางกิโลเมตร มีสมาชิกสภาอบต. จำนวน 21 คน

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าคา มีเนื้อที่ประมาณ 8.70 ตารางกิโลเมตร มีสมาชิกสภาอบต. จำนวน 25 คน

องค์การบริหารส่วนตำบลบางช้าง มีเนื้อที่ประมาณ 4.74 ตารางกิโลเมตร มีสมาชิกสภาอบต. จำนวน 19 คน

องค์การบริหารส่วนตำบลแพรกหนามแดง มีเนื้อที่ประมาณ 33.82 ตารางกิโลเมตร มีสมาชิกสภาอบต. จำนวน 13 คน

องค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ มีเนื้อที่ประมาณ 13.77 ตารางกิโลเมตร มีสมาชิกสภาอบต. จำนวน 12 คน

องค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่ มีเนื้อที่ประมาณ 5.85 ตารางกิโลเมตร มีสมาชิกสภาอบต. จำนวน 16 คน

องค์การบริหารส่วนตำบลแควน้อย มีเนื้อที่ประมาณ 4.83 ตารางกิโลเมตร มีสมาชิกสภาอบต. จำนวน 25 คน

องค์การบริหารส่วนตำบลบางแค มีเนื้อที่ประมาณ 4.30 ตารางกิโลเมตร มีสมาชิกสภาอบต. จำนวน 22 คน

องค์การบริหารส่วนตำบลยี่สาร มีเนื้อที่ประมาณ 60.90 ตารางกิโลเมตร มีสมาชิกสภาอบต. จำนวน 16 คน

ประชากรอำเภออัมพวา มีจำนวน 64,142 คน และมี 14,204 ครัวเรือน

3) ลักษณะภูมิอากาศ

อำเภออัมพวา ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จากอ่าวไทยและทะเลจีนใต้ ซึ่ง ทำให้มีลักษณะภูมิอากาศ 3 ฤดูกาล คือ

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคม - ต้นเดือนพฤษภาคม ภูมิอุณหภูมิไม่ร้อนจัดโดยเฉลี่ยประมาณ 28 องศาเซลเซียส

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนมิถุนายน - ต้นเดือนพฤศจิกายน มีปริมาณฝนมากพอสมควร เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จากอ่าวไทยและทะเลจีนใต้

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนพฤศจิกายน - ต้นเดือนมีนาคม อากาศไม่หนาวจัด

4) การคมนาคม

อำเภออัมพวามีลำคลองประมาณ 143 สาย มีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่าน ในอดีตประชากรอาศัยการคมนาคมทางน้ำเป็นหลัก การคมนาคมของประชากรมีความสะดวกทั้งทางบกและทางน้ำ การคมนาคมทางบกมีทางหลวงแผ่นดิน ที่ตัดผ่านจำนวน 3 สาย คือ

ทางหลวงหมายเลข 30 สายธนบุรี - ปากท่อ

ทางหลวงหมายเลข 325 สายสมุทรสงคราม - ดำเนินสะดวก - บางแพ

ทางหลวงหมายเลข สายสมุทรสงคราม - ปากท่อ

5) ข้อมูลด้านการเกษตร

พื้นที่ทั้งหมด 105,590 ไร่

พื้นที่ถือครอง 100,305 ไร่

พื้นที่นา 4,346 ไร่

พื้นที่ปลูกผลไม้ 43,151 ไร่

พื้นที่ปลูกผัก 450 ไร่

พื้นที่ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ 22 ไร่

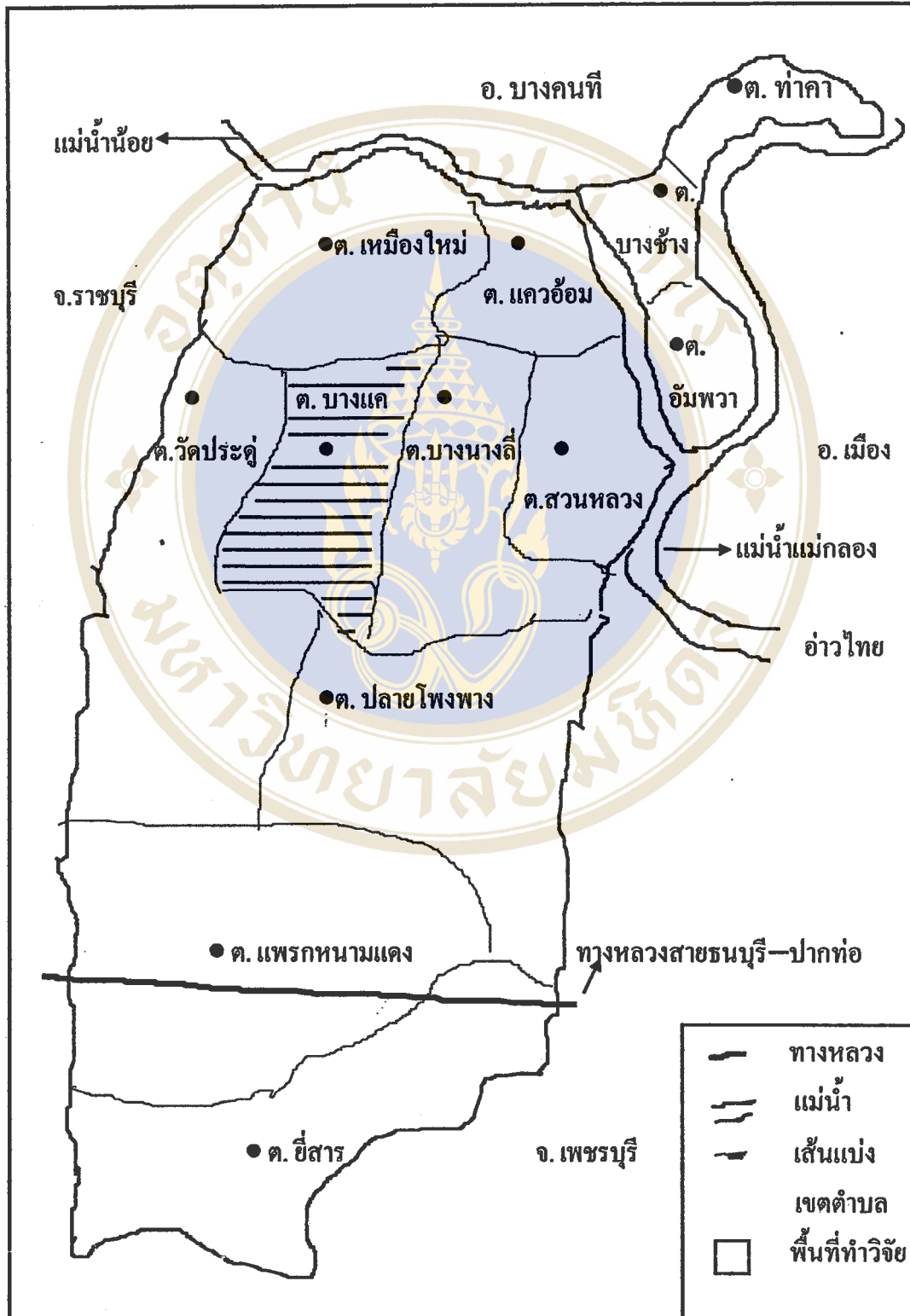
6) การท่องเที่ยว

อำเภออัมพวา เป็นอำเภอที่มีความเจริญทั้งทางศิลปะ วัฒนธรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณี อันดีงาม มาแต่โบราณ อีกทั้งยังได้รับการขนานนามว่าเป็น “เมืองราชินี กูด” ทำให้อำเภออัมพวามีสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นโบราณสถานและสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติมากมาย อาทิ

- วัดอัมพวันเจติยาราม เป็นอารามหลวง ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล ตำบลอัมพวา มีพระอุโบสถที่สมเด็จพระอมรินทราบรมราชินีทรงสร้าง และมีพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

- อุทยาน ร. 2 ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลอัมพวา ติดกับวัดอัมพวันเจติยาราม ก่อสร้างขึ้นเพื่อเป็นพระบรมราชานุสรณ์แด่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ณ ตำบลอันเป็นสถานที่พระบรมราชสมภพในอำเภออัมพวา จัดเป็นอุทยานที่เป็นศูนย์รวมวัฒนธรรม
- วัดบางกะพ้อม ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลอัมพวา มีภาพจิตรกรรมฝาผนังนูน รอยพระพุทธรูป สร้างขึ้นสมัยกรุงธนบุรี และรูปหล่อหลวงพ่อกง
- วัดจุฬามณี ตั้งอยู่ริมคลองอัมพวา ณ ถนนสายสมุทรสงคราม - บางแพ เป็นโบราณสถานสร้างสมัยพระเจ้าอู่ทอง ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา หลังวัดเป็นนิเวศสถานเดิมของสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินีในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และสมเด็จพระสุริเยนทราบรมราชินี พระบรมราชินีในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีพระอุโบสถที่สร้างขึ้นอย่างสวยงามและมีรูปหล่อหลวงพ่อบึง
- วัดภุมรินทร์กุฎีทอง ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองฝั่งตะวันตก ตำบลสวนหลวง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามสร้างสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น มีสิ่งที่น่าสนใจในวัดได้แก่ “กุฎีทอง” ซึ่งสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินีสร้างถวาย วัดนี้จึงได้ชื่อว่า “วัดภุมรินทร์กุฎีทอง”
- วัดเขายี่สาร ตำบลยี่สาร สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายมีพระวิหารบนยอดเขามีลักษณะเป็นรูปเรือ ประดิษฐานพระพุทธรูปมหาสิริรอย พระมณฑปและบนประดิษฐานไม้พืชมเป็นงานประณีตศิลป์ชั้นสูง มีศาลประดิษฐานหลวงปู่ศรีราชา ที่มีความศักดิ์สิทธิ์เป็นที่นับถือของชาวบ้านทั่วไป
- ตลาดน้ำท่าคา ตำบลท่าคา เป็นตลาดน้ำตามธรรมชาติ มีสภาพความเป็นอยู่แบบไทยๆ ซึ่งประชากรยังนำสินค้า สิ่งของ มาแลกเปลี่ยนกันโดยตรง จัดให้ขึ้นในวันแรมและข้างขึ้น 2 ค่ำ, 7 ค่ำ และ 12 ค่ำ
- บ้านเบญจรงค์ ตั้งอยู่ที่ตำบลบางช้าง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เข้าทางวัดพระญาติ เป็นหัตถกรรมการวาดลายเขียน สีเบญจรงค์ลงบนเครื่องดินเผารูปแบบต่างๆ
- ออคิดฟาร์ม ตั้งอยู่ริมถนนสายสมุทรสงคราม - บางแพ ตำบลบางช้าง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วยสวนกล้วยไม้และผีเสื้อนานาพันธุ์
- เตาตาล เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่สร้างด้วยอิฐแดง ฉาบด้วยปูนซิเมนต์ ใช้สำหรับเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว

แผนที่อำเภออัมพวา

4.1.3 ประวัติและสภาพทั่วไปของตำบลบางแค

● ประวัติความเป็นมาของตำบลบางแค อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ชุมชนตำบลบางแค ขึ้นกับการปกครองอำเภออัมพวาจังหวัดสมุทรสงคราม มีประวัติเป็นเรื่องเล่าสืบต่อกันมาว่า ชุมชนตำบลบางแคเกิดขึ้นมาพร้อมๆกับการตั้งเมืองแม่กลอง หรือจังหวัดสมุทรสงครามในปัจจุบัน เป็นพื้นที่ที่ตั้งห่างจากอำเภออัมพวาประมาณ 3.5 กิโลเมตร มีภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีลำคลองหลายสายไหลผ่าน ประชากรปลูกพืชสวนเป็นส่วนใหญ่ ในอดีตเป็นพื้นที่ที่มีประชากรทำอาชีพน้ำตาลมะพร้าวมากที่สุดและเก่าแก่ที่สุดในจังหวัดสมุทรสงคราม จากหลักฐานพบว่าเกษตรกรจังหวัดสมุทรสงครามได้ปลูกมะพร้าวมานานแล้วในสมัยพระเจ้าปราสาททองแห่งกรุงศรีอยุธยา แต่เป็นการผลิตโดยนำผลของมะพร้าวมารับประทานยังไม่ได้ผลิตเป็นน้ำตาลมะพร้าว มาเริ่มผลิตเป็นน้ำตาลมะพร้าวอย่างจริงจัง สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์(เทพสุนทรสาทรกุล, 2525)

ตำบลบางแค เป็นพื้นที่ที่มีชื่อเสียงมานาน ในการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว พร้อม ๆ กับการก่อตั้งจังหวัดสมุทรสงคราม จากหลักฐานสมุดบันทึกประวัติศาสตร์อำเภออัมพวา กล่าวว่า ตำบลบางแคเป็นพื้นที่ที่ปลูกมะพร้าวมาก โดยนำมาประกอบเป็นอาหารบ้าง เป็นขนมบ้าง และทำยารักษาโรค โดยใช้ส่วนของเปลือกมะพร้าว มาเผาและมาบดให้ละเอียด นำมาทาตามผิวหนังเพื่อรักษาโรคน้ำกัดเท้า ส่วนเรื่องการผลิตน้ำตาลมะพร้าว โดยการนำน้ำตาลสดจากจันทมะพร้าวมาผลิตเป็นน้ำตาลมะพร้าวหรือน้ำตาลปี๊บ ตั้งแต่เมื่อไรไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัด แต่จากหนังสือเสด็จประพาสทางชลมารท ผ่านจังหวัดสมุทรสงคราม ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เมื่อ พ.ศ.2407 โดยเทพสุนทรสาทรกุล พ.ศ. 2525 กล่าวว่า เมื่อเรือเสด็จผ่านคลองประตู ได้กลิ่นหอมของน้ำตาลมะพร้าว ซึ่งชาวบ้านกำลังเคี้ยวอยู่ (คลองประตู เป็นคลองเชื่อมระหว่างตำบลวัดประตูกับตำบลบางแค อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม)แสดงว่า การทำน้ำตาลมะพร้าวมีมาตั้งแต่สมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 หรืออาจจะก่อนหน้านั้น แต่ไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัด แต่จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุของตำบลบางแค พบว่าตำบลบางแค มีการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวมานานแล้ว แต่ไม่ได้ประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวหมดทั้ง 7 หมู่บ้าน มีเพียงหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 เท่านั้น ที่ประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ส่วนหมู่ที่ 3 จนถึงหมู่ 7 เพิ่งมาประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวภายหลัง” ก่อนที่ชาวบ้านจะหันมาผลิตน้ำตาลมะพร้าวนั้น ชาวบ้านบางแคส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา และสาเหตุที่เลิกจากอาชีพทำนา ก็เพราะว่าการทำนาของเกษตรกรตำบลบางแค ได้ผลไม่คุ้มค่างับที่ลงทุนลงแรงไป ขายข้าวไม่ได้ราคา ถูกพ่อค้าคนกลางเอารัดเอาเปรียบ กดราคาข้าว ต้องกู้หนี้ยืมสินเข้ามาใช้ รายได้ชักหน้าไม่ถึงหลัง จึงเปลี่ยนมาทำ

อาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวซึ่งได้ราคาดีกว่า เวลาขาดเงินสามารถนำน้ำตาลมะพร้าวไปขายได้ ไม่ต้องไปกู้หนี้ยืมสินใคร มีเงินใช้ทุกวัน(ถ้าสามารถผลิตน้ำตาลมะพร้าวทันขายได้ทุกวัน) แต่ต้องทนลำบาก เหนื่อยและต้องเสี่ยงอันตรายจากตกต้นไม้พร้าว เคยมีคนตกลงมาถึงตายก็มี พิการก็มีมากและบาดเจ็บก็มีมาก

ในอดีตตำบลบางแคเป็นพื้นที่นาติดต่อกันทั้งหมด แต่ภายหลังจากที่เลิกอาชีพทำนา หันมาประกอบอาชีพทำน้ำตาลมะพร้าวขาย เกษตรกรได้มีการขุดพื้นที่นาออกเป็นร่องสวน ก็เพราะว่ามะพร้าวเป็นพืชที่ต้องการน้ำหล่อเลี้ยงบริเวณโคนต้น และต้องขุดลอกดินโคลนในร่องสวน มาใส่บริเวณโคนต้นมะพร้าวทุกปี มะพร้าวจึงจะเจริญเติบโตดีและให้น้ำตาลสดมาก ๆ ดังนั้นเกษตรกรจึงมีการขุดลอกพื้นที่นาออกเป็นร่องสวน เพื่อให้น้ำสามารถเข้าไปในร่องสวน หล่อเลี้ยงต้นมะพร้าวได้อย่างทั่วถึง

ตำบลบางแคในอดีตเมื่อประมาณ 18 ปีที่แล้ว เป็นพื้นที่ที่ยังไม่เจริญเท่าที่ควร ไฟฟ้าก็ยังไม่มีการใช้ ใช้แสงสว่างจากตะเกียงกระป๋อง และตะเกียงเจ้าพายุ โทรศัพท์โทรทัศน์ยังไม่มี มีแต่วิทยุเท่านั้น ที่สามารถพกพาไปไหนมาไหนได้ ถนนหนทางมีแต่ทางเท้า ไม่มีรถยนต์ใช้ แต่พื้นที่ตำบลบางแคมีแม่น้ำและลำคลองหลายสายไหลผ่าน อาทิเช่นแม่น้ำแม่กลอง คลองบางแค คลองบ้านตา ตัน คลองวัดบางแคกลาง คลองวัว คลองนูนนาค คลองอ้อม คลองวัดปรก คลองบางนางลี่ คลองวัดประดู่ จึงเป็นเหตุให้ประชาชนตำบลบางแค นิยมปลูกบ้านเรือนอยู่ริมน้ำ เพื่อสะดวกในการนำประโยชน์จากน้ำมาใช้ อาทิ การคมนาคมทางน้ำโดยมีเรือชนิดต่าง ๆ เป็นพาหนะ เช่น เรือยนต์ เรือพาย เป็นแหล่งอาหารทำให้ประชาชนตำบลบางแคมีอาหารไว้บริโภคอย่างอุดมสมบูรณ์ มีน้ำไว้บริโภคและอุปโภคและมีน้ำใช้ในการเพาะปลูก

● สภาพทั่วไปของตำบลบางแค อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

พื้นที่ตำบลบางแคในปัจจุบัน พื้นที่โดยทั่วไปเป็นร่องสวน ปลูกมะพร้าวเกือบทุกสวน แต่ไม่ได้ปลูกมะพร้าวหมดทั้งสวน มีปลูกผลไม้ชนิดอื่นด้วย เช่น ลิ้นจี่ มะม่วง ส้มโอ โกโก้ ฯลฯ แต่ส่วนใหญ่จะปลูกมะพร้าวมากกว่าผลไม้ชนิดอื่น

พื้นที่ตำบลบางแคปัจจุบันมีความเจริญมากกว่าแต่ก่อน มีไฟฟ้าใช้ทุกหลังคาเรือน มีอุปกรณ์ไฟฟ้าทุกชนิดใช้ เช่น ตู้เย็น ทีวี เตารีด เครื่องซักผ้า วิทยุ โทรทัศน์ มีโรงเรียนสำหรับการศึกษาของบุตรหลาน ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา วัดวาอารามของตำบลบางแคทุกวัด ได้รับการดูแลและปฏิสังขรณ์ เอาใจใส่เป็นอย่างดีจากประชาชนในตำบลบางแค มีถนนตัดเข้าสู่หมู่บ้านทุกหมู่บ้านของตำบลบางแค การคมนาคมสามารถใช้ได้ทั้งทางบกและทางน้ำ แล้วแต่จะเลือกใช้

ประชากรตำบลบางแคประกอบอาชีพหลากหลาย อาทิ รับจ้างงานบริษัท ปลูกส้มโอ ลิ้นจี่ มะม่วง โกโก้ ผลิตน้ำตาลมะพร้าว ซึ่งแต่เดิมประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวมากที่สุด

ประชาชนตำบลบางแคส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา

ฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนตำบลบางแค อยู่ในขั้นพอมีพอกิน มีความเป็นอยู่แบบสบายๆ ไม่ต้องดิ้นรนและต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆ เพื่อให้ชีวิตอยู่รอดมากนัก เนื่องจากพื้นที่ตำบลบางแคเป็นดินดีจำพวกดินร่วนปนทราย ปลูกพืชชนิดใดก็ได้ผลผลิตดี อาทิ ลิ้นจี่เป็นผลไม้ที่มีชื่อชนิดหนึ่งของจังหวัดสมุทรสงคราม ก็มาจากตำบลบางแคแห่งนี้ส่วนหนึ่ง หรือส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ที่มีรสชาติหวานอร่อย เป็นที่นิยมก็มาจากตำบลบางแคแห่งนี้ส่วนหนึ่ง นอกจากนี้ในน้ำยังอุดมไปด้วยปลาจำนวนมาก เพราะฉะนั้นประชาชนตำบลบางแคจึงไม่ลำบากในเรื่องอาหารการกิน

จากการสัมภาษณ์กำนันตำบลบางแคและผู้ใหญ่บ้านทั้ง 6 หมู่บ้านของตำบลบางแค เกี่ยวกับตำบลบางแคพบว่า พื้นที่ตำบลบางแคมีทั้งหมด 2,687.50 ไร่หรือ 4.30 ตารางกิโลเมตร พื้นดินที่เป็นสวนทุกพื้นที่ของตำบลบางแคจะขุดเป็นร่องสวน เนื่องจากประชาชนของตำบลบางแค ส่วนใหญ่จะมีอาชีพทำสวน และทุกสวนจะปลูกมะพร้าว แต่ไม่ได้ปลูกมะพร้าวหมดทั้งสวน มีปลูกผลไม้ชนิดอื่นด้วย เช่น ลิ้นจี่ มะม่วง ส้มโอ โกโก้ ฯลฯ แต่ส่วนใหญ่จะปลูกมะพร้าวมากกว่าผลไม้ชนิดอื่น การทำสวนมะพร้าวจำเป็นจะต้องขุดพื้นดินออกเป็นร่องๆ เพื่อประโยชน์ที่ว่า ต้องการจะให้น้ำสามารถไหลเข้ามาในร่องสวนได้สะดวก และทั่วถึงเพื่อไปหล่อเลี้ยงต้นมะพร้าว จะได้เจริญงอกงามให้ผลผลิตสูง

ตำบลบางแคมีประชากรทั้งสิ้นจำนวน 3,706 คน 769 ครัวเรือน เป็นชาย 1,864 คน เป็นหญิง 1,842 คน (สำรวจปี 2540 โดยองค์การบริหารส่วนตำบลบางแค)

ประชากรส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา

รายได้ของประชากรส่วนใหญ่มาจากการขายผลไม้ที่ปลูกไว้ในสวน ได้แก่ ลิ้นจี่ ส้มโอ มะม่วง โกโก้ มะพร้าว ซึ่งเป็นรายได้ที่ไม่แน่นอน แล้วแต่ดินฟ้าอากาศจะอำนวย ได้มากบ้างน้อยบ้าง แล้วแต่ว่าปีใดอากาศจะหนาวจัด ลิ้นจี่ก็ให้ผลผลิตดี ส่วนมะม่วงถ้าปีใดลมแรงมาก มะม่วงจะติดคอกน้อย ผลผลิตที่ได้ก็น้อย ส่วนมะพร้าวให้รายได้ดีแต่เกษตรกรจะขายผลมะพร้าวมากกว่าขายในรูปของน้ำตาลมะพร้าว ปัจจุบันเกษตรกรที่ตำบลบางแคนิยมขายผลมะพร้าวให้กับพ่อค้าคนกลางเพื่อไปทำกะทิสำเร็จรูปขาย มากกว่าที่จะขายในรูปของน้ำตาลมะพร้าว เนื่องจากสะดวกสบายกว่า เหนื่อยน้อยกว่า อันตรายน้อยกว่า ราคาดีกว่า ขายได้ง่ายกว่า และสามารถต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลางได้ ฉะนั้นอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวในปัจจุบัน จึงไม่ใช่อาชีพที่ทำรายได้หลักให้กับเกษตรกรตำบลบางแคเหมือนอย่างแต่ก่อน ซึ่งแต่เดิมเกษตรกรตำบลบางแคจะมีรายได้หลักจากการผลิตน้ำ

ตาลมะพร้าวมากเป็นอันดับหนึ่ง และมีรายได้จากการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ปีละสองแสนถึงห้าแสนกว่าบาท (ข้อมูลการตลาด จังหวัดสมุทรสงคราม ประจำปี 2528)

นอกจากนี้ มะพร้าวไม่ได้ขายได้เฉพาะน้ำตาลมะพร้าวเท่านั้น สามารถขายได้ทุกส่วนของต้นมะพร้าว อาทิ รากมะพร้าวมีพ่อค้ามาซื้อไปทำปุ๋ยปลูกกล้วยไม้ ลำต้นของมะพร้าวสามารถนำไปทำสะพานข้ามคลอง ทำเบาะรองนั่ง ทำฝาบ้าน ยอดมะพร้าว สามารถนำไปประกอบอาหารได้ มีรสชาติอร่อย ผลมะพร้าวอ่อนนำไปขายเป็นมะพร้าวอ่อนหรือน้ำมะพร้าว ส่วนผลมะพร้าวแก่นำไปประกอบเป็นอาหารคาวหวานได้ ทางมะพร้าวนำไปทำเชื้อเพลิงได้ ใบมะพร้าวนำไปห่อขนมได้ หรือนำไปสานสิ่งประดิษฐ์เล็กๆน้อยๆก็ดูสวยงามแปลกตาดี ก้านมะพร้าวนำไปทำไม้กีดห่อขนมหรือห่อสิ่งของอื่นๆได้ ฯลฯ

หลังจากปี 2530 เป็นต้นมา มีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นมากมาย ทั้งในจังหวัดสมุทรสงครามเองและจังหวัดใกล้เคียง เช่น ราชบุรี นครปฐม สมุทรสาคร กาญจนบุรี เกษตรกรชาวสวนที่ตำบลบางแค หรือตำบลอื่นๆของจังหวัดสมุทรสงคราม ได้เลิกจากอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว มาทำอาชีพรับจ้างทำงานในโรงงานเป็นจำนวนมาก จนบางครอบครัวได้เลิกจากอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวไปเลยก็มี บางครอบครัวยังประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวอยู่ แต่ไม่ได้ทำเป็นล่ำเป็นสันเหมือนอย่างแต่ก่อน ทำเพียงแค่พอกินพอใช้ ยิ่งคนรุ่นใหม่ด้วยแล้ว ไม่ยอมฝึกทำน้ำตาลมะพร้าว เนื่องจากมีเหตุปัจจัยหลายประการ ดังจะกล่าวในตอนต่อไป ในบทสัมภาษณ์เกษตรกรชาวสวนที่เลิกผลิตน้ำตาลมะพร้าว

จากการสำรวจขององค์การบริหารส่วนตำบลบางแคปี 2541 พบว่าเกษตรกรตำบลบางแคที่มีอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวเหลืออยู่เพียง 25 ครัวเรือนเท่านั้น จากเดิมที่มีเกษตรกรชาวสวนอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวอยู่ถึง 769 ครัวเรือน ได้มีเกษตรกรที่เลิกอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวไปแล้วถึง 744 ครัวเรือน จากการสัมภาษณ์กำนันตำบลบางแคและผู้ใหญ่บ้านทั้ง 6 หมู่บ้านของตำบลบางแคเกี่ยวกับความคิดเห็น ของการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวได้ว่า ในอนาคตอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ของเกษตรกรชาวสวนตำบลบางแคหรือตำบลอื่นๆ ของจังหวัดสมุทรสงครามจะต้องหมดไปจากจังหวัดสมุทรสงครามอย่างแน่นอน ถ้าอาชีพนี้ไม่ได้รับการส่งเสริม และมีมาตรการที่แน่นอนเพียงพอ ต่อการขจัดปัญหาจากจังหวัด ปัญหาที่ว่าก็คือ ปล่อยให้ผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าวปลอมปนมาแย่งตลาดกับเกษตรกรชาวสวน ที่ผลิตน้ำตาลมะพร้าวแท้ โดยไม่ถูกกฎหมายลงโทษ ถึงไม่ถูกผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าวปลอมปนแย่งตลาด ถ้าพึ่งอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวเอง ก็มีคนอยากจะทำประกอบอาชีพนี้อยู่แล้ว ด้วยเหตุที่ว่า อาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว เป็นอาชีพที่เสี่ยงอันตรายจากการตกต้นมะพร้าว บางรายตกต้นมะพร้าวถึงตายก็มี พิกาก็มาก บาดเจ็บก็มี ไม่มีเวลาเป็นส่วนตัว วันๆหนึ่งต้องยุ่งอยู่กับกิจกรรมการผลิตน้ำตาลมะพร้าว จนไม่มีเวลาไปไหน ถ้ามีธุระจะต้องไปทำ ก็ต้องหยุด

ทำน้ำตาลมะพร้าว แต่ถ้าจะไปทำธุระหลายๆวัน ต้องหยุดทำน้ำตาลมะพร้าวไปหลายมือ กลับมาต้องเริ่มทำวงหรือจั่นมะพร้าวกันใหม่ เนื่องจากจั่นมะพร้าวถูกอบอยู่ในกระบอกลมไม้ไผ่ และยังมีน้ำตาลสดที่ได้จากจั่นมะพร้าว มาแช่ขังทำให้งวงหรือจั่นมะพร้าวเน่า ไม่สามารถให้น้ำตาลสดได้ ต้องตัดวงทิ้ง น้ำตาลสดที่เคยได้หลายปีต่อวัน ก็ต้องลดลง เท่ากับว่ารายได้จะต้องลดลงด้วย อันนี้เป็นสาเหตุสำคัญ ที่ทำให้เกษตรกรชาวสวนอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวถึง ไม่มีเวลาเป็นตัวของตัวเอง ทำให้ขาดสังคม

การถือครองที่ดิน

ครอบครัวเกษตรกรตำบลบางแค มีที่ดินเป็นของตนเองเกือบทั้งหมด

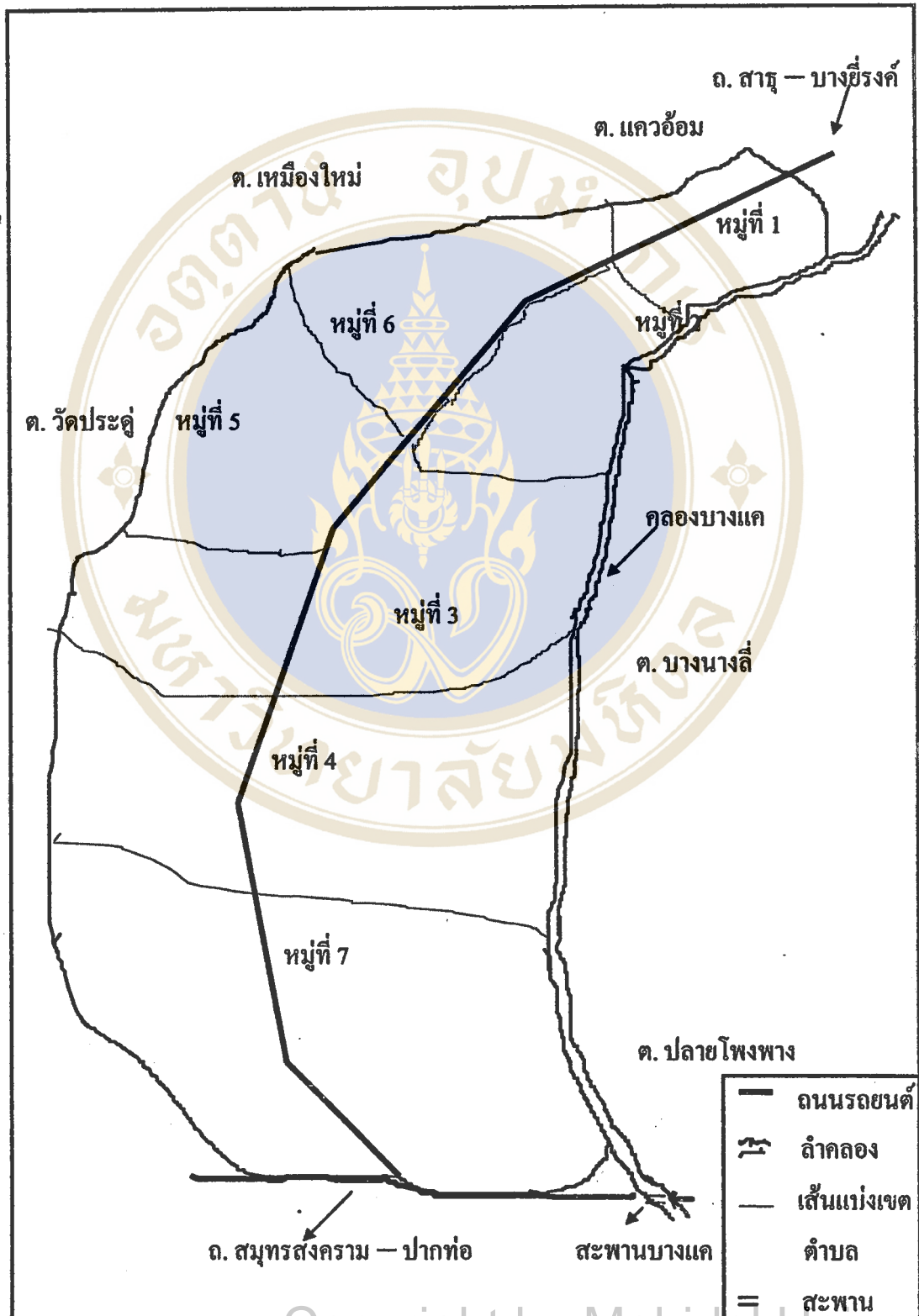
ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของหมู่บ้าน

ประชากรตำบลบางแค มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีความสงบร่มเย็นมาแต่โบราณมีอุปนิสัยขยัน หมั่นเพียร มัธยัสถ์ มีจิตใจโอบอ้อมอารี ใจบุญสุนทาน รักความยุติธรรม ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีและศาสนา ทำมาหากินและปลูกบ้านเรือนในที่ดินของตนเอง ส่วนใหญ่กระจัดกระจายอยู่ตามแนวแม่น้ำลำคลอง ประชากรมีอาชีพหลากหลาย อาทิ ข้าราชการ เกษตรกรผลิตน้ำตาลมะพร้าว เกษตรกรอาชีพอื่นๆ อาชีพรับจ้างทำงานต่างๆไป แต่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

ลักษณะทางนิเวศวิทยาของหมู่บ้าน

พื้นที่ตั้งของตำบลบางแค เป็นพื้นที่ราบลุ่มมีลำคลองหลายสายไหลผ่าน เป็นตำบลที่มีอากาศดีเหมาะแก่การทำการเกษตรเป็นอย่างดี

แผนที่ตำบลบางแค

4.2 วิถีชีวิตของเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว

เกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวที่ตำบลบางแค อำเภอ อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ก็มีวิถีชีวิตอีกแบบหนึ่งที่ต่างจากวิถีชีวิตของเกษตรกรอาชีพอื่น โดยจะกล่าวถึงความแตกต่างในเรื่องของเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสังคม จากการ สังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมพบว่า

4.2.1 วิถีชีวิตของเกษตรกรชาวสวนผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าวในเรื่องเศรษฐกิจ

อาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวของเกษตรกรชาวสวน ตำบลบางแค อำเภอ อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จะมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างจะดี เนื่องจากว่า อาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวสามารถทำรายได้ให้กับเกษตรกร ได้ทุกวัน และวันหนึ่งๆเกษตรกรจะสามารถขายน้ำตาลมะพร้าวได้เป็นเงินเฉลี่ยวันละ 400-900 บาท/วัน และในสวนที่ปลูกมะพร้าวเกษตรกรจะไม่ปลูกมะพร้าวอย่างเดียว จะปลูกพืชอย่างอื่นด้วย อาทิ ส้มโอ ลิ้นจี่ มะม่วง โกโก้ โดยปลูกรอบคันสวนหรือปลูกระหว่างต้นมะพร้าว เพราะฉะนั้นพืชเหล่านี้สามารถทำรายได้เพิ่มให้กับเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว และต้นมะพร้าวนอกจากจะขายในรูปของน้ำตาลมะพร้าวแล้ว ยังสามารถขายในรูปของผลิตภัณฑ์อย่างอื่นอีก เช่น ขายผลมะพร้าวอ่อนและแก่ ขายหางมะพร้าวแห้งให้เป็นเชื้อเพลิง เหล่านี้เป็นต้น เกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวต้องยุ่งอยู่กับกิจกรรมการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวตลอดทั้งวัน ดังนั้นจึงไม่ค่อยมีเวลาไปจับจ่ายใช้สอยในสิ่งที่ไม่จำเป็น จึงมีเงินเก็บมาก ฐานะเศรษฐกิจก็ย่อมจะดี

4.2.2 วิถีชีวิตของเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวในเรื่องของ วัฒนธรรม

อาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวเป็นอาชีพที่มีการสะสมความรู้กันต่อๆมาหลายช่วงอายุคน มีกระบวนการศึกษาและเรียนรู้ว่า จะเตรียมพื้นที่ในการปลูกต้นมะพร้าวว่าจะเตรียมอย่างไร มีเหตุผลอะไรในการทำ อาทิ การปลูกต้นมะพร้าวจะต้องเตรียมขร่อกก็เพื่อ ให้น้ำไหลไปเลี้ยงรากมะพร้าวได้สะดวก ต้นมะพร้าวจะได้เจริญเติบโตดี การปลูกมะพร้าวก็ต้องมีเทคนิคคือ ขุดหลุมให้มีขนาดกว้างศอก ยาวศอกและลึกอีก 1 ศอก ก็เพื่อว่าถ้าน้ำท่วมถึงพื้นต้นมะพร้าวที่เป็นต้นกล้าจะได้ไม่หลุดลอย เพราะมีความลึกมากพอที่จะกลบต้นกล้ามะพร้าวไม่ให้หลุดลอยจากหลุมได้ และการปลูกจะต้องเลือกต้นกล้าที่มีรากแทงทะลุออกจากลูกมะพร้าวแล้วถึงจะนำไปปลูกได้ ไม่เช่นนั้นต้นกล้าจะรอดตายยาก เพราะช่วงนั้นต้นกล้ามะพร้าวยังหาอาหารเองไม่ได้ ถ้ามีรากโผล่ออกมารากจะได้ดูดอาหารมาหล่อเลี้ยงต้นกล้าได้ นอกจากนี้ยังมีภูมิปัญญาในเรื่องการคัดเลือกพันธุ์มะพร้าวที่จะนำมาปลูกเป็นมะพร้าวทำตาลอีกว่า จะต้องเป็นมะพร้าวพันธุ์หมูสีกลาย ถึงจะให้น้ำตาลสดมาก ลำต้น ไม่สูงเกินไปทางมะพร้าวไม่เปราะ น้ำตาลสดมีรสหวานกว่าพันธุ์อื่นๆ ความรู้เหล่านี้เป็นภูมิปัญญาที่ได้สั่งสมมาจากบรรพบุรุษ ดังนั้นอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวจึงเป็น วัฒนธรรมทางด้านอาชีพ

4.2.3 วิถีชีวิตของเกษตรกรชาวสวน อาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวในเรื่องสังคม

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วแต่ต้นว่า เกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าววันๆหนึ่งไม่ค่อยมีเวลาไปไหนมาไหน ต้องอยู่กับกิจกรรมต่างๆในการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว จึงไม่ค่อยได้พบปะสังสรรค์กับเพื่อนบ้าน ถ้าหากในละแวกบ้านมีบ้านใดที่จัดงาน ไม่ว่าจะป็นงานมงคลหรืองานอับมงคลก็ตาม จะมีผู้คนไปร่วมงานกันมากในเวลากลางคืน ส่วนกลางวันจะต่างคนต่างอยู่บ้านใครบ้านมัน เพราะทุกบ้านที่เกษตรกรมีอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าววันๆหนึ่งเกษตรกรจะอยู่กับกิจกรรมการผลิตน้ำตาลมะพร้าวของตน ไม่ค่อยได้ร่วมทำกิจกรรมในส่วนที่เป็นของส่วนรวมและไม่ค่อยมีเรื่องทะเลาะวิวาท ประชากรตำบลบางแคทุกครัวเรือนนับถือศาสนาพุทธเพียงศาสนาเดียว มีวัดที่ใช้ประกอบกิจกรรมทางศาสนาอยู่ 3 วัด คือ วัดบางแคกลาง วัดปรกสุทธธรรม และวัดสาธุชนาราม วัดแต่ละวัดของตำบลบางแคจะได้รับการทะนุบำรุง สนใจและเอาใจใส่ จากประชากรวัยกลางคนและผู้สูงอายุ ส่วนประชากรที่อยู่ในวัยรุ่น จะไม่ค่อยสนใจและร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนา หรืองานบุญต่างๆ เช่น การทำบุญตักบาตรในวันธรรมสวนะ(วันพระ) วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา แต่ถ้าเป็นงานประเพณีสนุกสนาน เช่น งานประเพณีแข่งเรือ งานประเพณีสงกรานต์ ประชากรที่อยู่ในวัยรุ่นจะให้ความสนใจมาร่วมงานกันมาก ประชากรตำบลบางแคมักจะปลูกบ้านเรือนอยู่ใกล้กับริมคลอง เพราะต้องการใช้ประโยชน์จากน้ำ มาอุปโภคและบริโภค แต่เดิมประชากรตำบลบางแคประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวเป็นส่วนมาก ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วแต่ต้นว่า การประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ต้องใช้แรงงานมาก คือมากกว่า 2 คนขึ้นไปถึงจะประกอบอาชีพนี้ได้ เนื่องจากขบวนการในการผลิตน้ำตาลมะพร้าวมีหลายขั้นตอน ลำพังเพียงแรงงาน 1 หรือ 2 แรงงาน ไม่สามารถประกอบอาชีพนี้ได้ เพราะจะทำให้เหนื่อยล้าเกินไป ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเกษตรกรที่มีอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวตำบลบางแค จึงมักร่วมกันผลิตน้ำตาลกันทั้งครอบครัว ซึ่งแน่นอนว่าเกษตรกรอาชีพนี้จึงมักอยู่รวมกันเป็นครอบครัวขยาย แต่พอบุตรหลานที่แต่งงานไปแล้ว มีบุตรที่โตพอจะช่วยงานพ่อแม่ได้ ก็จะแยกครอบครัวไป

4.3 กระบวนการผลิตน้ำตาลมะพร้าว

ในการผลิตน้ำตาลมะพร้าว นอกจากผู้ผลิตและปัจจัยการผลิต คือ ต้นมะพร้าวแล้ว ยังมีปัจจัยการผลิตอื่นๆอีก ที่เป็นส่วนประกอบในการผลิตน้ำตาลมะพร้าว อาทิ เครื่องมือที่ใช้ในการผลิตน้ำตาลมะพร้าว ซึ่งได้แก่

1. พะอง

พะองเป็นไม้ไผ่ที่เกษตรกรชาวสวนมะพร้าว นำมาตัดกิ่งออกให้เหลือเพียงโคนกิ่ง ยาวประมาณ 8 – 10 เซนติเมตรเท่านั้น จะได้สะดวกไม่ยาวเกะกะ เพื่อใช้ทำเป็นบันไดสำหรับใช้ปีนขึ้นไปปลดน้ำตาลสดจากจั่นมะพร้าว ไม้ไผ่ที่ใช้ทำพะองจะต้องเป็นไม้ไผ่ที่มีลำขนาดใหญ่และแข็งแรง สามารถที่จะรับน้ำหนักคนได้ นอกจากนี้ยังต้องมีแขนงที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่และแข็งแรง เนื่องจากเกษตรกรชาวสวนมะพร้าว จะต้องใช้เท้าเหยียบลง บนแขนงขึ้นลงทุกครั้งที่ใช้ปีนขึ้นไปปลดน้ำตาลสดบนยอดมะพร้าว ไม้ไผ่ที่ใช้ทำพะอง ควรเป็นไม้ไผ่ที่แก่เต็มที่ หากเป็นหากเป็นไผ่ป่าหรือไผ่มะกอกได้ยิ่งดี เพราะไม้ไผ่ที่มีอายุน้อย เมื่อใช้งาน ไปสักระยะหนึ่ง ลำพะองจะหักงอ ต้นมะพร้าวเป็นพืชที่มีลำต้นสูง การที่จะขึ้นไปปลดน้ำตาลสดจากจั่นมะพร้าวบนยอดมะพร้าวได้ ต้องใช้บันไดถึงจะปีนขึ้นไปปลดน้ำตาลสดจากจั่นมะพร้าวได้ เหตุผลที่เกษตรกรใช้ไม้ไผ่สำหรับทำเป็นบันไดเพราะ มีน้ำหนักเบาสามารถยกเคลื่อนย้ายได้สะดวกด้วยแรงคน 1 คน และกิ่งไผ่สามารถทำเป็นจั่นบันไดเพื่อใช้ปีนจากโคนต้นไปสู่ส่วนยอดได้ ไม่ต้องเสียเวลาทำจั่นบันได

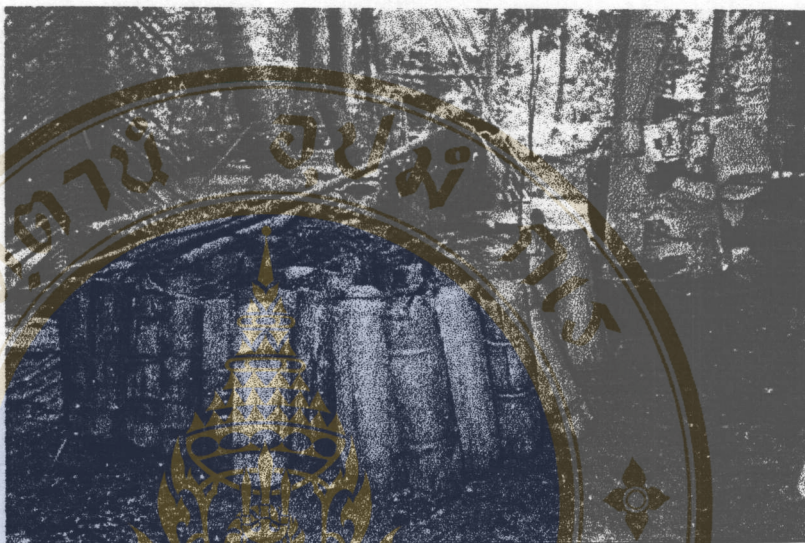

พะอง

2. กระจบกรองตาล

กระจบกรองตาลทำมาจากไม้ไผ่ โดยใช้ลำไม้ไผ่ขนาดใหญ่ตัดเป็นปล้องๆ และตัดได้ข้อของลำไม้ไผ่แต่ละปล้อง จะได้เป็นกระจบกรองตาล กระจบกรองตาลที่เป็นไม้ไผ่จะมีน้ำหนักมาก ต้องนำมาปอกเอาเปลือกออก น้ำหนักของกระจบกรองตาลจะลดลง แล้วเจาะรูที่ด้านบนของกระจบกรอง 1 รู เอาไว้ร้อยหูกระจบกรอง เพื่อใช้ยึดกระจบกรองตาลให้ติดกับจั่นมะพร้าว เชือกที่ใช้ร้อยหูกระจบกรองนี้จะช่วยให้สะดวกเวลาเคลื่อนย้ายกระจบกรองตาล ปัจจุบันไม้ไผ่หายากและมีราคาแพง เกษตรกรชาว

สวนมะพร้าวจึงนิยมใช้กระบอกรองตาล ที่เป็นอลูมิเนียม หรือกระบอกรองตาลที่เป็นพลาสติก เพราะมีราคาถูกกว่า และหาง่ายกว่ากระบอกรองตาลที่เป็นไม้ไผ่ น้ำหนักของกระบอกลดน้อยกว่า เวลาเคลื่อนย้ายก็สะดวกกว่า ล้างทำความสะอาดได้ง่ายกว่า สะดวกกว่า และกระบอกรองตาลที่เป็นไม้ไผ่ เชื้อรามักจะชอบขึ้นด้วย

กระบอกรองตาล

3. มีดปาดตาล

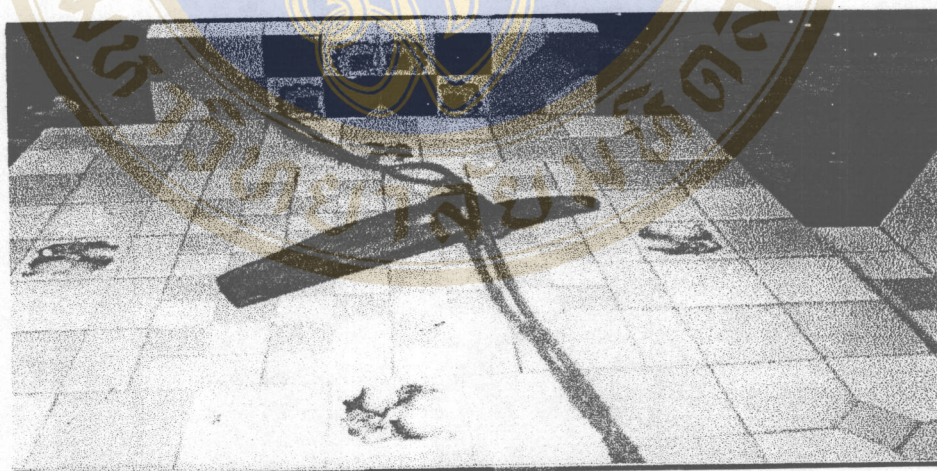
มีดปาดตาลทำมาจากแร่เหล็กและแร่ทองแดง ว่าจ้างให้ช่าง ตีเหล็กเป็นมีดปาดตาลโดยเฉพาะ มีดปาดตาลจึงมีราคาแพง และมีความแข็งแรงเป็นพิเศษถึงแม้จะใช้งานเหลือเล่มเล็ก มีดปาดตาลยังคงแข็งแรง ไม่หักง่าย และมีความคมมาก มีดปาดตาลถือเป็นอุปกรณ์ที่มีความสำคัญชนิดหนึ่ง เนื่องจากในการผลิต น้ำตาลมะพร้าวนั้น ต้องใช้มีดปาดตาลเฉือนหน้าตัดของจั่นมะพร้าวออกบางๆ เพื่อตัดเนื้อเยื่อของจั่นมะพร้าวที่เจริญมาปิดหน้าตัดของจั่นมะพร้าวออก น้ำตาลสดจะได้ไหลออกมาจากจั่นได้ มีดปาดจะเป็นมีดที่ใช้เฉพาะกิจ คือใช้ปาดตาลเพียงอย่างเดียวเท่านั้น มีดปาดตาลเป็นมีดที่มีความคมเป็นพิเศษ ถ้าหากใช้มีดปาดตาลที่ไม่คมไปปาดตาล จะทำให้เนื้อเยื่อบริเวณหน้าจั่น ช้ำ และจะมีผลทำให้น้ำตาลสดไหลออกมาจากจั่นมะพร้าวได้น้อยลง เพราะฉะนั้นเกษตรกรที่ขึ้นไปปาดน้ำตาลสด จึงต้องลับมีดปาดตาลทุกครั้ง

มิดปาดตาล

4. ฟักมิดตาล

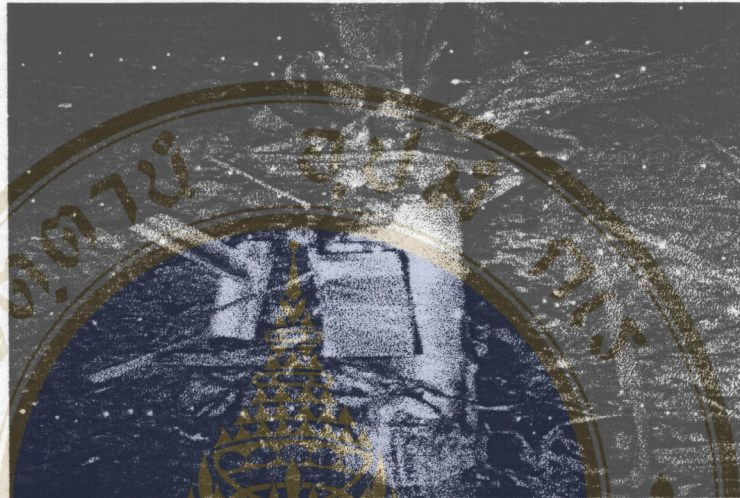
ฟักมิดตาลทำจากแผ่นไม้บางๆ 2 ชิ้น ประกบกันเป็นฟัก และมีหูไว้สำหรับร้อยเชือกเพื่อใช้ผูกเคียนเวลาปั่นขึ้นต้นมะพร้าวไม้ที่เกษตรกรนิยมนำมาทำฟักมิดตาล เช่น ไม้จากต้นนุ่น ไม้จากต้นมะพร้าว เพราะเป็นไม้เนื้อเบา สามารถพกพาติดตัวได้สะดวกเวลาขึ้นไปปลดน้ำตาลมะพร้าว

ฟักมิดตาล

5. หินลับมีด

หินลับมีด ทำมาจากหินละเอียด ใช้สำหรับลับมีดปาดตาลให้คมอยู่เสมอ เมื่อใช้ปาดจั่นมะพร้าวจะได้ปาดจั่นได้ง่าย จั่นไม่สั่น ซึ่งมีผลทำให้ได้ปริมาณน้ำตาลสดมากขึ้น

หินลับมีด

6. เชือก

เชือกที่นำมาใช้ช่วยผลิตน้ำตาลมะพร้าวมี 2 ชนิด คือ เชือกที่เป็นไนลอน ใช้สำหรับร้อยหูกระบอกรบ เพื่อสะดวกในการพกพาหรือเคลื่อนย้ายกระบอกรบตาล เวลาที่เกษตรกรชาวสวนต้องขึ้นไปปลดน้ำตาลสดจากจั่นมะพร้าว ส่วนเชือกฟางใช้สำหรับมัดจั่นมะพร้าวไม่ให้แตกออก จะได้สะดวกในการจับเวลาปาดจั่นมะพร้าว และสะดวกในการสวมกระบอกรบตาลเข้ากับจั่นมะพร้าว

เชือก

7. เตาเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว

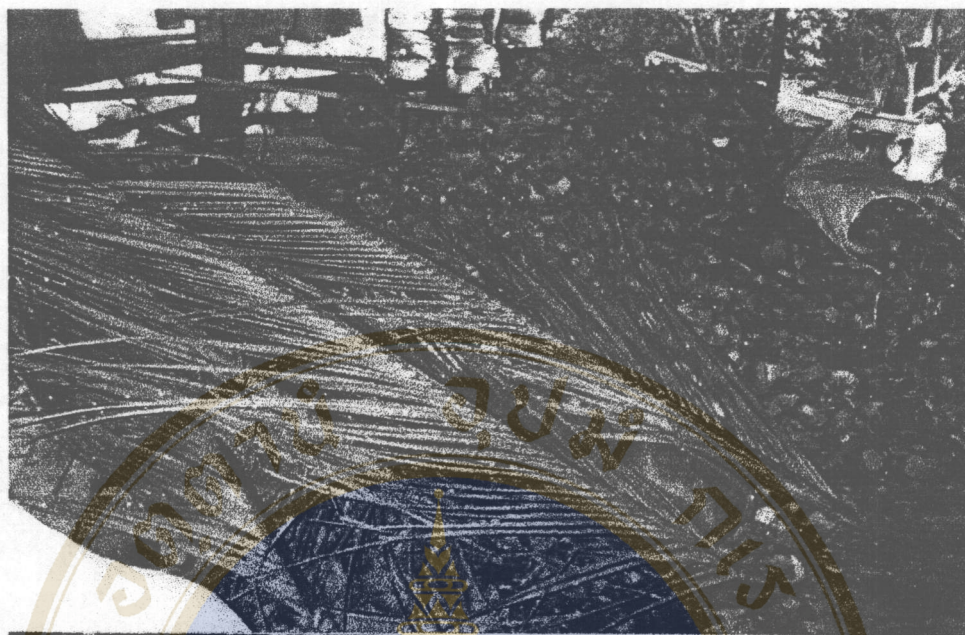
เตาเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว เป็นเตาที่ออกแบบขึ้นเป็นพิเศษ เพื่อเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าวโดยเฉพาะ ทั้งนี้เนื่องจากการเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าวต้องใช้เวลาค่อนข้างนาน เตาเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าวจึงต้องออกแบบให้มีประสิทธิภาพในการให้ความร้อน และประหยัดเชื้อเพลิง ตัวเตาเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว จะสร้างภายในโรงเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว ตัวเตาก่อขึ้นด้วยอิฐถือดินเหนียวเพื่อให้ทนทานต่อความร้อน ด้านหน้าเตาจะสร้างที่สำหรับใส่เชื้อเพลิง เชื้อเพลิงส่วนใหญ่จะเป็นพวกขี้เลื่อยหรือแกลบ จึงมักสร้างเป็นกระบะไว้ด้านหน้าเตา ด้านล่างจะมีตะแกรงคล้ายอั้งโล่สำหรับระบายขี้เถ้าออกทางด้านข้าง ความร้อนที่เกิดจากหัวเตาจะกระจายไปตามความยาวของเตา และให้ความร้อนกับกระบะที่ตั้งบนเตาทุกๆใบ แต่กระบะใบแรกจะได้รับความร้อนสูงสุด ส่วนกระบะใบหลังๆความร้อนจะค่อยๆลดลง น้ำตาลสดจึงถูกเคี้ยวให้เป็นน้ำตาลมะพร้าวในกระบะใบแรกก่อน ส่วนท้ายสุดของเตาเคี้ยวตาลจะทำปล่องไว้สำหรับระบายควันไฟและความร้อน

เตาเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว

8. เชื้อเพลิง

เชื้อเพลิงที่ใช้ในการเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว มักจะเป็นเศษเหลือจากในสวน เช่น ทางมะพร้าว ทะลายมะพร้าว กาบมะพร้าว เป็นต้น แต่เฉพาะเชื้อเพลิงที่เป็นเศษเหลือจากในสวนอย่างเดียว ไม่เพียงพอที่จะใช้เคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว ต้องใช้เชื้อเพลิงจำพวก แกลบ ขี้เลื่อยด้วย การเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ความร้อนเป็นเวลานาน ดังนั้นเชื้อเพลิงที่ใช้จึงต้องมีจำนวนมาก เชื้อเพลิงนับเป็นต้นทุนการผลิตที่ต้องลงทุนสูงมากอย่างหนึ่ง ด้วยเหตุนี้จึงมีการออกแบบเตาเคี้ยวตาลให้มีประสิทธิภาพในการให้ความร้อนสูงสุด เพื่อเป็นการประหยัดเชื้อเพลิง

เขื่อนเพ็ลิ่ง

9. เปลือกไม้

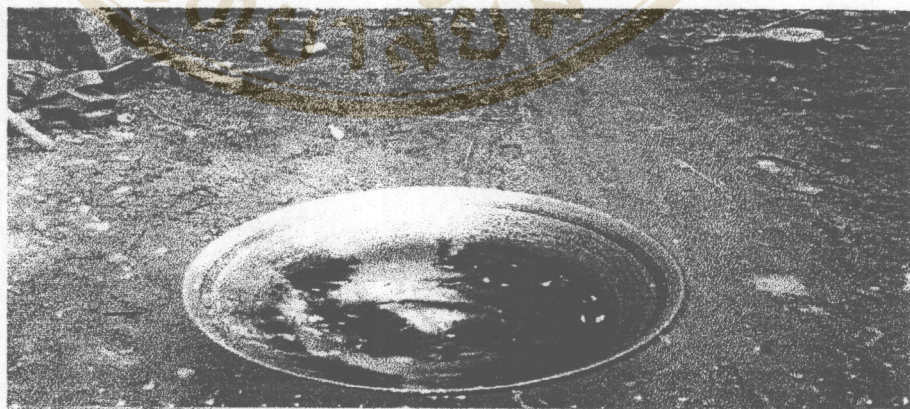
เปลือกไม้ที่ใช้ในการผลิตน้ำตาลมะพร้าว เป็นเปลือกไม้ของไม้พยอมหรือไม้เคี่ยม แล้วนำมาสับเป็นชิ้นเล็กๆ ใช้ใส่ลงไปในกระบอกรองตาลเพื่อป้องกันน้ำตาลสดบูดเสีย เพราะว่าการรองรับน้ำตาลสดจากจันทมะพร้าวจะใช้เวลาก่อนช้านาน กล่าวคือ หลังปาดตาลในตอนเช้า ก็จะเริ่มรองรับน้ำตาลสดจากจันทมะพร้าวจนถึงบ่าย แล้วจึงขึ้นไปปาดกระบอกรองตาลที่มีน้ำตาลสด กระบอกเก่าออก น้ำตาลสดที่ได้ครั้งแรกหลังการปาดในตอนเช้าเรียกว่าน้ำตาลเที่ยง ใช้เวลาในการรองรับน้ำตาลสดประมาณ 6-7 ชั่วโมง ส่วนน้ำตาลสดที่รองรับหลังการปาดตาลในตอนบ่ายจะไปเก็บในตอนเช้าของวันรุ่งขึ้น ซึ่งต้องใช้เวลาในการรองรับน้ำตาลสดนานถึง 13-14 ชั่วโมงจะเรียกว่าน้ำตาลเช้า ทำอยู่อย่างนี้ทุกวัน และเนื่องจากน้ำตาลสดมีรสหวาน จึงง่ายต่อการเจริญเติบโตของเชื้อแบคทีเรีย และยังใช้เวลาในการรองรับน้ำตาลสดนาน เชื้อแบคทีเรียจะเข้าไปเปลี่ยนสภาพในน้ำตาลสด ทำให้น้ำตาลสดมีรสเปรี้ยว เมื่อนำไปเคี่ยวบนเตาเคี้ยวตาลน้ำตาลสดจะไม่แข็งตัว ดังนั้นก่อนการรองรับน้ำตาลสด ชาวสวนมะพร้าวจะมีวิธีการป้องกันน้ำตาลสดบูดเสีย โดยการใส่เปลือกไม้จำพวกไม้พยอม ไม้เคี่ยมที่สับเป็นชิ้นเล็กๆลงในกระบอกรองตาลประมาณ 3-4 ชั้นหรือประมาณ 1-2 กรัม สารที่อยู่ในเปลือกไม้จะยับยั้งขบวนการหมักไม่ให้เกิดขึ้น ทำให้น้ำตาลสดรักษาคุณภาพคงเดิมไว้ได้

เปลือกไม้

10. กระทะใบบัว

กระทะใบบัวเป็นภาชนะที่ใช้ในการเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว มีขนาดใหญ่ หนา ไม่มีหูเรียกว่า กระทะใบบัว และกระทะที่ใช้เคี้ยวน้ำตาลมะพร้าวต้องมีความหนาพอ เพราะว่าหลังจากยกน้ำตาลสดที่เคี้ยวแล้วบนเตาเคี้ยวตาลลงมา ต้องใช้เหล็กฟอกน้ำตาลกระทะทุ้งหรือตีให้น้ำตาลมะพร้าวมีสีขาวขึ้น เพราะฉะนั้นกระทะที่ใช้เคี้ยวตาลจึงต้องมีความหนาพอไม่เช่นนั้นกระทะจะแตกเวลาใช้เหล็กฟอกน้ำตาลกระทะทุ้งหรือตีน้ำตาลมะพร้าว

กระทะใบบัว

11. เหล็กฟอกน้ำตาล

เหล็กฟอกน้ำตาล เป็นอุปกรณ์ที่เกษตรกรชาวสวนมะพร้าวผลิตขึ้นเพื่อใช้ฟอกน้ำตาลสดที่เคี้ยวแล้วบนเตาให้เป็นน้ำตาลมะพร้าวที่มีสีขาวขึ้น ทำให้น้ำรับประทาน นอกจากนี้ยังช่วยทำให้น้ำตาลมะพร้าวจับตัวเป็นก้อนอย่างสม่ำเสมอ เหล็กฟอกน้ำตาลสามารถทำเองได้ โดยใช้เหล็กเส้นเล็กตัดให้เป็นวง มีลักษณะคล้ายกับลวดสปริง แต่มีข้อแตกต่างคือด้านบนและด้านล่างจะตัดลวดให้เป็นวงเล็ก ส่วนตรงกลางจะตัดลวดให้เป็นวงขนาดใหญ่ ด้านบนของลวดจะผูกยึดไว้กับค้ำไม้กลมๆ ขนาดพอเหมาะมือ ความยาวของค้ำไม้ประมาณ 150 เซนติเมตร เหล็กฟอกน้ำตาลมีค้ำไม้ เป็นที่ยึดจับขณะตีหรือกระทิ้งเพื่อฟอกน้ำตาลมะพร้าว

เหล็กฟอกน้ำตาล

12. โคนหรือกง

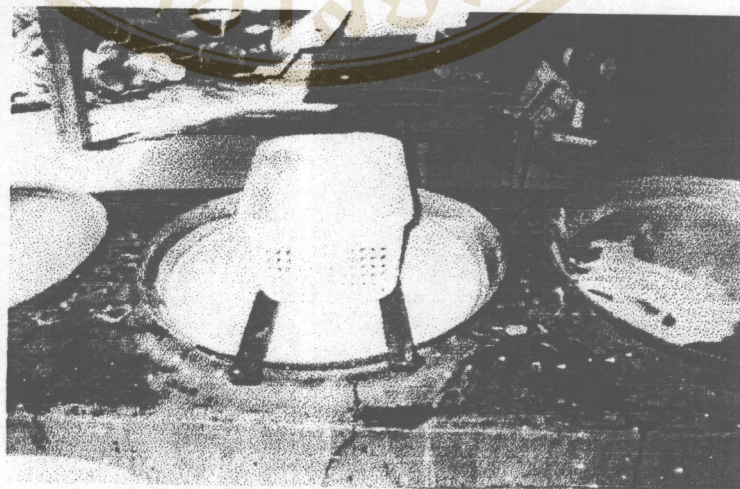
โคนหรือกงเป็นภาชนะรูปทรงหัวท้ายกลม โครงร่างของโคนทำด้วยไม้ไผ่หรือหวายและขัดด้วยดอกไม้ไผ่หรือหวายเช่นเดียวกัน รูปร่างโดยรวมของโคนจะมีลักษณะคล้ายทรงกระบอก ด้านปลายสอบกว่าโคนเล็กน้อย ความกว้างของโคนจะเล็กกว่าปากกระทะเล็กน้อย พอที่จะวางครอบลงในปากกระทะได้พอดีในขณะที่เคี้ยวน้ำตาลมะพร้าวนั้น พอน้ำตาลมะพร้าวเดือดจะมีฟองน้ำตาลขึ้นสูงจนล้นกระทะหรือที่ชาวสวนมะพร้าวเรียกว่าน้ำตาลขึ้น เกษตรกรที่เคี้ยวน้ำตาลมะพร้าวจะใช้โคนครอบลงบนปากกระทะเพื่อป้องกันไม่ให้น้ำตาลสดล้นกระทะออกมา โดยฟองน้ำตาลที่เดือดจะขึ้นไปปะทะกับขอบโคนและไหลย้อนลงในกระทะอีก ครั้งหนึ่ง ปัจจุบันเกษตรกรนิยมใช้โคนหรือกงที่ทำมาจากลูมเนียม แทนโคนหรือกงที่ทำจากไม้ไผ่ หวาย เพราะมีความคงทนกว่า ทำความสะอาดได้ง่ายกว่า

โคหรือกง

13. เครื่องกรองน้ำตาลสด

เครื่องกรองน้ำตาลสดเป็นอุปกรณ์ ที่ชาวสวนมะพร้าวทำขึ้นมา เพื่อใช้กรองเศษวัสดุต่างๆ ที่ปะปนอยู่ในน้ำตาลสด หลังจากนำกระบอกกรองตาลไปรองน้ำตาลสดจากจั่นมะพร้าว อาทิ เศษไม้พยอมหรือไม้เคี่ยม หรือสัตว์ แมลงต่างๆ ที่ปนมากับน้ำตาลสดออก น้ำตาลสดจะได้สะอาด เครื่องกรองน้ำตาลสดจะทำงานง่าย ๆ โดยใช้ไม้เฒ่าโรกี้ได้ที่แข็งแรงมาประกอบเป็นสี่เหลี่ยมมีที่จับยึด นำผ้าขาวบางมาติดก็จะเป็นเครื่องกรองน้ำตาลสดได้

เครื่องกรองน้ำตาลสด

4. ผงซัก

ผงซักเป็นสารเคมีชนิดหนึ่งที่เรียกว่า โซเดียมเมตาไบซัลเฟต ชาวสวนมะพร้าวจะใช้ใส่ลงไปในน้ำตาลสดขณะที่เติวน้ำตาลมะพร้าว เพื่อช่วยฟอกให้น้ำตาลมะพร้าวมีสีขาว นำรับประทานขึ้น ผงซักจะใส่ 2 ครั้งคือ ใส่ในขณะที่เติวน้ำตาลสดและน้ำตาลสดกำลังเดือดครั้งหนึ่ง และอีกครั้งหนึ่งจะใส่ขณะที่น้ำตาลมะพร้าวงวด โกลัจะยกลงจากเตาเคี่ยวตาลไปตั้งบนยางล้อรถยนต์เพื่อตีหรือกระทุ้งให้น้ำตาลมะพร้าวมีสีขาวขึ้น และจับตัวเป็นก้อนอย่างสม่ำเสมอ ยาซค์จะช่วยย่นระยะเวลาการฟอกน้ำตาลมะพร้าว จากที่เป็นสีน้ำตาลเข้มให้เป็นสีน้ำตาลอ่อนๆ ได้เร็วขึ้น

15. เกรียงหรือเนียน

เกรียงหรือเนียนเป็นเหล็กที่ตีให้แบน มีด้ามจับ ใช้ประโยชน์คือใช้ขูดหรือแซะน้ำตาลมะพร้าวที่เคี่ยวแห้งแล้วจับเป็นก้อน จากกระทะใบบัวที่ใช้เคี่ยวตาลลงสู่ปิ้ง

เกรียงหรือเนียน

16. ซ้อนฟอง

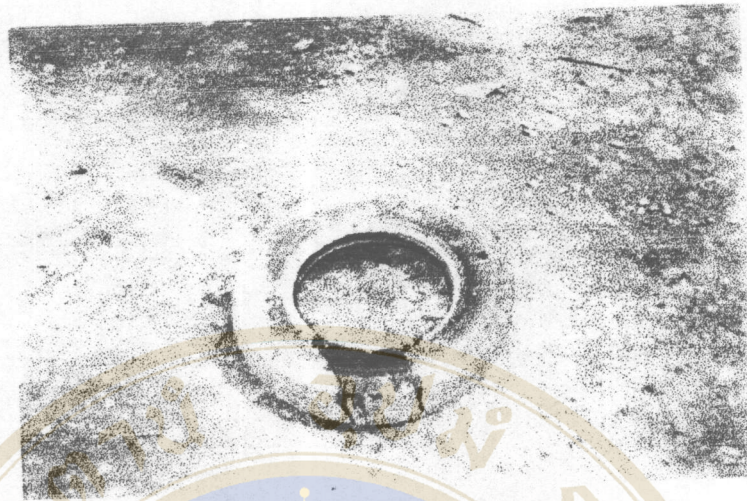
ซ้อนฟองเป็นวัสดุที่ทำมาจากอลูมิเนียม หรือ ฝาปี๊บบัว ซึ่งเกษตรกรนำมาเจาะรูให้ทั่วแผ่นฝาปี๊บ เสร็จแล้วจัดทรงฝาปี๊บให้เป็นรูปซ้อนและติดด้ามไว้สำหรับถือ เพื่อใช้ประโยชน์ในการตักฟองของน้ำตาลสดออก มิให้น้ำตาลสดล้นออกนอกกระทะและเพื่อมิให้น้ำตาลมะพร้าวมีสีคล้ำ ทำให้ไม่น่ารับประทาน

ซ้อนฟอง

17. ยางล้อรถยนต์

ในการเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว หลังจากยกน้ำตาลสดที่เคี้ยวได้ที่แล้ว จนเป็นน้ำตาลมะพร้าวที่มีลักษณะ เป็นน้ำเหนียวๆข้นๆคล้ายน้ำผึ้งหมคฟองน้ำตาล จะถูกยกกลงมาจากเตาเคี้ยวตาลมาตั้งข้างล่าง เพื่อฟอกน้ำตาลมะพร้าวจากที่มีสีน้ำตาลเข้มให้เป็นสีน้ำตาลอ่อน เพราะฉะนั้นจึงต้องตั้งในที่ที่มันคง น้ำตาลจะได้ไม่หกออกนอกกระทะ เกษตรกรชาวสวนมะพร้าวนิยมนำวงล้อยางรถยนต์มาใช้ และสามารถใช้ได้ดี ยางล้อจะจับกับก้นกระทะอย่างพอดี ทำให้กระทะไม่เอียง น้ำตาลก็จะไม่หกออกนอกกระทะ

ยางล้อรถยนต์

18. ปิ๊บใส่น้ำตาลมะพร้าว

ปิ๊บใส่น้ำตาลมะพร้าวทำมาจากอลูมิเนียม เป็นภาชนะรูปทรงสี่เหลี่ยมทรงสูง ที่ไว้ใส่น้ำมันพืช แต่ใช้น้ำมันพืชหมดแล้ว เกษตรกรได้นำวัสดุชิ้นนี้มาเจาะฝาออกด้านหนึ่งเหลือไว้ด้านหนึ่ง นำมาใช้ใส่น้ำตาลสดหรือไว้ใส่น้ำตาลมะพร้าวที่เคี่ยวจนจับเป็นก้อนแล้ว

ปิ๊บใส่น้ำตาลมะพร้าว

19. ตราประจำเตาเคี่ยวน้ำตาลมะพร้าว

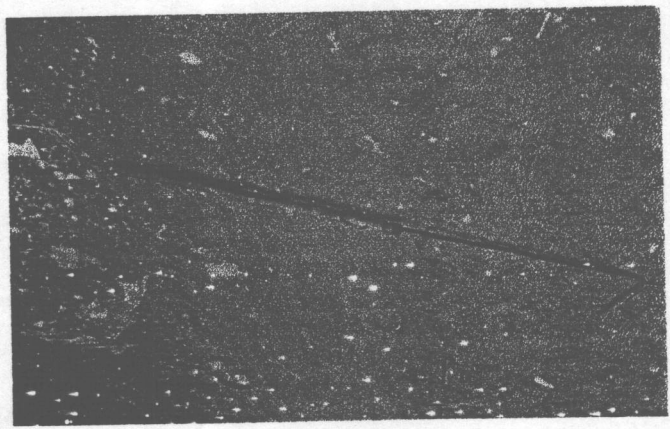
ตราประจำนี้ เกษตรกรชาวสวนมะพร้าวจะนำแผ่นไม้มาแกะสลักเป็นรูปต่างๆ ตามแต่เจ้าของเตาจะต้องการรูปอะไร ตราประจำเตานี้จะใช้ประทับไปบนหน้าน้ำตาลมะพร้าวปีบนั้นๆ เพื่อแสดงว่า เตาดูดใครเป็นผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าวปีบนั้นๆ ถ้าน้ำตาลมะพร้าวปีบนั้นมีปัญหา เช่น เนื้อน้ำตาลมะพร้าวไหม้ หรือเนื้อน้ำตาลมะพร้าวมีรสเปรี้ยวจะได้คืนเจ้าของเตาได้ถูก ในอีกแง่มุมหนึ่งตราประจำเตา สามารถแสดงให้บุคคลอื่นทราบว่า น้ำตาลมะพร้าวตรานี้ หรือเตานี้มีคุณภาพเป็นอย่างไร

อาทิเช่น น้ำตาลมะพร้าวตราเพชรมีคุณภาพดี ใครเห็นน้ำตาลมะพร้าวตราเพชรก็อย่างจะซื้อไป
บริโภค ในทางตรงกันข้าม ถ้าน้ำตาลมะพร้าวตราเพชรมีคุณภาพไม่ดี ใครเห็นน้ำตาลมะพร้าวตรานี้ก็
ไม่อยากจะซื้อไปบริโภค

20. ดาวขอเขี่ยขี้เถ้าในเตา

ดาวขอเขี่ยขี้เถ้า ทำจากเหล็กเส้น โดยนำปลายด้านหนึ่งของเหล็กเส้นมางอให้เป็นรูปดาวขอ
เพื่อใช้เขี่ยขี้เถ้าที่อยู่ในเตาออกมา ไฟในเตาจะได้ติดพื้นดีขึ้น และความร้อนจะได้สม่ำเสมอไม่เปลือง
เชื้อเพลิง

ดาวขอเขี่ยขี้เถ้าในเตา

จากการที่ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์เกษตรกรที่มีอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว และใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตน้ำตาลมะพร้าว พบว่าเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว จะเริ่มกระบวนการผลิตน้ำตาลมะพร้าวกันตั้งแต่ 05.00 น.ของทุกวัน โดยหลังจากตื่นนอน เกษตรกรที่มีอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว จะทำกิจวัตรประจำวันในเรื่องส่วนตัวเสร็จ จะรับประทานก่อนไปปลดน้ำตาลสดจากจั่นมะพร้าวบนยอดมะพร้าว หรือบางบ้านจะมีคนนำอาหารไปส่งที่สวนให้กับเกษตรกรที่ป็นขึ้น ไปปลดน้ำตาลสดจากยอดมะพร้าวภายหลังก็มี หรือบางบ้านเกษตรกรที่ขึ้นไปปลดน้ำตาลสดบนยอดมะพร้าวอาจจะกลับมารับประทานอาหารเองที่บ้านหลังจากขึ้นไปปลดน้ำตาลสดบนยอดมะพร้าวเสร็จแล้วก็มี จากอาหารมื้อเช้าอาจเป็นอาหารมื้อเที่ยงไป

เกษตรกรที่ผลิตน้ำตาลมะพร้าวพอตื่นนอนตอนเช้าทำกิจวัตรส่วนตัวเสร็จ รับประทานอาหารเช้าเสร็จ จะเตรียมลัมมีดปาดตาลให้คม เพราะว่าถ้ามีดปาดตาลไม่คมเวลาปาดจั่นมะพร้าววงจะสั้นและปาดไม่เข้าทำให้หน้าตาลขำมีผลทำให้หน้าตาลสดไหลออกมาจากจั่นมะพร้าวน้อย พอลัมมีดปาดตาลเสร็จ ก็เตรียมกระบอกรองตาลมาใส่ไม้พยอมหรือไม้เคี่ยมที่สับแล้วใส่ลงไป ในกระบอกรองตาลเพื่อป้องกันไม่ให้น้ำตาลสดบูดเสีย ใส่ลงไป ในกระบอกรองตาล กระบอกละ 5-6 ชั้นหรือประมาณ 1-2 กรัม พอเตรียมกระบอกรองตาลเสร็จ เกษตรกรจะแบกหรือหิ้วกระบอกรองตาลไปยังสวนที่ปลูกมะพร้าว สำหรับเกษตรกรที่ต้องป็นขึ้นไปปลดน้ำตาลสดบนยอดมะพร้าว พอถึงสวนเกษตรกรจะนำมีดตาลพร้อมฝักมาเคียนที่บริเวณตะโพก นำกระบอกรองตาลที่มีเชือกร้อยหูห้อยกับฝักมีดตาลขึ้นไปพร้อมกับเกษตรกรที่ขึ้นไปปลดน้ำตาลสดบนยอดมะพร้าว แต่ก่อนที่เกษตรกรจะขึ้นไปปลดน้ำตาลสดบนยอดมะพร้าวนั้น จะต้องมียันไคที่เรียกว่าพะองมาทอดจากพื้นสู่ยอดต้นมะพร้าว เพื่อใช้ป็นขึ้นไปปลดน้ำตาลสดจากยอดมะพร้าว มากกว่าที่จะป็นขึ้นต้นมะพร้าวโดยตรง เพราะสะดวกกว่า พะองที่ว่าเป็นไม้ไผ่ที่มีลำต้นตรง ไม่เปราะง่าย มีแขนงที่ใช้เป็นที่เหยียบส่งตัวให้เคลื่อนจากด้านล่างสู่ด้านบนได้

จั่นมะพร้าวที่ใช้ผลิตน้ำตาลมะพร้าวนั้น จะต้องมีการคัดเลือก ว่าสามารถปาดเอาน้ำตาลสดได้หรือไม่ เพราะถ้าใช้จั่นมะพร้าวที่อ่อน จั่นมะพร้าวนั้นจะถูกหนอนทำลายจนงวงเง่า แต่ถ้าใช้จั่นมะพร้าวที่แก่เกินไป จั่นมะพร้าวนั้นจะให้น้ำตาลสดน้อย เพราะฉะนั้น จึงมีวิธีเลือกจั่นมะพร้าวว่าจั่นมะพร้าวจั่นใดแก่หรืออ่อน หรือกำลังพอดี โดยดูที่โคนของจั่นมะพร้าวว่ามีปุ่มซึ่งโคประมาณ 1-2 เซนติเมตรหรือไม่ ถ้ามี แสดงว่าจั่นมะพร้าวจั่นนั้นกำลังดีหรือพอเหมาะที่จะใช้ปาดเอาน้ำตาลสดจากจั่นนั้น แต่ถ้าจั่นมะพร้าวจั่นนั้นปุ่มโคนจั่นยังไม่มีแสดงว่าจั่นมะพร้าวจั่นนั้นยังอ่อนอยู่ แต่ถ้าปุ่มโคนจั่นมะพร้าวมีขนาดใหญ่มากกว่า 1-2 เซนติเมตรแสดงว่าจั่นมะพร้าวจั่นนั้นแก่เกินไปไม่เหมาะในการปาดเอาน้ำตาลสด พอเลือกจั่นมะพร้าวได้แล้วก็ปาดหัวจั่นมะพร้าวนั้นออก ต่อจากนั้นก็ปาดจั่นทุกวันประมาณ 1 สัปดาห์ จั่นมะพร้าวนั้นจะเริ่มแตกออกจากเปลือกของของจั่นมะพร้าว ใช้

เชือกฟางมัดและโน้มจันทมะพร้าวให้เอนลง ก่อนจะโน้มจันทมะพร้าว ต้องใช้มีดปาดตาลก็ดลงตรงโคนจันทให้ยาวประมาณ 2-3 นิ้วเสียก่อนจะได้โน้มจันทมะพร้าวได้ง่าย เพราะถ้าไม่กีดโคนจันทเวลาโน้มจันทมะพร้าวจะโน้มลำบากและถ้าใช้แรงกดมากๆจันทมะพร้าวอาจจะหักทำให้น้ำตาลสดไหลออกมาจากจันทมะพร้าวน้อยด้วยโน้มจันทมะพร้าวจนอยู่ในระดับราบพอให้น้ำตาลสดไม่ไหลย้อนกลับเข้าไปในวง ใช้กระบอกรองตาลร่อนน้ำตาลสดได้ แต่ถ้าโน้มจันทมะพร้าวน้อยเกินไปน้ำตาลสดจะไหลเข้าไปในวงของจันทมะพร้าวทำให้วงเน่าได้ เมื่อได้จันทมะพร้าวที่ใช้ร่อนน้ำตาลสดแล้วเกษตรกรจะขึ้นไปร่อนน้ำตาลสดและปลดน้ำตาลสดทุกวันวันละ 2 รอบ คือรอบเช้าหลังจากตื่นนอน และรอบเย็นหลังจากเคี้ยวน้ำตาลสดเสร็จ น้ำตาลสดที่ปลดหลังจากตื่นนอนตอนเช้า เรียกว่า “น้ำตาลเช้า” แต่ถ้าปลดน้ำตาลสดหลังจากเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าวเสร็จตอนเย็นเรียกว่า “น้ำตาลเที่ยง” วิธีการขึ้นไปเอาน้ำตาลสดคือ เกษตรกรคนที่ขึ้นไปปลดน้ำตาลสดจะเขี่ยมีดปาดตาลพร้อมฝักมีดตาลที่เอว นำกระบอกรองตาลที่มีหูหิ้วห้อยไปกับฝักมีดปาดตาล เกษตรกรคนที่ปีนขึ้นไปปลดน้ำตาลสดบนยอดมะพร้าว จะอาศัยพะองเป็นบันไดปีนขึ้นไปปลดน้ำตาลสดจากจันทมะพร้าว พอปลดกระบอกรองตาลที่มีน้ำตาลสดออกมา จะใช้มีดปาดตาลปาดบริเวณหน้าจันทมะพร้าวบาง ๆ เพื่อปาดเอาเนื้อเยื่อของจันทมะพร้าวที่สร้างมาปิดทางไหลของน้ำตาลสดจากจันทมะพร้าว พอปาดจันทมะพร้าวเสร็จนำกระบอกรองตาลที่เตรียมขึ้นมา สวมผูกติดกับจันทมะพร้าวไว้ นำกระบอกรองตาลที่มีน้ำตาลสดลงมาจากยอดมะพร้าว เพื่อนำไปเคี้ยวให้เป็นน้ำตาลมะพร้าวต่อไปทำเช่นนี้ทุกต้นและทุกวัน ๆ ละ 2 รอบ ต้นมะพร้าวที่เกษตรกรใช้ปาดเอาน้ำตาลสดจะมีมากกว่า 50 ต้น บางสวนเกษตรกรจะทำถึง 200 ต้นก็มีสรุปแล้วเกษตรกรคนที่ขึ้นไปปลดน้ำตาลสดจากจันทมะพร้าวจะต้องขึ้นต้นมะพร้าวถึงวันละ 100 - 400 ครั้ง

หลังจากปลดน้ำตาลสดจากต้นมะพร้าวเสร็จ ต้องนำน้ำตาลสดที่ปลดมาแล้วจากต้นมะพร้าวไปเคี้ยวที่เตาเคี้ยวตาลอีก แต่ก่อนจะเคี้ยวน้ำตาลสด เกษตรกรต้องนำน้ำตาลสดที่ได้ไปเทลงกับเครื่องกรองน้ำตาลสด เครื่องกรองน้ำตาลสดนี้จะกรองเอาเศษไม้ พยอม หรือไม้เคี่ยม หรือเศษผงต่างๆออกจากรน้ำตาลสด เพื่อให้น้ำตาลสดสะอาด และนำน้ำตาลสดที่สะอาดแล้วเทลงในกระทะใบบัว ดัดไฟเคี้ยวน้ำตาลสดจากที่เป็นน้ำใสๆ จนกลายเป็นน้ำสีเหลือง เหนียว ไม่มีฟอง คล้ายน้ำผึ้ง จึงยกกลงไปตั้งที่ล้อรถยนต์ นำไม้รวิน้ำตาลบางที่เรียกว่า “เครื่องฟอกน้ำตาล” เพราะจะฟอกสีน้ำตาลจากที่เป็นสีน้ำตาลเข้มๆ ให้เป็นสีน้ำตาลอ่อนๆ กระทั่ง หรือกระแทก หรือตีให้น้ำตาลมะพร้าว ที่เคี้ยวแล้วมีสีน้ำตาลเข้ม เป็นน้ำเหนียวๆ ให้กลายเป็นน้ำตาลมะพร้าวที่มีสีน้ำตาลอ่อนจับเป็นก้อน ใช้เนียนหรือเกรียงขูดน้ำตาลมะพร้าวที่จับเป็นก้อนลงสู่ภาชนะที่เรียกว่า “ป๊าบ ” ในขณะที่เคี้ยวน้ำตาลสดบนเตาเคี้ยวตาลนั้นเชื้อเพลิงที่ใช้ต้องใส่สม่ำเสมอเพื่อความร้อนจะได้แผ่สม่ำเสมอ ทำให้น้ำตาลสดเปลี่ยนเป็นน้ำตาลมะพร้าวเร็วขึ้น

เพราะฉะนั้นการผลิตน้ำตาลมะพร้าวคนเดียวไม่สามารถทำได้ ต้องอาศัยแรงงานหลายคน อย่างน้อยต้องมีแรงงาน 2 คนขึ้นไป และแรงงานที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานคนในครอบครัว

ในขณะที่เกี่ยวน้ำตาลมะพร้าวบนเตาเกี่ยวตาลนั้น ถ้าน้ำตาลสดเค็มมากๆจะใช้โคครอบลงไปบนปากกระทะ น้ำตาลมะพร้าวที่กำลังเค็มจะได้ไม่ล้นออกนอกกระทะ และในช่วงนี้เกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวจะใส่ยาซัดซึ่งมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า “โซเดียมเมตาไบซัลเฟต” ลงไปด้วย เพื่อฟอกให้น้ำตาลสดมีสีขาวขึ้นมอดูน่ารับประทาน และถ้าน้ำตาลสดมีฟองจะใช้ช้อนฟองตักออก เพราะถ้าไม่ตักออกฟองน้ำตาลจะทำให้น้ำตาลมะพร้าวมีสีคล้ำลง หลังจากที่เกษตรกรเกี่ยวน้ำตาลมะพร้าวเสร็จแล้วต้องล้างทำความสะอาดกระบองรองตาลให้สะอาด กระบองรองตาลจะได้ไม่ขึ้นราและน้ำตาลสดจะได้ไม่บูดเสียง่าย

หลังจากเกี่ยวน้ำตาลมะพร้าวเสร็จเป็นเวลาประมาณ 15-16 นาฬิกา เกษตรกรต้องเตรียมตัวไปปลดน้ำตาลสดรอบเที่ยงอีก วิธีการก็ทำเหมือนกับการไปปลดน้ำตาลสดรอบเช้า แต่หลังไปปลดน้ำตาลสดรอบเที่ยงแล้ว เกษตรกรจะไม่นำน้ำตาลสดมาเคี่ยวเหมือนน้ำตาลรอบเช้า แต่จะนำไปอุ่นเพื่อไม่ให้น้ำตาลสดบูดเสีย รอเคี่ยวพร้อมกับน้ำตาลรอบเช้าในวันรุ่งขึ้น พออุ่นน้ำตาลสดรอบเที่ยงเสร็จ เกษตรกรจะล้างทำความสะอาดกระบองรองตาลอีกรอบ ถึงจะได้รับประทานอาหารมื้อเย็นเป็นเวลาประมาณ 18-19 นาฬิกา ทำกิจวัตรส่วนตัวเสร็จก็เข้านอนเพื่อเตรียมตัวประกอบอาชีพในวันใหม่ต่อไป สรุปแล้วในวันหนึ่งๆเกษตรกรใช้เวลาในการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวประมาณ 13-14 ชั่วโมง/วัน

4.4 ภูมิปัญญาของการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว

การประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ต้องมีการเรียนรู้วิธีการต่างๆในการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ไม่ใช่อยู่ๆคิดจะทำอาชีพนี้ก็ได้เลย ต้องศึกษาว่าจะทำอย่างไรถึงจะได้น้ำตาลสดจากจั่นมะพร้าวจำนวนมากๆ ทำอย่างไรคั้นมะพร้าวถึงจะให้ผลผลิตดี เสียอันตรายน้อยลง ภูมิปัญญาเหล่านี้ต้องมีการศึกษาและเรียนรู้ จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุของตำบลบางแค พบว่าการผลิตน้ำตาลมะพร้าวนั้น ได้รับการถ่ายทอดในเรื่องการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว จากบรรพบุรุษ การปลุกคั้นมะพร้าวให้เจริญเติบโตดี มีลำต้นแข็งแรง ไม่โค่นง่าย ทางมะพร้าวไม่เปราะ มีจั่นมะพร้าวยาว ให้น้ำตาลสดมาก และลดปัจจัยเสี่ยงจากการตกคั้นมะพร้าวได้ จะต้องมีภูมิปัญญาในเรื่องต่อไปนี้

4.4.1 ภูมิปัญญาในเรื่องการคัดเลือกพันธุ์มะพร้าว

4.4.2 ภูมิปัญญาในเรื่องของการเตรียมพื้นที่ หรือพื้นดินสำหรับปลูกต้นมะพร้าว

4.4.3 ภูมิปัญญาในเรื่องของการบำรุงรักษามะพร้าว

4.4.4 ภูมิปัญญาในการผลิตน้ำตาลมะพร้าว

4.4.1 ภูมิปัญญาในเรื่องการคัดเลือกพันธุ์มะพร้าว

เพื่อให้ได้มะพร้าวที่ให้ผลผลิตดี ลำต้นแข็งแรงไม่โค่นง่าย ทางมะพร้าวไม่เปราะจะได้ลดอันตรายจากการตกต้นมะพร้าว ให้จั่นมะพร้าวยาวจะได้ให้ผลผลิตนาน พันธุ์มะพร้าวที่ใช้ทำน้ำตาลมะพร้าวมีอยู่ 2 พันธุ์ใหญ่ ๆ คือ พันธุ์มะพร้าวใหญ่กับมะพร้าวพันธุ์หมูสี แต่พันธุ์มะพร้าวใหญ่ลำต้นจะสูงมาก ทำให้เสี่ยงอันตรายต่อการตกต้นมะพร้าวมาก และให้ผลใหญ่แต่น้ำตาลสดน้อย ไม่เหมาะสำหรับทำน้ำตาลมะพร้าว แต่เหมาะสำหรับใช้ประกอบอาหารคาวหวานมากกว่า เนื่องจากพันธุ์มะพร้าวใหญ่ให้ผลใหญ่ เนื้อมะพร้าวมีความมันมาก เหมาะสำหรับใช้ประกอบอาหารและทำขนม งวงหรือจั่นของมะพร้าวพันธุ์ใหญ่จะมีขนาดใหญ่มาก ไม่พอดีกับมือของเกษตรกร เวลาจับวงปาดตาลจะไม่ถนัด ทำให้วงสั้นมาก น้ำตาลสดจะไหลออกมาจากวงน้อย และกระบอกรวงน้ำตาลหรือกระบอกไม้ไผ่ที่ใช้รองน้ำตาลสด จากจั่นหรือวงมะพร้าวต้องใช้ใบใหญ่ ทำให้หนักและเกะกะสำหรับเกษตรกรชาวสวน ผู้ที่จะต้องขึ้นไปปลดน้ำตาลสดบนยอดมะพร้าว ทำให้มีโอกาสเสี่ยงต่อการตกต้นมะพร้าวมากขึ้น และทำให้เกษตรกรชาวสวนเปลืองแรงงานมากขึ้น เหนื่อยมากขึ้น ส่วนมะพร้าวพันธุ์หมูสี เป็นพันธุ์มะพร้าวอีกพันธุ์หนึ่งที่เกษตรกรนิยมเลือก มาเป็นพันธุ์สำหรับทำน้ำตาลมะพร้าว มะพร้าวพันธุ์หมูสี มีหลายชนิดได้แก่ หมูสีหนู หมูสีหมี หมูสีไฟ หมูสีเหลือง และหมูสีกลาย พันธุ์มะพร้าวหมูสีที่เกษตรกรชาวสวน นิยมปลูกสำหรับทำน้ำตาลมะพร้าวได้แก่ มะพร้าวพันธุ์หมูสีกลาย หรือที่ชาวสวนมะพร้าวเรียกว่ามะพร้าวตาล เป็นพันธุ์มะพร้าวที่เหมาะสมสำหรับทำน้ำตาลมะพร้าวมาก เนื่องจาก

- ลำต้นมีขนาดใหญ่กว่ามะพร้าวพันธุ์หมูสีอื่นๆ ไม่โอนเอนตามกระแสลมหรือตามพายุง่าย ลำต้นหักยากทำให้ไม่เสี่ยงอันตราย ในขณะที่เกษตรกรชาวสวนขึ้นไปปลดน้ำตาลสดจากจั่นมะพร้าว ขณะมีลมหรือพายุพัดแรง

- มะพร้าวพันธุ์หมูสีกลาย จะมีทางมะพร้าวที่ใหญ่ไม่เปราะง่าย แข็งแรงกว่ามะพร้าวพันธุ์หมูสีอื่น และยังแข็งแรงกว่ามะพร้าวพันธุ์อื่นๆด้วย เมื่อเกษตรกรขึ้นไปปลดน้ำตาลสดบนยอดมะพร้าวแล้ว นั่งทับบนทางมะพร้าว ถ้าทางมะพร้าวที่แข็งแรงไม่เปราะง่าย สามารถรับน้ำหนักคนที่ขึ้นไปปลดน้ำตาลสดจากจั่นมะพร้าวได้ เกษตรกรชาวสวนจะเสี่ยงอันตรายจากการตกต้นมะพร้าว

น้อยลง

- มะพร้าวพันธุ์หมูสีกลายเป็นมะพร้าวที่ให้น้ำตาลสดมากกว่ามะพร้าวพันธุ์อื่นๆ
- ขนาดของจั่นมะพร้าว มะพร้าวพันธุ์หมูสีกลายเป็นมะพร้าวที่ไม่เล็กและไม่ใหญ่จนเกินไป พอเหมาะกับมือของเกษตรกรชาวสวนมะพร้าว จั่นหรือวงมะพร้าวที่ยาวกว่ามะพร้าวพันธุ์อื่นๆ ทำให้มีระยะเวลาในการปาดจั่นมะพร้าวได้มากกว่า
- มะพร้าวพันธุ์หมูสีกลายเป็นมะพร้าวที่มีลำต้นสูงชันกว่ามะพร้าวพันธุ์อื่นๆ จึงสามารถผลิต น้ำตาลมะพร้าวได้นานปีกว่า และเสียแรงงานในการปีนขึ้นไปปาดน้ำตาลสด จากจั่นมะพร้าวบนยอดมะพร้าวในแต่ละครั้งน้อยกว่ามะพร้าวพันธุ์อื่นๆ
- ในเนื้อที่เท่าๆกัน มะพร้าวพันธุ์หมูสี จะปลูกได้จำนวนต้นมากกว่ามะพร้าวพันธุ์อื่นๆ

4.4.2 ภูมิปัญญาในเรื่องของการเตรียมพื้นที่ หรือพื้นดินสำหรับปลูกต้นมะพร้าว

เพื่อให้ได้มะพร้าวที่ให้ผลผลิตสูง ก่อนที่จะปลูกมะพร้าว เราจะต้องรู้จักธรรมชาติของต้นมะพร้าวเสียก่อน จะได้เตรียมบริเวณสำหรับปลูกต้นมะพร้าวได้ถูกต้อง และมีผลทำให้ต้นมะพร้าวไม่แย่งอาหารกัน ต้นมะพร้าวไม่ไค่น้ำง่ายเวลาถูกลมหรือพายุพัดแรงๆ โดยเราต้องรู้วาระธรรมชาติของต้นมะพร้าว เป็นพืชที่ชอบดินร่วนหรือดินทราย มีลำต้นสูงใหญ่ แผ่ใบเป็นบริเวณกว้าง แทะลงไปในดินลึกและเป็นบริเวณกว้าง ดังนั้นถ้าจะปลูกมะพร้าวให้ได้ผลผลิตดี จะต้องยกร่อง เพื่อให้บริเวณที่จะปลูกต้นมะพร้าวดินไม่อัดแน่น มีทางให้น้ำไหลเข้าไปหล่อเลี้ยงต้นมะพร้าวได้สะดวก ก่อนจะปลูกมะพร้าวจะต้องขุดหลุมให้กว้าง ขาวและลึกอย่างน้อย 1 ศอก เพื่อป้องกันโดยเฉพาะเวลาน้ำท่วม ลูกมะพร้าวที่ปลูกเป็นต้นกล้าจะได้ไม่ลอยออกจากหลุม และอีกประการหนึ่งการปลูกมะพร้าวโดยฝังให้ลึก จากหน้าพื้นดินประมาณ 1 ศอก จะช่วยยึดให้ต้นมะพร้าวตั้งตรงไม่โอนเอนตามแรงลมพัด และเมื่อมะพร้าวต้นนั้นโตขึ้น รากจะแทงลงไปในดินได้ลึกยิ่งขึ้น เวลาถูกลมหรือพายุพัดแรงๆ จะได้ไม่ไค่น้ำง่าย ทั้งนี้และทั้งนั้นเพื่อที่จะลดอันตรายที่จะเกิดกับเกษตรกรชาวสวน ที่มีอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว จะได้ไม่สูญเสียเวลาและเศรษฐกิจด้วย

4.4.3 ภูมิปัญญาในเรื่องของการบำรุงรักษามะพร้าว

เมื่อได้พื้นที่ที่เหมาะสม สำหรับจะปลูกต้นมะพร้าวแล้ว นำต้นมะพร้าวที่เป็นต้นกล้า ซึ่งมีรากงอกออกมาจากลูกมะพร้าว และมีลำต้นเล็กๆ สูงประมาณ 1 ศอก งอกโผล่มาจากลูกมะพร้าว นำไปปลูกในแปลงเพาะที่เตรียมเอาไว้ ถ้าต้นกล้าที่จะนำไปปลูกในแปลงเพาะที่เตรียมไว้ ยังไม่มีรากงอกออกมาจากลูกมะพร้าว และ/ หรือมีต้นสูงน้อยกว่า 1 ศอก ถ้านำไปปลูก ต้นกล้านั้นจะตายได้ และหลังจากปลูกต้นกล้านั้นแล้ว ต้องหมั่นดูแลรดน้ำทุกวันวันละครั้ง รดไปจนกว่าต้นกล้านั้นจะมีต้นสูงประมาณ 1 วา จึงค่อยหยุดรดน้ำ เนื่องจากว่าในระยะนี้ ต้นกล้าโตพอที่รากจะหาอาหารเองได้

เมื่อต้นมะพร้าวโตเต็มที่แล้ว จะให้ผลผลิตคือติดลูกมะพร้าวและมีจั่นมะพร้าว ซึ่งลูกมะพร้าวสามารถนำมาบริโภคได้ ส่วนจั่นมะพร้าวสามารถให้น้ำตาลสด ซึ่งนำมาผลิตเป็นน้ำตาลมะพร้าวได้ ถึงแม้ว่าต้นมะพร้าวที่โตแล้ว จะหาอาหารได้เองก็ตาม เจ้าของสวนมะพร้าวควรจะให้ปุ๋ยด้วยอย่างน้อยปีละครั้ง และดูแลยอดมะพร้าวไม่ให้รก เพราะสัตว์พวกหนู กระรอก และด้วงไฟจะมาทำรัง และกัดแทะยอดมะพร้าว จนเป็นโพรงทำให้มะพร้าวเสียหาย มะพร้าวต้นใดที่ใช้ทำน้ำตาลมะพร้าว ต้องหมั่นดูแลไม่ให้น้ำตาลสด ไหลย้อนเข้าไปในส่วนของยอดมะพร้าว เพราะจะทำให้ยอดมะพร้าวเน่า แมลงพวกด้วงไฟจะเข้าไปกัดแทะยอดมะพร้าวหมดจนเหลือแต่ลำต้น

4.4.4 ภูมิปัญญาในการผลิตน้ำตาลมะพร้าว

หลังจากปลูกต้นกล้ามะพร้าวทิ้งไว้ประมาณ 4-5 ปี จะพบว่ามีจั่นมะพร้าวแทงออกมาจากยอดมะพร้าว จั่นมะพร้าวจั่นแรกจะยังไม่ใช้ปาดเอาน้ำตาลสด แต่จะปล่อยให้จั่นมะพร้าวแตกเพื่อดูว่าต้นมะพร้าวต้นนี้มีลูกคอกหรือไม่ ถ้ามีลูกคอกจะไม่ใช้ปาดเอาน้ำตาลสด เพราะจั่นมะพร้าวแต่ละจั่น ที่ออกมาจะมีขนาดใหญ่เกินไป ไม่พอเหมาะกับมือของผู้ผลิต หากระบอกรองน้ำตาลสดที่มีขนาดพอดีกับจั่นมะพร้าวยาก และที่สำคัญจะให้น้ำตาลสดน้อยด้วย แต่ถ้าจั่นมะพร้าวจั่นแรกนั้นแตกออกมามีลูกมะพร้าวเล็ก ๆ ตามก้านของจั่นมะพร้าวน้อย หรือเกือบจะไม่มีลูกเลย เชื่อว่าจั่นมะพร้าวอันต่อ ๆ ไป จะมีลูกน้อย สามารถให้น้ำตาลสดจากจั่นมะพร้าวได้มาก ต้นมะพร้าวบางต้นจะมีจั่น แทงออกมาคราวละหลายจั่น แต่เราจะเลือกทำเพียง 2 - 3 จั่น ถ้ามากกว่านี้ต้นมะพร้าวจะโทรมเร็ว และจั่นมะพร้าวแต่ละจั่นจะให้ปริมาณน้ำตาลสดน้อยลงด้วย

จั่นมะพร้าวที่ให้น้ำตาลสดต้องมีการคัดสรรด้วยว่า โดพอดิ พอดีที่จะใช้ปาด เพื่อให้น้ำตาลสดไหลออกมาได้หรือไม่ โดยดูที่โคนของต้นมะพร้าวว่า มีปมูนูนออกมาหรือยัง ถ้ายังไม่มีปมูนูน แสดงว่าจั่นมะพร้าวนี้อยู่อ่อนอยู่ ชาวสวนจะไม่ปาดจั่นเอาน้ำตาลสด เพราะจั่นยังอ่อนเกินไป อาจจะถูกหนอนมะพร้าวไซ ทำให้จั่นเน่า ทำให้น้ำตาลสดไหลออกมาจากจั่นมะพร้าวน้อย แต่ถ้าลำที่โคนจั่นมะพร้าว มีปมูนูน แต่ปมูนูนนั้นมีขนาดใหญ่ประมาณ 2 - 3 เซนติเมตร แสดงว่าจั่นมะพร้าวนั้นแก่เกินไป จั่นจะแข็งมาก เวลาใช้มีดปาดตาล ปาดจั่น จั่นจะสั่น ทำให้ปาดหน้าตาลออกไม่หมด ถ้าปาดหน้าตาลออกไม่หมด หน้าตาลจะปิดกั้นไม่ให้น้ำตาลสดไหลออกมา หรือถ้าไหลก็ไหลออกมาน้อยมาก

แต่ถ้าลำที่ได้ปมูนูนที่โคนจั่นมะพร้าวมีขนาด 1-2 เซนติเมตร แสดงว่าจั่นมะพร้าวนั้น โดพอดิ สามารถปาดเอาน้ำตาลสดได้ เกษตรกรชาวสวนจะปาดหัวจุกที่เป็นแหลม ๆ ออก ประมาณ 6 - 8 เซนติเมตร หลังจากนั้นจะปาดหน้าจั่น หรือที่ชาวสวนเรียกว่า ปาดหน้าตาลทุกวัน โดยปาดบาง ๆ วันละ 2 ครั้ง ปาดอยู่ประมาณ 6 - 7 วัน แล้วค่อย ๆ โนมจั่นลงมาให้ตาลง จนสามารถรองน้ำตาลสด

ได้ และต้องดูไม่ให้น้ำตาลสดไหลเข้าจัน หรือไหลเข้าไปในคอมะพร้าว เพราะจะทำให้คอมะพร้าวเน่า ต้นมะพร้าวจะตายได้

ก่อนจะโน้มจันมะพร้าว ต้องกรีดเปลือกที่ห่อหุ้มจันมะพร้าวออกประมาณ 2 - 3 นิ้ว เพื่อให้เปลือกของจันมะพร้าวแยกออก จะได้โน้มจันได้ง่ายขึ้น และจันจะไม่หัก หลังจากโน้มวงแล้ว ต้องใช้เชือกที่เหนียวไม่ขาดง่ายผูกติดกับจัน แล้วโยงมัดไว้กับทางมะพร้าว เพื่อป้องกันไม่ให้จันมะพร้าวคืนกลับสภาพเดิม แต่ยังคงปาดหน้าตาลทุกวัน วันละ 2 รอบ ในช่วงนี้ใช้เวลาประมาณหนึ่งอาทิตย์ ถึงเอากระบอกรองน้ำตาลมะพร้าวมาสวมที่จัน เพื่อรอรับน้ำตาลสดโดยปกติเกษตรกรชาวสวน จะเลาะเอาเปลือกที่ห่อหุ้มจันมะพร้าวออก ก่อนที่จะสวมกระบอกรองน้ำตาลมะพร้าว เพื่อประโยชน์ที่ว่า เวลาปาดตาลจันจะได้ไม่สั้นมาก เพราะว่าถ้าจันมะพร้าวสั้นมากน้ำตาลสดจะไหลออกมาจากจันน้อย เนื่องจากจันได้รับความกระทบกระเทือน และอีกประการหนึ่ง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุมีคปาดตาลบาด

หลังจากที่เลาะเปลือกห่อหุ้มจันมะพร้าวออกแล้ว จะต้องมัดจันมะพร้าวไว้เป็นประาะ ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้จันมะพร้าวแตกกระจาย เวลาสวมกระบอกรองน้ำตาลจะสวมได้ง่ายขึ้น กระบอกรองตาลสมัยก่อน จะใช้ไม้ไผ่มาตัดเป็นปล้องๆ โดยตัดได้ข้อของลำไม้ไผ่แต่ละปล้องออก จะได้กระบอกรองไม้ไผ่ไว้สำหรับรองน้ำตาล กระบอกรองไม้ไผ่ จะต้องนำมาเจาะรูด้านบนของกระบอกรอง 1 รูไว้สำหรับร้อยเชือก ใช้เชือกที่ร้อยหูกกระบอกรองนี้ ผูกติดกับจันมะพร้าว เมื่อได้น้ำตาลสดแล้วจะนำไปเคี้ยวที่เตาเคี้ยวตาล จนเป็นน้ำตาลมะพร้าวหรือน้ำตาลปีบที่มีลักษณะเป็นเนื้อสีเหลือง แข็ง เก็บบรรจุไว้ในภาชนะสีเคลือบทรงสูงที่เรียกว่าปีบ

(ส่วนรายละเอียดของวิธีการผลิตน้ำตาลมะพร้าว ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อกระบวนการผลิตน้ำตาลมะพร้าว)

4.5 ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอาชีพของเกษตรกรชาวสวนผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าว

4.5.1 ปัจจัยภายใน

4.5.2 ปัจจัยภายนอก

4.5.1 ปัจจัยภายในได้แก่

● การขาดแคลนแรงงาน

การประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว จะต้องใช้แรงงานอย่างน้อย 2 คน ถึงจะประกอบอาชีพนี้ได้ เนื่องจากอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวมีขั้นตอนในการผลิตมาก คนคนเดียวไม่สามารถประกอบอาชีพนี้ได้ เพราะฉะนั้นถ้าบ้านใดไม่มีแรงงานช่วยผลิตน้ำตาลมะพร้าวหรือหาจ้างแรงงานจากที่อื่น

มาช่วยผลิตน้ำตาลมะพร้าวไม่ได้ ก็จะเลิกอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวไป เด็กรุ่นใหม่ไม่มีใครที่คิดจะช่วยเหลือแม่พี่น้องทำอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ออกจากโรงเรียนก็ไปหาสมัครงานอื่น ไม่สนใจและไม่คิดจะเรียนรู้อาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว

● ความเบื่อหน่าย

อาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวเป็นอาชีพที่ต้องใช้เวลาเป็นวันๆ ในการผลิต เริ่มตั้งแต่ 05.00 นาฬิกาไปจนถึงเวลาประมาณ 18.00 หรือ 19.00 นาฬิกา ใช้เวลาประมาณ 13-14 ชั่วโมง/วัน ในการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการผลิตน้ำตาลมะพร้าวถึงจะแล้วเสร็จ ไม่มีเวลาไปสนุกสนานกับเพื่อนฝูงหรือไปทำธุระส่วนตัว ถ้าจะต้องไปทำธุระจำเป็นส่วนตัวจริงๆ ต้องทิ้งการผลิตน้ำตาลมะพร้าวในวันนั้นไป หรือไม่ก็ต้องไปทำธุระส่วนตัวก่อนแล้วค่อยมาผลิตน้ำตาลมะพร้าวในวันนั้นที่หลัง ก็จะทำให้ยึดเชื้อเวลาในการผลิตน้ำตาลมะพร้าวในวันนั้นให้ยาวนานไปอีก คือจากเดิมที่เคยผลิตน้ำตาลมะพร้าวแล้วเสร็จเวลาประมาณ 18.00 หรือ 19.00 นาฬิกา ก็ต้องยึดเชื้อไปเป็นเวลาประมาณ 20.00 หรือ 21.00 นาฬิกา ซึ่งเกษตรกรจะได้รับความลำบากและเสี่ยงอันตรายมากยิ่งขึ้น เพราะการปีนขึ้นไปปลดน้ำตาลสดบนยอดมะพร้าวที่สูงๆ และมีด อาจจะทำให้ตกลงจากต้นมะพร้าวจนได้รับความบาดเจ็บ พิการหรือตายได้ แต่ถ้าเกษตรกรไม่ขึ้นไปปลดน้ำตาลสดจากต้นมะพร้าวในวันนั้น ต้นมะพร้าวที่มีกระบอกทรงคาลงอยู่ ต้นมะพร้าวจะเสียหรือเน่าต้องตัดวงทิ้ง มาเริ่มปลดต้นมะพร้าวต้นใหม่ เสียเวลาเป็นอาทิตย์และทำให้ขาดรายได้ นี่เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรเลิกอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว

● เสี่ยงอันตรายจากการตกต้นมะพร้าว

อาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว เป็นอาชีพที่ต้องมีการปีนขึ้นไปปลดน้ำตาลสดบนยอดมะพร้าว การปีนขึ้นไปปลดน้ำตาลสดบนยอดมะพร้าว ต้องปีนโดยใช้พะองเป็นบันไดเชื่อมระหว่างพื้นดินกับยอดมะพร้าว ถ้าพะองหักเมื่อใด เกษตรกรก็จะตกต้นมะพร้าว มะพร้าวต้นหนึ่งๆ มีความสูงถึง 20 เมตร ถ้าตกเมื่อใดก็จะทำให้บาดเจ็บสาหัส พิการก็มี ถึงตายก็มาก นอกจากพะองแล้ว ถ้าต้นมะพร้าวต้นใดทางมะพร้าวเปราะเวลาเกษตรกรขึ้นไปปลดน้ำตาลสดบนยอดมะพร้าวต้องเหยียบทางมะพร้าวจะหักง่าย ทำให้เกษตรกรตกลงมาจากต้นมะพร้าวได้ อันนี้ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งหรือสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรเลิกอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว

● ต้นทุนการผลิตสูง

การประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ต้องลงทุนซื้ออุปกรณ์หลายอย่าง อาทิเช่น ต้องมีที่ดินเพื่อใช้ในการปลูกต้นมะพร้าว ต้องมีพันธุ์มะพร้าว พะอง มีคปาดตาล กระบอกทรงคาล ไม้พยอมหรือไม้เคี่ยม เชือกที่ใช้ร้อยหูกะบอก ร้อยยางรถยนต์ กระทะเคี้ยวน้ำตาล โคหรือกง ซ้อนฟองนิย่นหรือเกรียง ปีบใส่น้ำตาลมะพร้าว เชื้อเพลิง เตาเคี้ยวตาล เตาตาล เครื่องกรองน้ำตาล อุปกรณ์

เหล่านี้ล้วนแต่ต้องซื้อหาและนับวันจะมีราคาสูงขึ้น แต่เกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรองราคา โดยที่พ่อค้าคนกลางจะนำสินค้าคือน้ำตาลมะพร้าวไปขายก่อนแล้วค่อยมาตีราคาสินค้าให้ภายหลัง จึงถูกพ่อค้าคนกลางกดราคาน้ำตาลมะพร้าว โดยซื้อในราคาที่ถูกลงไปขายแพง เพราะฉะนั้นราคาของน้ำตาลมะพร้าวที่ได้รับกับจำนวนเงินที่ต้องจ่ายไปในการซื้ออุปกรณ์ซึ่งเป็นต้นทุนการผลิตในราคาแพงจึงไม่คุ้มกัน

4.5.2 ปัจจัยภายนอกได้แก่

- ขาดการสนับสนุนและแก้ไขปัญหอย่างจริงจังจากภาครัฐ

น้ำตาลมะพร้าวแท้ถูกน้ำตาลมะพร้าวปลอมปนแย่งตลาด เนื่องจากราคาของน้ำตาลมะพร้าวปลอมปนมีราคาถูกกว่าน้ำตาลมะพร้าวแท้ เกษตรกรหลายหมู่บ้านของจังหวัดสมุทรสงครามเคยทำเรื่องร้องเรียนขึ้นไปยังจังหวัด แต่ผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าวปลอมปนก็ยังดำเนินกิจการอยู่ได้ และเคยทำเรื่องร้องเรียนว่าเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวถูกพ่อค้าคนกลางกดราคาน้ำตาลมะพร้าวและไม่มีอำนาจต่อรองราคา ทางจังหวัดส่งคนมาดำเนินการสหกรณ์การค้าน้ำตาลมะพร้าว ทำให้ 5-6 เดือนก็มีอันต้องล้มเลิกกิจการไป เนื่องจากว่าราคาประกันของน้ำตาลมะพร้าวถูกกว่าความเป็นจริงมาก อย่างเช่นน้ำตาลมะพร้าวเคยขายกันในราคาปีบละ 400-450 บาท ทางจังหวัดมาจัดสหกรณ์การค้าน้ำตาลมะพร้าวให้ และรับซื้อน้ำตาลมะพร้าวในราคาประกันเพียงปีบละ 280 บาท เกษตรกรที่ผลิตน้ำตาลมะพร้าวเคยขายได้ราคาสูงกว่าราคาประกัน ก็จะนำสินค้าหรือน้ำตาลมะพร้าวมาขายให้สหกรณ์ฯ แต่เกษตรกรที่ขายน้ำตาลมะพร้าวได้ราคาดีกว่าราคาประกันก็ไม่ยอมเอาน้ำตาลมะพร้าวมาขายให้สหกรณ์ฯ ยังคงขายให้กับพ่อค้าคนกลางอยู่ เพราะให้ราคาดีกว่าและไม่ต้องแบกน้ำตาลมะพร้าวไปขายให้กับสหกรณ์ฯ จะมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงบ้าน ต่อมาประมาณ 5-6 เดือนสหกรณ์ฯก็ต้องล้มเลิกกิจการไป พอสหกรณ์เลิกกิจการไป พ่อค้าคนกลางก็มาซื้อน้ำตาลมะพร้าวแบบกดราคาอีก อันนี้ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งหรือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรเลิกจากอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว

- ถูกชักชวนจากเพื่อนบ้านให้ไปประกอบอาชีพอื่น

เกษตรกรตำบลบางแค อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามหลายคนถูกเพื่อนบ้านชักชวนให้ไปประกอบอาชีพอื่น อาทิเช่น เป็นลูกจ้างทำงานในโรงงาน อุตสาหกรรม เกษตรกรที่เลิกจากอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวแล้ว ไปเป็นลูกจ้างทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมบอกว่า การเป็นลูกจ้างทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมไม่ใช่ได้เงินมากกว่าทำอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว แต่มีเวลาเป็นตัวของตัวเองมากกว่าทำอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ถ้าจะไปทำธุระที่ไหนก็ลังงานได้ไม่ถูกหักเงิน แต่ถ้าเป็นอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวจะไปธุระที่ไหนต้องทิ้งการผลิตน้ำตาลมะพร้าวในวันนั้นไป ซึ่งมีผล

เสียทำให้จั่นมะพร้าวเน่า ต้องตัดจั่นมะพร้าวจั่นนั้นทิ้งแล้วเริ่มปาดจั่นมะพร้าวจั่นใหม่ ทำให้เสียเวลา เป็นอาทิดีกว่าจะรอน้ำตาลสดได้ และการทำงานเป็นลูกจ้างโรงงาน อุตสาหกรรมก็เหนื่อยน้อยกว่า การทำงานเป็นลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม จะใช้เวลาทำวันๆหนึ่งประมาณ 9-10 ชั่วโมง ถ้าต้อง ทำมากกว่านี้ก็จะได้เงินเพิ่ม แต่รายได้จากการเป็นลูกจ้างทำงานในโรงงาน อุตสาหกรรมจะจ่ายเป็นวิก วิกหนึ่งเป็นเวลา 15 วัน ไม่มีเงินใช้ทุกวันเหมือนอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ถ้าเงินขาดมือก็ต้องขอ หยิบยืมจากเพื่อนร่วมงานก่อน

4.6 ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตน้ำตาลมะพร้าว

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรที่มีอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวพบว่า ปัญหาที่เกษตรกร อาชีพ ผลิตน้ำตาลมะพร้าวพบคือ

4.6.1 เกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรองราคาหรือไม่มีอำนาจในการกำหนดราคาสินค้าเองได้

กล่าวคือการขายน้ำตาลมะพร้าวให้กับพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อถึงบ้าน พ่อค้าคนกลาง จะเอาน้ำตาลมะพร้าว ไปก่อนแล้วค่อยมาตีราคาให้กับเกษตรกรภายหลังว่าจะให้ราคาปีบละเท่าไร แล้วส่วนใหญ่พบว่าพ่อค้าคนกลางเหล่านี้จะกดราคาน้ำตาลมะพร้าวมาก ไม่ได้ซื้อขายกันแบบซื้อ สัตย์ว่าตนเองไปขายได้ราคาแพงก็กลับมาตีราคาให้เกษตรกรแพงตาม เอก่าไรบ้างพอสมควร แต่ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันพบว่าพ่อค้าคนกลางไปขายได้ราคาแพงแต่มาซื้อเกษตรกรในราคาถูกมาก สมมุติว่าไปขายได้ในราคาปีบละ 500 บาทแต่มาตีราคาให้เกษตรกรในราคาปีบละ 350-400 บาท หรือต่ำกว่านี้ก็มี พ่อค้าคนกลางบางคนตีราคาน้ำตาลมะพร้าวให้กับเกษตรกรแต่ละบ้านราคาไม่เท่า กัน อย่างเช่น ตีราคาให้บ้านนายก. ราคา 450 บาทแต่บ้าน นายข. ตีราคาให้ 400 บาท ขึ้นอยู่กับความ พอใจและความสนิทสนมของพ่อค้าคนกลาง ไม่ได้มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัว และยังเกษตรกรบ้านใดที่ไม่ ค่อยมีฐานะ ต้องไปขอหยิบยืมเงินจากพ่อค้าคนกลางมาใช้ก่อน จะถูกพ่อค้าคนกลางเหล่านี้ตีราคา ของสินค้าถูกลงกว่าเกษตรกรเจ้าอื่นๆ เพราะเนื่องจากต้องพึ่งพาเขา เกษตรกรจึงไม่กล้าเรื่องมากกลัว ว่าพ่อค้าคนกลางจะไม่ให้หยิบยืมเงินมาก่อนอีก อันนี้เป็นปัญหาสำคัญที่เกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาล มะพร้าวต้องเจอ

4.6.2 การคินตัวของน้ำตาลมะพร้าวเร็ว

ทำให้ไม่สามารถส่งน้ำตาลมะพร้าวไปขายยังลูกค้าที่อยู่ไกลๆ ได้ ผลก็คือทำให้มีลูกค้าน้อย ทำให้มีการแข่งขันในเรื่องราคาน้อย ราคาของน้ำตาลมะพร้าวจึงถูก ปกติน้ำตาลมะพร้าวที่เคี้ยวจาก น้ำตาลสดจนกลายเป็นน้ำตาลมะพร้าวจะมีลักษณะเป็นเนื้อแข็ง บรรจุลงในปีบจะอยู่ในลักษณะเป็น เนื้อแข็งประมาณ 7-15 วัน แต่หลังจากนั้นจะค่อยๆอ่อนตัวลงจนกลายเป็นน้ำสีเหลือง และถ้าน้ำตาล

มะพร้าวอ่อนตัวลง โดยที่ยังไม่ได้จำหน่ายสินค้าไปให้กับผู้บริโภค น้ำตาลมะพร้าวปีบนั้นจะถูกส่งกลับคืนไปยังผู้ที่เป็นเจ้าของ โดยดูที่ตราประทับบนหน้าน้ำตาลว่าเป็นของตราบ้านไหน ทำให้ผู้ที่เป็นเจ้าของน้ำตาลมะพร้าวปีบนั้นต้องเสียเวลาและเปลืองเชื้อเพลิงในการหลอมน้ำตาลมะพร้าวปีบนั้นใหม่

4.6.3 การขาดแคลนแรงงานในการผลิตน้ำตาลมะพร้าว

ดังที่กล่าวไว้แล้วว่า การผลิตน้ำตาลมะพร้าว มีขั้นตอนมาก เริ่มตั้งแต่ปีบขึ้นไปปลดน้ำตาลสดจากจั่นมะพร้าวบนยอดมะพร้าวลงมาในตอนเช้า และต้องนำมาเคี่ยวจากน้ำตาลสดจนกลายเป็นน้ำตาลมะพร้าวที่มีลักษณะเป็นเนื้อแข็ง ต้องล้างทำความสะอาดกระบอกรองตาล และต้องขึ้นไปปลดน้ำตาลสดบนยอดมะพร้าวอีกในตอนเย็น กว่าจะเสร็จงานก็ประมาณ 19.00-20.00 นาฬิกา การที่มีขั้นตอนในการผลิตมากนี้ ทำให้คนคนเดียวไม่สามารถทำอาชีพนี้ได้ จึงต้องอาศัยแรงงานจากคนในครอบครัวช่วย อย่างน้อย 2 คนขึ้นไป แต่ถ้าไม่มีคนในครอบครัวช่วยก็ต้องจ้างแรงงานจากที่อื่นมาช่วย ถ้าจ้างแรงงานจากที่อื่นไม่ได้ คนในครอบครัวก็ไม่มีช่วย เกษตรกรก็ต้องเลิกจากอาชีพผลิตน้ำตาลไป

4.6.4 ต้นทุนการผลิตสูง

การประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ต้องลงทุนซื้ออุปกรณ์หลายอย่าง อาทิเช่น ต้องมีที่ดินเพื่อใช้ในการปลูกต้นมะพร้าว ต้องมีพันธุ์มะพร้าว พะอง มีดปาดตาล กระบอกรองตาล ไม้พยอมหรือไม้เคี่ยม เชือกที่ใช้ร้อยหูกะบอก ล้อยางรถยนต์ กระทะเคี้ยวน้ำตาล โคน ช้อนฟอง เนียนหรือเกรียง ปีบใส่น้ำตาลมะพร้าว เชื้อเพลิง เตาเคี้ยวตาล ตราเตาตาล เครื่องกรองน้ำตาล อุปกรณ์เหล่านี้ล้วนแต่ต้องซื้อหาและนับวันจะมีราคาสูงขึ้น แต่เกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรองราคา โดยที่พ่อค้าคนกลางจะนำสินค้าคือน้ำตาลมะพร้าวไปขายก่อนแล้วค่อยตีราคาสินค้าให้ภายหลัง จึงถูกพ่อค้าคนกลางกดราคาน้ำตาลมะพร้าว โดยซื้อในราคาที่ถูกแต่ไปขายแพง เพราะฉะนั้นราคาของน้ำตาลมะพร้าวที่ได้รับกับจำนวนเงินที่ต้องจ่ายไปในการซื้ออุปกรณ์ซึ่งเป็นต้นทุนการผลิตในราคาแพง จึงไม่คุ้มกัน

4.6.5 ถูกน้ำตาลปลอมปนแย่งตลาด

น้ำตาลมะพร้าวที่ผลิตโดยเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว จะเป็นน้ำตาลมะพร้าวที่ไม่ได้เจือปนวัสดุอะไรลงไปในน้ำตาลมะพร้าว จะเป็นน้ำตาลมะพร้าวที่นำน้ำตาลสดจากจั่นมะพร้าวมาเคี่ยวบนเตาเคี้ยวตาล และยกกลงฟอกน้ำตาลมะพร้าวด้วยไม่วีน้ำตาล จากน้ำตาลมะพร้าวที่มีสีน้ำตาลเข้มจนกลายเป็นสีน้ำตาลอ่อน และเปลี่ยนจากสภาพที่เป็นน้ำเหลวๆและเหนียวมาเป็นน้ำตาลมะพร้าวที่จับกันเป็นเนื้อแข็งๆ แต่น้ำตาลมะพร้าวปลอมปนจะใช้น้ำตาลมะพร้าวที่เคี้ยวแล้วจนจับกันเป็นเนื้อแข็งๆมาตั้งไฟใหม่ น้ำตาลมะพร้าวที่มีลักษณะเป็นเนื้อแข็งๆนี้

จะหลอมละลายจนกลายเป็นน้ำเหนียวๆสีเหลือง ผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าวปลอมจะเอาแป้งมันบ้าง แป๊ะแซบบ้าง เนื้อฟักทองเหลวๆบ้างใส่ปนกับน้ำตาลมะพร้าว แล้วเอามาเคี่ยวใหม่ พอเคี่ยวได้ที่ก็ยกกลงและใช้ไม้วีน้ำตาลคนหรือกระทิ้งให้น้ำตาลปลอมปนนี้แห้งจับเป็นเนื้อแข็งๆชูดลงใส่ปี๊บ นำไปจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลาง น้ำตาลมะพร้าวปลอมปนนี้จะมีลักษณะเหมือนน้ำตาลมะพร้าวแท้ทุกอย่างเพียงแต่รสชาติไม่เหมือนกัน น้ำตาลมะพร้าวแท้จะมีรสชาดหวานหอมกว่าน้ำตาลมะพร้าวปลอมปน ผู้บริโภคที่ซื้อน้ำตาลมะพร้าวถ้าไม่สังเกตให้ดีจะไม่รู้ว่าอันไหนเป็นน้ำตาลมะพร้าวแท้ อันไหนเป็นน้ำตาลมะพร้าวปลอมปน เห็นว่าเป็นน้ำตาลมะพร้าวก็จะซื้อไม่ได้แยกแยะว่าเป็นน้ำตาลมะพร้าวแท้หรือเป็นน้ำตาลมะพร้าวปลอมปน และน้ำตาลมะพร้าวปลอมปนจะมีราคาถูกกว่าน้ำตาลมะพร้าวแท้ เนื่องจากน้ำตาลมะพร้าวแท้ 1 ปี๊บ จะใช้น้ำตาลสดจำนวน 6-7ปี๊บ เคี้ยวจนกลายเป็นน้ำตาลมะพร้าวที่มีลักษณะเป็นเนื้อแข็งๆ 1 ปี๊บ แต่น้ำตาลมะพร้าวปลอมปน 1 ปี๊บ จะใช้น้ำตาลสดเพียง 2-3 ปี๊บ เคี้ยวปนกับแป้งมันบ้าง แป๊ะแซบบ้าง เนื้อฟักทองเหลวบ้าง ต้นทุนในการทำน้ำตาลมะพร้าวปลอมปนถูกกว่าน้ำตาลมะพร้าวแท้จึงขายได้ในราคาถูกกว่าคือ น้ำตาลมะพร้าวแท้จะขายในราคาปี๊บละ 400-450 บาทแต่น้ำตาลมะพร้าวปลอมปนจะขายในราคาปี๊บละ 350 บาท ฉะนั้นเป็นธรรมดาของผู้บริโภคที่มักจะเลือกซื้อสินค้าที่มีราคาถูกกว่า

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาอาชีพของเกษตรกรชาวสวนผลิตน้ำตาลมะพร้าว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงประวัติ และสภาพทั่วไปของตำบลบางแค อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ศึกษาภูมิปัญญาของการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ศึกษากระบวนการผลิตน้ำตาลมะพร้าว ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงอาชีพของเกษตรกรผลิตน้ำตาลมะพร้าว ตำบลบางแค อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ศึกษาว่ามีปัญหาและอุปสรรคใดบ้างในการผลิตน้ำตาลมะพร้าวและศึกษาวิถีชีวิตของเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาล โดยเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากหมู่บ้านตำบลบางแค อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม การศึกษานี้ใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลภาคสนาม 3 เดือน

5.1 สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

ประชากรที่ศึกษามีทั้งหมด 60 คนแยกเป็นเกษตรกรที่มีอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว 25 คน เกษตรกรที่เลิกผลิตน้ำตาลมะพร้าว 25 คน กำนันและผู้ใหญ่บ้าน 7 คน ผู้สูงอายุจำความได้ดีและมีความรู้ดีของตำบลบางแคอีก 3 คน

5.1.1 ประวัติและสภาพทั่วไปของตำบลบางแค

- พบว่าประวัติของตำบลบางแค แต่เดิมตำบลบางแค เป็นพื้นที่ที่ปลูกมะพร้าวมานานพอๆกับการก่อตั้งจังหวัดสมุทรสงคราม และมีชื่อเสียงมานานเกี่ยวกับการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ซึ่งแต่เดิมเกษตรกรปลูกมะพร้าวเพียงเพื่อเอาผลของมะพร้าวมาบริโภค ยังไม่มีการผลิตเป็นน้ำตาลมะพร้าว แต่ก่อนที่เกษตรกรตำบลบางแคจะมาประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว เคยประกอบอาชีพทำนามาก่อน แต่ไม่ประสบความสำเร็จในอาชีพ จึงเปลี่ยนมาประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว แต่ไม่ทราบว่าเปลี่ยนมาตั้งแต่เมื่อไร เนื่องจากไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัด แต่จาก

หนังสือเสด็จประพาสทางชลมารช ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ซึ่งเสด็จเมื่อ พ.ศ.2407 (เทพ สุนทรสารทูล, 2525) ได้กล่าวว่า เมื่อเรือพระที่นั่งเสด็จผ่านคลองประดู่ (ซึ่งเป็นคลองเชื่อมระหว่างตำบลวัดประดู่กับตำบลบางแค) ได้กลิ่นหอมของน้ำตาลมะพร้าวที่ชาวบ้านกำลังเคี้ยวอยู่ แสดงว่าอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวมีมาแล้ว ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย หรืออาจจะก่อนหน้านี้อีกก็ได้

เดิมตำบลบางแค เป็นพื้นที่ที่ยังไม่เจริญเท่าที่ควร ไฟฟ้ายังไม่มีใช้ ต้องใช้แสงสว่างจากตะเกียงกระป๋องและตะเกียงเจ้าพายุ สื่อต่างๆพวกโทรทัศน์ โทรศัพท์ ยังไม่เข้ามา การคมนาคมมีแต่ทางน้ำ ถนนยังไม่ตัดเข้าสู่ตำบล

- พบว่าสภาพทั่วไปของตำบลบางแค เป็นพื้นที่ที่มีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่านและมีลำคลองหลายสายไหลผ่าน ได้แก่ คลองตาตัน คลองวัว คลองบุญนาค คลองอ้อม คลองวัดประดู่ คลองเหมืองใหม่ คลองบางนางลี่ คลองวัดปรก และคลองบางแค ดังนั้น เกษตรกรจึงนิยมปลูกบ้านเรือนใกล้กับลำคลองเพื่อสะดวกในการอุปโภค บริโภคแหล่งน้ำและใช้การคมนาคมทางน้ำ ตำบลบางแค มีพื้นที่ทั้งหมด 2,687.50 ไร่หรือ 4.30ตารางกิโลเมตร มีประชากรจำนวน 3,706 คน 769 ครัวเรือน เป็นชาย 1,864 คน เป็นหญิง 1,842 คน ประชากรส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลบางแคจะเป็นร่องสวน เนื่องจากเกษตรกรมีอาชีพทำสวนและทุกสวนจะปลูกมะพร้าวแต่ไม่ได้ปลูกมะพร้าวหมดทั้งสวน มีปลูกผลไม้อื่นด้วยอาทิ ลิ้นจี่ ส้มโอ มะม่วง โกโก้ อาชีพของประชาชนตำบลบางแคมีอาชีพหลากหลาย ได้แก่ ผลิตน้ำตาลมะพร้าวหรือขายเฉพาะผลมะพร้าวก็มี เป็นลูกจ้างรับจ้างทำงาน โรงงาน อุตสาหกรรม ผลิตมะพร้าวขายเพื่อทำกะทิชาวเกาะ เป็นข้าราชการ รายได้ของประชาชนตำบลบางแค ส่วนใหญ่มาจากการขาย ผลไม้ในสวน ซึ่งแตกต่างจากอดีต (ก่อนปี พ.ศ .2530) เกษตรกรตำบลบางแคจะมีอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวเป็นส่วนใหญ่ และมีรายได้ปีละ 200,000 - 500,000 บาท/ปี แต่ในปัจจุบันรายได้ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับว่า สภาพดินฟ้าอากาศจะอำนวย เกษตรกรที่ทำอาชีพผลิตลิ้นจี่ขายจะได้ผลผลิตดี ก็ต่อเมื่อมีอากาศหนาวจัดลิ้นจี่ถึงจะติดผลดี ส่วนเกษตรกรที่มีอาชีพปลูกมะม่วงขาย จะมีรายได้ดีก็ต่อเมื่อในปีนั้นๆ ลมไม่แรงมะม่วงก็จะติดผลดีเนื่องจากลมแรงดอกจะร่วงหมด ผลก็ไม่ติด

โดยสรุป ประชาชนตำบลบางแคจะมีรายได้พอมีพอกิน ไม่ถึงกับมีฐานะร่ำรวยแต่ก็ไม่ยากจน มีอาหารการกินอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศอำนวย เพราะมีแหล่งน้ำมากและยังอยู่ใกล้กับทะเลด้วย ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีวิถีชีวิตอยู่อย่างสงบ ไม่ค่อยได้พบปะกันมากนัก เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ปลูกบ้านเรือนอยู่ในที่สวนของตัวเอง เกษตรกรที่มีอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว จะไม่ค่อยมีเวลาไปไหนมาไหนวันหนึ่งๆ จะยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ปัจจุบันตำบลบางแคมีเกษตรกรที่ประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวอยู่เพียง

25 ครัวเรือน จากเดิมที่มีเกษตรกรรออาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวอยู่ถึง 769 ครัวเรือน เลิกทำอาชีพนี้ไปแล้ว 744 ครัวเรือน

5.1.2 วิถีชีวิตของเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว มีดังนี้

- วิถีชีวิตของเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวในเรื่องเศรษฐกิจ ที่ตำบลบางแค อำเภอบางแพ จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าเกษตรกรมีฐานะค่อนข้างดี เนื่องจากอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวสามารถทำรายได้ให้กับเกษตรกรทุกวัน(ถ้าเกษตรกรต้องการจะขายทุกวันก็ทำได้)วันหนึ่งๆคิดเป็นเงินเฉลี่ยวันละ 700 - 900 บาท/วัน นอกจากมะพร้าวแล้ว เกษตรกรยังปลูกผลไม้อื่นในสวนอีกทำให้มีรายได้เพิ่มมาอีก เช่น ส้มโอ มะม่วง ลิ้นจี่ โกโก้

- วิถีชีวิตของเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวในเรื่องวัฒนธรรม อาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวก็นับเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง แต่เป็นวัฒนธรรมในเรื่องอาชีพ อาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวเป็นอาชีพที่ได้รับการส่งเสริมความรู้ในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว มาจากบรรพบุรุษ เพื่อให้ได้ต้นมะพร้าวที่ให้น้ำตาลสดในปริมาณมาก ลำต้นไม่สูงเกินไป ทางมะพร้าวไม่เปราะ ซึ่งเหมาะจะเป็นต้นมะพร้าวที่ใช้ผลิตน้ำตาลมะพร้าว

- วิถีชีวิตของเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวในเรื่องสังคม เกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ไม่ค่อยจะมีเวลารว่าง ต้องประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวในช่วงเวลากลางวัน ถ้าหากในละแวกบ้านเดียวกัน บ้านใครมีงานไม่ว่าจะเป็นงานมงคลหรืออับมงคล ถ้าเป็นงานในช่วงกลางวันจะไม่ค่อยมีใครไปร่วมงาน เพราะทุกคนต่างต้องทำงานของตนเองให้แล้วเสร็จ แต่ตอนกลางคืนว่างจากงานกันแล้ว จะไปช่วยงานกัน ดังนั้นเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว จึงไม่ค่อยได้ร่วมทำงานหรือทำกิจกรรมอื่นใดที่เป็นเรื่องส่วนรวม จึงไม่ค่อยมีเรื่องทะเลาะวิวาทกันในหมู่บ้าน

5.1.3 กระบวนการผลิตน้ำตาลมะพร้าวของเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว

เริ่มขึ้นเวลา 5.00 นาฬิกาจนถึงเวลา 18 หรือ 19 นาฬิกาถึงจะแล้วเสร็จกระบวนการผลิตน้ำตาลมะพร้าวในวันหนึ่งๆ โดยมีขั้นตอนการผลิตน้ำตาลมะพร้าวดังนี้ เริ่มตั้งแต่คว่ำ จั่นมะพร้าวจั่นใดสมบูรณ์เหมาะจะปาดเพื่อเอาน้ำตาลสด พอได้จั่นมะพร้าวที่สมบูรณ์แล้วก็ใช้มีดปาดตาลปาดปลายจั่นให้ยาวประมาณ 4-5 นิ้วเพื่อให้น้ำตาลสดไหลออกมาจากจั่นมะพร้าว หลังจากนั้นก็ปาดจั่นมะพร้าวทุกวันวันละ 2 ครั้งคือรอบเช้า 1 ครั้งและรอบบ่ายอีก 1 ครั้ง ปาดจั่นมะพร้าวนานประมาณ 2 สัปดาห์ ถึงจะใช้กระบองรองตาลรองน้ำตาลสดได้ แต่ก่อนจะใช้กระบองรองตาลรองน้ำตาลสดต้อง

โน้มจันมะพร้าวจากที่ตั้งตรงให้เอนลงจนน้ำตาลสดไม่ไหลย้อนเข้าไปในจันมะพร้าว เพราะถ้าน้ำตาลสดไหลย้อนเข้าไปในจันมะพร้าวจะทำให้วงงเน่า พอได้จันมะพร้าวที่สามารถรองน้ำตาลสดแล้ว เกษตรกรก็จะป็นขึ้นไปปลดน้ำตาลสดจากจันมะพร้าวบนยอดมะพร้าววันละ 2 รอบ คือหลังจากตื่นนอนตอนเช้าทำกิจวัตรประจำวันในเรื่องส่วนตัวเสร็จ เกษตรกรจะนำกระบอกรองตาลไปยังสวนมะพร้าว เตรียมมีดปาดตาลและกระบอกรองตาลห้อยติดตัว ป็นพะองที่ใช้เป็นบันไดขึ้นไปปลดกระบอกรองตาลออกเพื่อเอาน้ำตาลสดไปเคี้ยว แต่ก่อนจะเอาน้ำตาลสดไปเคี้ยวเกษตรกรจะเอาน้ำตาลสดไปกรองเพื่อเอาไม้พยอมหรือเศษผงอื่นๆออก น้ำตาลมะพร้าวจะได้สะอาดมารับประทาน พอกรองเอาเศษผงเศษไม้พยอมออกก็เคี้ยวน้ำตาลสดนั้นให้เหนียวขึ้นจนมีสีเหลือง ไม่มีฟอง แล้วยกลงจากเตาเคี้ยวตาลมาคน หรือกระเทกน้ำตาลมะพร้าวนั้นด้วยไม้รวักน้ำตาล จนน้ำตาลมะพร้าวนั้นจับเป็นก้อนแข็งและมีสีขาวขึ้น หลังจากนั้นนำไปใส่ภาชนะที่เรียกว่าปี๊บ รอการจำหน่าย หลังจากเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าวเสร็จ เกษตรกรต้องล้างกระบอกรองตาลให้สะอาด เมื่อเวลาเอาไปรองน้ำตาลสด น้ำตาลสดจะได้ไม่บูดเน่า หลังจากปลดน้ำตาลสดรอบเช้าและนำมาเคี้ยวจนเป็นน้ำตาลมะพร้าว ล้างทำความสะอาดกระบอกรองตาลเสร็จ ก็เป็นเวลาประมาณ 15 หรือ 16 นาฬิกา เกษตรกรต้องเตรียมตัวไปปลดน้ำตาลสดรอบเย็นอีกรอบที่เรียกว่า น้ำตาลเที่ยง เสร็จแล้วนำน้ำตาลสดมาเคี้ยวให้เป็นน้ำตาลมะพร้าวใช้วิธีการเหมือนกันกับการเคี้ยวน้ำตาลรอบเช้า กว่าจะเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าวรอบเย็นเสร็จก็เป็นเวลาประมาณ 18 หรือ 19 นาฬิกา และเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวต้องทำแบบนี้อยู่ทุกวัน

5.1.4 ภูมิปัญญาของอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว

อาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวมีการสะสมความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวมาจากบรรพบุรุษหลายๆรุ่นในเรื่องของ

- ภูมิปัญญาในเรื่องการคัดเลือกพันธุ์

เพื่อให้ได้มะพร้าวที่ให้ผลผลิตดี ลำต้นแข็งแรงไม่โค่นง่าย ทางมะพร้าวไม่เปราะจะได้ลดอันตรายจากการตกต้นมะพร้าว ให้จันมะพร้าวยาวจะได้ให้ผลผลิตนาน จึงต้องมีการคัดเลือกพันธุ์ และพันธุ์มะพร้าวที่ใช้ผลิตน้ำตาลมะพร้าวมีอยู่ 2 พันธุ์คือ พันธุ์มะพร้าวใหญ่กับพันธุ์หมูสี แต่พันธุ์มะพร้าวใหญ่ลำต้นจะสูงมาก ทำให้เสี่ยงอันตรายต่อการตกต้นมะพร้าวมาก และให้ผลใหญ่แต่ให้น้ำตาลสดน้อย เกษตรกรจึงนิยมปลูกไว้สำหรับประกอบอาหารคาวหวาน มากกว่าที่นำมาผลิตน้ำตาลมะพร้าว สำหรับมะพร้าวพันธุ์หมูสีเป็นมะพร้าวที่เกษตรกรนิยมปลูกไว้สำหรับผลิตน้ำตาลมะพร้าว เนื่องจาก ลำต้นสูงชันและมีขนาดใหญ่ ทางไม่เปราะ จันยาว ให้น้ำตาลสดมาก

- ภูมิปัญญาในเรื่องเตรียมพื้นที่

การเตรียมหรือปรับพื้นที่ให้เหมาะกับการปลูกมะพร้าว ต้นมะพร้าวชอบให้น้ำไปหล่อเลี้ยงบริเวณรอบๆ โคนต้น จึงจะเจริญเติบโตดี ดังนั้นเกษตรกรรอชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวจึงต้องปรับพื้นที่ที่จะปลูกมะพร้าวให้เป็นร่องสวนและปล่อยให้น้ำเข้าไปในร่องสวนที่ปลูกมะพร้าว น้ำจะหล่อเลี้ยงบริเวณ โคนต้นมะพร้าวอยู่ตลอด และก่อนจะปลูกลูกต้นกล้ามะพร้าว ต้องขุดหลุมให้กว้าง ยาวและลึกอย่างน้อย 1 สอก เพื่อว่าเวลาเกิดน้ำท่วมหรือลมพัดแรงจะได้ไม่พัดพาต้นกล้ามะพร้าวให้หลุดลอยไป เพราะอยู่ลึกและมีแรงกดทับพอควร

- ภูมิปัญญาในเรื่องการปลูกลูกต้นมะพร้าว

การปลูกลูกต้นกล้ามะพร้าว ต้นกล้ามะพร้าวก่อนที่จะนำไปปลูกในหลุมที่เตรียมไว้แล้วนั้น ต้องดูก่อนว่าต้นกล้านั้นมีรากทะลุออกจากกลุมมะพร้าวหรือยัง ถ้ารากยังไม่ทะลุออกจากกลุมมะพร้าวแล้วเอาไปปลูกในหลุมเพาะ โอกาสที่ต้นกล้ามะพร้าวจะตายมีมาก เนื่องจากรากของต้นกล้ามะพร้าวยังหาอาหารเองไม่ได้ หลังจากปลูกลูกต้นมะพร้าวแล้วต้องหมั่นรดน้ำทุกวันวันละครั้ง รดไปจนกว่าต้นมะพร้าวจะสูงประมาณ 1 วา จึงค่อยหยุดรดน้ำ เพราะระยะนี้ต้นกล้ามะพร้าวสามารถหาอาหารเองได้

- ภูมิปัญญาในการผลิตน้ำตาลมะพร้าว

การเลือกจั่นมะพร้าวที่เหมาะสมมาปาดเพื่อเอาน้ำตาลสดให้มีปริมาณมาก ต้องมีการเลือกสรรจั่นมะพร้าวที่เหมาะสม โดยมีวิธีเลือกดังนี้ จั่นมะพร้าวจั่นแรกของต้นมะพร้าวจะไม่มีการปาดเพื่อเอาน้ำตาลสด แต่จะปล่อยไว้คว่าจั่นมะพร้าวจั่นนั้นให้ลูกตกหรือไม่ ถ้าให้ลูกตกจะเก็บไว้สำหรับขายลูกมะพร้าว แต่ถ้าลูกไม่ตกจั่นมะพร้าวจั่นต่อไปจะใช้ปาดเพื่อเอาน้ำตาลสด และการจะดูว่าจั่นมะพร้าวจั่นใดสมบูรณ์ สามารถปาดจั่นมะพร้าวเพื่อให้ได้น้ำตาลสดที่มีปริมาณมากนั้น จั่นมะพร้าวจั่นนั้นที่โคนจั่นจะมีปุ่มโตประมาณ 2-3 เซนติเมตร ซึ่งถือว่าเป็นจั่นมะพร้าวที่สมบูรณ์เหมาะสำหรับปาดเพื่อเอาน้ำตาลสด และจะให้ปริมาณน้ำตาลสดมาก ส่วนจั่นที่ไม่สมบูรณ์หมายถึงจั่นมะพร้าวที่อ่อนหรือแก่เกินไป (จะดูว่าจั่นมะพร้าวอ่อนหรือแก่ดูที่โคนจั่นมะพร้าว) จั่นมะพร้าวที่อ่อนโคนจั่นจะไม่มีปุ่มนูน แต่ถ้าจั่นมะพร้าวที่แก่โคนจั่นจะมีปุ่มใหญ่ขนาดมากกว่า 2-3 เซนติเมตร ไม่เหมาะจะปาดเพื่อเอาน้ำตาลสด เพราะจะให้ปริมาณน้อยและจั่นมะพร้าวที่อ่อนงวงจะเน่าง่าย ส่วนจั่นมะพร้าวที่แก่เกินไปนอกจากจะให้ปริมาณน้ำตาลสดน้อยแล้ว งวงยังแข็งเกินไปทำให้ปาดยากและโน้มลงเพื่อให้สามารถรองน้ำตาลสดได้ยากด้วย และถ้าใช้แรงมากๆเพื่อ โน้มงวงอาจจะทำให้จั่นมะพร้าวนั้นหักได้ ถ้าจั่นมะพร้าวหักน้ำตาลสดจะไหลออกจากงวงในปริมาณน้อย

เหล่านี้เป็นความรู้ที่สั่งสมกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษหลายต่อหลายรุ่น จนเรียกได้ว่าเป็นภูมิปัญญาของการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว

5.1.5 ปัจจัยที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงอาชีพของเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว พบว่ามีปัจจัยดังนี้

1. ปัจจัยภายในได้แก่

- การขาดแคลนแรงงานเพื่อช่วยและสานต่อในอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว เนื่องจากเด็กรุ่นใหม่ไม่สนใจและไม่คิดจะช่วยญาติพี่น้องในการผลิตน้ำตาลมะพร้าว ออกจากโรงเรียนก็ไปสมัครงานหรือหางานที่อื่นทำ

- ความเมื่อยหน่าย อาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวเป็นอาชีพที่มีวิธีการผลิตหลายขั้นตอน ยุ่งยากและต้องใช้เวลาทำเป็นวันๆ ถึงจะแล้วเสร็จ จะไปไหนมาไหนก็ไม่สะดวก ถ้ามีธุระจำเป็นจริงๆ ต้องทิ้งกิจกรรมในการผลิตน้ำตาลมะพร้าววันนั้นๆ ไป แต่ก็ผลทำให้จั่นมะพร้าวที่ใช้ร่อนน้ำตาลสดนั้นเน่า ต้องตัดวงทิ้งและเริ่มปาดจั่นมะพร้าววงใหม่ เพื่อร่อนเอาน้ำตาลสดทำให้เสียเวลา เกษตรกรจึงเบื่อหน่ายจากอาชีพนี้และคิดจะเปลี่ยนอาชีพใหม่ถ้ามีโอกาส

- ความเสี่ยงจากอันตรายที่เกิดจากอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว เช่น ตกจากต้นมะพร้าวขณะที่ยืนไปปาดน้ำตาลสดบนยอดมะพร้าว ทำให้บาดเจ็บกระดูกแขนขาหักก็มาก ตายก็มี พิกาก็มี ปัญหานี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวคิดจะเลิกจากอาชีพนี้

2. ปัจจัยภายนอกได้แก่

- ถูกชักชวนจากเพื่อนบ้านให้ไปประกอบอาชีพอื่น ในเมื่ออาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวมีความยุ่งยาก มีขั้นตอนในการผลิตหลายขั้นตอน มีความเสี่ยงอันตรายจากอาชีพสูง เช่น ตกต้นมะพร้าวขณะปีนขึ้นไปปาดน้ำตาลสดบนยอดมะพร้าว รายได้ไม่คุ้มกับที่ลงทุนลงแรงไป ขาดแคลนแรงงานช่วยผลิตน้ำตาลมะพร้าว จากสาเหตุต่างๆเหล่านี้ทำให้เกษตรกรเกิดความเบื่อหน่ายในอาชีพ และในเมื่อมีเพื่อนบ้านมาชักชวนให้ไปประกอบอาชีพอื่นที่สะดวกสบายกว่า ไม่เหน็ดเหนื่อย มีเวลาเป็นส่วนตัวมากกว่า เกษตรกรจึงหันไปประกอบอาชีพอื่นตามเพื่อนบ้าน เลิกประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว

- ขาดการสนับสนุนและแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังจากภาครัฐ เวลาที่เกษตรกรมีปัญหาระยะเรื่องราคาน้ำตาลมะพร้าวตกต่ำ หรือถูกน้ำตาลมะพร้าวปลอมปนแย่งตลาด ทางจังหวัดได้ลงมาแก้ปัญหาโดยตั้งสหกรณ์รับซื้อน้ำตาลมะพร้าวในราคาประกัน แต่อยู่ได้ 5 - 6 เดือน สหกรณ์ก็ต้องเลิกกิจการทั้งๆที่ปัญหาเรื่องราคาน้ำตาลมะพร้าวยังคงตกต่ำอยู่ ทางจังหวัดก็ไม่ได้มาดูแลหรือช่วยเหลือปัญหาของเกษตรกรอีก

5.1.6 ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตน้ำตาลมะพร้าวได้แก่

- เกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรองราคาหรือ ไม่มีอำนาจในการกำหนดราคาสินค้าเองได้ คือถ้าจะขายน้ำตาลมะพร้าวให้กับพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อ พ่อค้าคนกลางนี้จะเอาน้ำตาลมะพร้าวไปขายก่อน แล้วค่อยมาตีราคาน้ำตาลมะพร้าวให้กับเกษตรกรที่เป็นเจ้าของน้ำตาลมะพร้าวภายหลังว่าจะให้ราคาปี๊บละเท่าไร เกษตรกรไม่สามารถกำหนดราคาน้ำตาลมะพร้าวว่าจะขายในราคาปี๊บละเท่าไรนั้นเท่านี้ หรือถ้าพ่อค้าคนกลางไม่ให้ราคาตามที่เรากำหนดก็ไม่ขายสินค้าให้

- การคืนตัวของน้ำตาลมะพร้าวเร็ว ทำให้ไม่สามารถส่งน้ำตาลมะพร้าวไปขายยังลูกค้าที่อยู่ไกลๆ ได้ ผลก็คือมีลูกค้าน้อย ทำให้มีการแข่งขันในเรื่องราคาน้อยเนื่องจากไม่มีการแย่งลูกค้า

- การขาดแคลนแรงงานในการผลิตน้ำตาลมะพร้าว เนื่องจากการผลิตน้ำตาลมะพร้าวไม่สามารถทำคนเดียวได้ เพราะมีขั้นตอนในการทำมากและเหนื่อยมาก จึงต้องมีคนช่วย ถ้าคนในครอบครัวไม่มีช่วยหรือไม่ช่วยก็ต้องจ้างแรงงานจากที่อื่นมาช่วย แต่ในปัจจุบันที่ตำบลบางแคไม่มีแรงงานจากที่อื่นหรือบ้านอื่นให้จ้าง เพราะลูกจ้างเหล่านั้นหันเหชีวิตไปประกอบอาชีพรับจ้างทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

- ต้นทุนการผลิตสูง การประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ต้องลงทุนซื้ออุปกรณ์หลายอย่าง และของแต่ละอย่างก็มีราคาสูง โดยเฉพาะในสภาพปัจจุบันอาทิเช่น ที่ดิน จากเดิมที่เคยซื้อในราคาไร่ละ 30,000 หรือ 40,000 บาท แต่ในปัจจุบันขายกันในราคาไร่ละ 100,000 - 200,000 บาท กระทะเคี้ยวตาลจากเดิมราคาใบละ 500 บาท ปัจจุบันขายกันใบละ 1,000 - 1,100 บาท ปี๊บที่ใช้ใส่น้ำตาลมะพร้าวจากเดิมราคาใบละ 12 - 15 บาท แต่ปัจจุบันขายใบละ 25 - 30 บาท ไม้พยอมจากเดิมขายในราคาถุงละ 20 - 25 บาท แต่ในปัจจุบันขายถุงละ 30 - 35 บาท (เปรียบเทียบกับเมื่อ 10 ปีที่แล้ว)

- ถูกน้ำตาลปลอมปนแย่งตลาด น้ำตาลปลอมปนเป็นน้ำตาลที่ผลิตได้เร็วกว่าน้ำตาลมะพร้าวแท้ จึงจำหน่ายได้เร็วกว่าและแย่งตลาดได้มากกว่า เนื่องจากว่าน้ำตาลมะพร้าวแท้ ต้องเริ่มจากไปปลดน้ำตาลสดมาจากยอดมะพร้าวก่อน แล้วถึงนำมาเคี้ยวและคนจนเป็นน้ำตาลมะพร้าว แต่น้ำตาลปลอมปนจะใช้น้ำตาลมะพร้าวที่เคี้ยวจนจับเป็นก้อนแข็งแล้ว มาเคี้ยวปนกับแปะแซบข้าง แป้งมันข้าง ผักทองบดละเอียดข้างบนเตาเคี้ยวตาลใหม่ พอน้ำตาลงวดก็ยกกลงจากเตาเคี้ยวตาลมาคนหรือกระทั่งด้วยไม้วีน้ำตาลจนน้ำตาลปลอมปนจับเป็นก้อนแข็ง มีลักษณะเหมือนน้ำตาลมะพร้าวแท้ทุกประการ เพียงแต่มีรสหวานน้อยกว่า อร่อยน้อยกว่าน้ำตาลมะพร้าวแท้ แต่ไม่ต้องเปลืองน้ำตาลสดมากเหมือนอย่างการผลิตน้ำตาลมะพร้าวแท้

6.2 การอภิปรายผลการศึกษา

การวิเคราะห์ที่ศึกษาอาชีพ ของเกษตรกรชาวสวนอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ครั้งนี้ถือเอาบริบทของชุมชนที่ศึกษาเป็นหลัก สำหรับแนวคิดทฤษฎีจากการทบทวน วรรณกรรม สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ได้เป็นเพียงบางส่วนเท่านั้น บางแนวคิดหรือบางทฤษฎีไม่ได้นำมาใช้วิเคราะห์ แต่ได้นำมาใช้ประโยชน์เป็นแนวทางในการมองปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

ชุมชนที่ศึกษาอยู่ที่ตำบลบางแค อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นสังคมเปิดและอยู่ในระบบทุนนิยม ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องมาตลอด โดยในปี 2530 เป็นต้นมามีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นมากมาย ทั้งในจังหวัดสมุทรสงครามและจังหวัดใกล้เคียง เช่น นครปฐม สมุทรสาคร กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี หลังจากนั้นเป็นต้นมา เกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวก็น้อยลงเรื่อยๆ จนปัจจุบันเหลือเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวอยู่เพียง 25 ครัวเรือน และส่วนใหญ่เกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวทั้งชาย-หญิงหลังจากเลิกอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวแล้ว จะไปสมัครเป็นลูกจ้างทำงานในโรงงาน อุตสาหกรรม เกษตรกรบางรายก็ต้องเลิกอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ไปจากสาเหตุที่หาลูกจ้างมาช่วยผลิตน้ำตาลมะพร้าวไม่ได้ก็มาก คนในครอบครัวก็ไม่มีใครช่วย เด็กๆรุ่นใหม่ที่เป็นลูกหลานหลังกลับจากโรงเรียนไม่เคยช่วยผลิตน้ำตาลมะพร้าว และเมื่อจบจากโรงเรียนก็ไปสมัครงานที่อื่น ไม่สนใจจะสานต่อกรรมอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว

จากการศึกษาประวัติและสภาพทั่วไป พบว่าตำบลบางแค อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรมอยู่ตลอดเวลา ดังจะเห็นได้จากในสมัยก่อนนั้น การผลิตน้ำตาลมะพร้าว เกษตรกรขึ้นไปปลดน้ำตาลสดบนยอดมะพร้าวเพียงวันละ 1 รอบ เนื่องจากการผลิตเพียงเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือนเท่านั้น แต่หลังจากปี 2504 เป็นต้นมา เกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ได้เปลี่ยนแปลงการผลิตน้ำตาลมะพร้าวเป็นการค้า เกษตรกรจึงเพิ่มการปลาดจั้นมะพร้าวเป็นวันละ 2 รอบ เพื่อให้ได้ปริมาณน้ำตาลสดมากขึ้น จะได้ผลิตเป็นน้ำตาลมะพร้าวมากขึ้นให้เพียงพอต่อการจำหน่ายกับผู้บริโภค

ในสมัยก่อนนั้นที่ตำบลบางแคไฟฟ้ายังเข้าไปไม่ถึงหมู่บ้าน ถนนลาดยางยังไม่มีตัดผ่าน การคมนาคมยังไม่สะดวกเหมือนอย่างปัจจุบัน ความเจริญยังเข้าไปไม่ถึงหมู่บ้าน การติดต่อสื่อสารยังไม่สะดวก คนในชุมชนจึงไม่ค่อยไปมาหาสู่กัน ดังนั้นเกษตรกรที่ตำบลบางแคจึงมีอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวกันมาก แต่ภายหลังที่มีความเจริญเข้าสู่หมู่บ้าน มีการตัดถนนเข้าสู่หมู่บ้าน การติดต่อสื่อสารสะดวกขึ้น คนในชุมชนจึงไปมาหาสู่กันมากขึ้น ทำให้มีการชักชวนกันไปประกอบอาชีพอื่น เกษตรกรจึงพากันเลิกประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวมากขึ้น

จากข้อมูลที่คุณศึกษาได้ศึกษาประวัติและสภาพทั่วไป ของตำบลบางแค อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม สามารถใช้ทฤษฎีการยอมรับสิ่งใหม่มาอธิบายได้ว่า การยอมรับสิ่งใหม่ เป็นตัวการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น สิ่งใหม่ที่เข้ามาสู่ตำบลบางแค มีทั้งสิ่งดีและไม่ดี เข้ามาด้วยพร้อมๆกัน แต่ประชากรตำบลบางแค ไม่ทันได้ระมัดระวัง ให้การยอมรับสิ่งใหม่ที่เข้ามาสู่ตำบลบางแคเป็นอย่างดี เนื่องมาจากสิ่งใหม่ที่เข้ามา ทำให้พื้นที่ตำบลบางแคเจริญ จากไม่มีถนนลาดยางมะตอย ก็มีถนนลาดยางมะตอย คัดเข้าสู่หมู่บ้านทุกหมู่บ้านของตำบลบางแค นอกจากนี้เครื่องสาธารณูปโภคต่างๆก็เข้ามา เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ โทรทัศน์ ฯลฯ ทำให้ประชากรของตำบลบางแค ได้รับความสะดวกสบายขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็มีผลเสียตามมาด้วย เงินทองที่หาได้จากการประกอบอาชีพ และเก็บเป็นเงินออม ก็ถูกนำมาจับจ่ายใช้สอยมากขึ้น ในเรื่องความฟุ้งเฟ้อ เพราะต่างคนต่างแข่งขันกันอวดความร่ำรวย บ้านนี้มีโทรทัศน์ ตู้เย็น บ้านนั้นก็อยากมีบ้าง และในเมื่อการคมนาคมสะดวก คนในหมู่บ้านได้มีการเดินทางติดต่อกับคนนอกหมู่บ้าน มีการชักชวนกันไปประกอบอาชีพอื่นนอกหมู่บ้านกันมาก

จากการศึกษาพบว่า วิถีชีวิตของเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวตำบลบางแค โดยเอาทฤษฎีนิเวศน์วิทยาวัฒนธรรมเข้ามาศึกษาจะได้ว่า แบบแผนการดำเนินชีวิตของมนุษย์ จะสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ตนเองอยู่ ทำให้มนุษย์แต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันในสังคมและวัฒนธรรม การที่เข้าใจถึงสภาพแวดล้อมธรรมชาติและ วัฒนธรรม ของแต่ละท้องถิ่นจะทำให้รู้ว่า จะประกอบอาชีพอะไร ต้องจัดระเบียบสังคมอย่างไร มีพื้นฐานทาง วัฒนธรรมเป็นอย่างไร ถ้ารู้ได้อย่างนี้จะทำให้ทราบว่า จะพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่นั้นอย่างไร เช่น ตำบลบางแคมีพื้นที่ติดกับลำคลองหลายสาย เกษตรกรจึงมีอาชีพทางการเกษตร นิยมปลูกบ้านเรือนอยู่ใกล้กับลำคลอง เพราะต้องอาศัยน้ำในการอุปโภคและบริโภค การคมนาคมนิยมการคมนาคมทางน้ำ และมีประเพณีการแข่งขันเรือยนต์ และการแข่งขันเรือพายในเดือน 11 (เดือนตุลาคม)

- วิถีชีวิตของเกษตรกรชาวสวนอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวในเรื่องเศรษฐกิจ พบว่าอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวของเกษตรกรชาวสวนตำบลบางแค เป็นอาชีพที่เหมาะสมกับเกษตรกรตำบลบางแค เนื่องจากว่าพื้นที่ตำบลบางแคเป็นพื้นที่ที่ทั่วแถบทุกสวนจะปลูกมะพร้าวกันมาก การที่เกษตรกรนำทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ นับว่าเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า และอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวถือได้ว่าเป็นอาชีพที่ทำให้เกษตรกรมีฐานะการเงินดีขึ้นกว่าอาชีพการเกษตรอื่นๆ

- วิถีชีวิตของเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวทางด้านวัฒนธรรม อาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวถือได้ว่า เป็นวัฒนธรรมทางด้านอาชีพ เพราะเป็นอาชีพที่ได้รับการสั่งสมความรู้ ในเรื่องของการคัดเลือกพันธุ์ การเตรียมพื้นที่ วิธีปลูกลูกต้นมะพร้าว และวิธีผลิตน้ำตาลมะพร้าวมาจากบรรพบุรุษหลายต่อหลายรุ่น

- วิถีชีวิตของเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวในเรื่องสังคม พบว่าเกษตรกรจะไม่ค่อยมีเวลาไปพบปะสังสรรค์กับใครๆ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะไม่ร่วมในกิจกรรมของชุมชน เพียงแต่มีโอกาสร่วมน้อย กิจกรรมของชุมชนในเรื่องเกี่ยวกับการกุศล ทุนบำรุงศาสนา วัฒนาอาราม ส่วนใหญ่เกษตรกรที่อยู่ในวัยกลางคนและวัยสูงอายุจะร่วมกิจกรรม ส่วนวัยรุ่นจะให้ความร่วมมือและให้ความสนใจเฉพาะกิจกรรมหรืองานรื่นเริง สนุกสนาน

จากการศึกษาพบว่า กระบวนการผลิตน้ำตาลมะพร้าว เป็นกิจกรรมของอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ซึ่งเป็นอาชีพหลักอาชีพหนึ่งของเกษตรกรตำบลบางแค ตามทฤษฎีสังคมวิทยาว่าด้วยอาชีพกล่าวว่า อาชีพเป็นรากฐานที่แท้จริงของสังคมมนุษย์ เพราะคนใช้อาชีพเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวให้เกิดความสัมพันธ์ต่อกัน ทั้งนี้เป็นเพราะทุกเมื่อเชื่อกัน นับตั้งแต่ตื่นนอนจนกระทั่งเข้านอน เราจะพบและสร้างความสัมพันธ์กับผู้คนมากมายหลายตา ที่ประกอบอาชีพต่างกัน ความสัมพันธ์นั้นมีทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงคือการติดต่อซื้อขายกันตัวต่อตัว แต่ทางอ้อมเราติดต่อสัมพันธ์กัน โดยมีคนอื่นมาเชื่อมต่ออีกที เช่น เราซื้อข้าวสารมาไว้รับประทานกับพ่อค้าคนกลางไม่ได้ซื้อโดยตรงกับชาวนา ดังนั้นความสัมพันธ์ของเรากับชาวนาจึงเป็นแบบทางอ้อม ในฐานะผู้ผลิตกับผู้บริโภค

นอกจากนี้อาชีพยังเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ และเป็นรากฐานที่สำคัญของโครงสร้างทางเศรษฐกิจของสังคม

อาร์เธอร์ ซอลซ์ (Arthur salz) (อ้างใน คำรณ ฐานดี, 2535) กล่าวว่า อาชีพแต่ละอาชีพมีความแตกต่างกันไป และแต่ละอาชีพจะมีองค์ประกอบ 3 อย่างได้แก่

1. ด้านเทคนิค อาชีพเป็นกิจกรรมที่ใช้กำลังกาย กำลังสมองและการจัดการ
2. ด้านเศรษฐกิจ อาชีพเป็นกิจกรรมที่ทำแล้วก่อให้เกิดรายได้
3. ด้านสังคม อาชีพเป็นกิจกรรมที่คนในสังคมยอมรับว่าเป็นอาชีพที่สุจริต ไม่ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชนบทรอบนิคมประเพณี

อาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ก็ถือได้ว่าเป็นอาชีพอาชีพหนึ่งของสังคม เนื่องจากว่าเป็นอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ สังคมให้การยอมรับว่าเป็นอาชีพที่สุจริตและไม่ขัดต่อชนบทรอบนิคมประเพณี เป็นอาชีพที่ใช้กำลังกาย กำลังสมอง และมีการจัดการตั้งแต่วิธีการผลิต ไปจนถึงการติดต่อซื้อขายกับพ่อค้าคนกลาง เหล่านี้เป็นกระบวนการผลิตน้ำตาลมะพร้าว ซึ่งเป็นกิจกรรมของอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวของเกษตรกรชาวสวนตำบลบางแค

จากการศึกษาพบว่า อาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวเป็นอาชีพที่ได้รับการสะสมความรู้มาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ ในเรื่องของการคัดเลือกพันธุ์มะพร้าว การเตรียมพื้นที่ปลูกมะพร้าว การปลูกลงกล้ามะพร้าว และวิธีผลิตน้ำตาลมะพร้าว ซึ่งตามแนวคิดของภูมิปัญญาชาวบ้านกล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เอง แล้วนำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญาเป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ทั้งกว้าง ทั้งลึก ที่ชาวบ้านสามารถคิดเอง ทำเอง โดยอาศัย ศักยภาพที่มีอยู่ แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตได้ในท้องถิ่นอย่างสมสมัย นอกจากนี้ภูมิปัญญายังเกิดจากการสะสม การเรียนรู้ มาเป็นระยะเวลายาวนาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันหมดทุกสาขาวิชา ไม่แยกเป็นวิชาๆ ทุกองค์ความรู้จะเชื่อมโยงและกลมกลืนกันหมด และถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ด้วยวิธีการต่างๆ ที่แตกต่างกันออกไป ตามสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น อย่างอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน ด้วยวิธีการบอกต่อกันมา แล้วเก็บเป็นองค์ความรู้ ส่งสอนให้กับบุตรหลานที่ประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวสืบต่อกันไป ภูมิปัญญา มี 2 ลักษณะคือ ลักษณะที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ความเชื่อถือ ความศรัทธา เป็นต้น และลักษณะที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ วิธีการทำมาหากิน ดังอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว เป็นภูมิปัญญาที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม เนื่องจากได้มีการสั่งสอนและฝึกทำในเรื่อง คัดเลือกพันธุ์มะพร้าว การเตรียมพื้นที่เพาะปลูกลงกล้า การปลูกลงกล้าและวิธีการผลิตน้ำตาลมะพร้าว

วิธีคัดเลือกพันธุ์มะพร้าว มะพร้าวที่จะปลูกเพื่อใช้ผลิตน้ำตาลมะพร้าว ต้องเป็นมะพร้าวที่ให้ปริมาณน้ำตาลสูงมาก ต้นไม่สูงเกินไป และทางไม่เปราะ ทั้งนี้ก็เพื่อลดการเสี่ยงอันตราย จากการตกต้นมะพร้าวที่สูงเกินไป หรือต้นมะพร้าวที่ทางเปราะก็ทำให้เกษตรกรมี โอกาสเสี่ยงที่จะตกต้นมะพร้าวได้ เนื่องจากเวลาที่เกษตรกรขึ้นไปปลูกลงตาลสดบนยอดมะพร้าว ต้องนั่งบนทางมะพร้าวจะได้สะดวกเวลาปาดจั่นมะพร้าว ฉะนั้นถ้าทางมะพร้าวเปราะ เกษตรกรที่ขึ้นไปปลูกลงตาลสดอาจพลัดตกจากต้นมะพร้าวได้

การเตรียมพื้นที่ที่จะปลูกลงมะพร้าว เกษตรกรต้องรู้ว่า ธรรมชาติของมะพร้าว ชอบให้น้ำที่อยู่ล้อมรอบโคนต้น ถึงจะให้ผลผลิตดี แต่ถ้าไม่มีน้ำอยู่ล้อมรอบโคนต้น ต้นมะพร้าวก็อยู่ได้แต่ให้ผลผลิตไม่ดี ดังนั้นจึงต้องมีการขุดยกร่องสวน เพื่อให้ น้ำสามารถไหลไปตามร่องเพื่อมาหล่อเลี้ยงต้นมะพร้าวได้

วิธีปลูกลงกล้ามะพร้าว ต้องเตรียมหลุมและขุดหลุมให้กว้าง 1 สอก ยาว 1 สอก และลึก 1 สอกหรืออาจจะมากกว่านี้ก็ได้ เพื่อว่า เวลามีน้ำท่วมหรือพายุพัดแรงจะพาเอาพันธุ์มะพร้าวที่ปลูกลง หลุดลอย ถ้าไม่ขุดหลุมมะพร้าวให้ลึกแรงดึงของดินจะไม่พอยึดพันธุ์มะพร้าว จะทำให้แรงพายุหรือ กระแสน้ำพัดพาพันธุ์มะพร้าวไป

วิธีผลิตน้ำตาลมะพร้าว การเลือกจั่นมะพร้าวเพื่อปาดเอาน้ำตาลสด โดยปกติเกษตรกรจะไม่ปาดจั่นมะพร้าวจั่นแรกของตนเพื่อเอาน้ำตาลสด แต่จะปล่อยให้จั่นมะพร้าวแตกเอง เพื่อไว้ดูว่าจั่นมะพร้าวต้นนั้นๆจะติดลูกตกหรือไม่ ถ้าจั่นมะพร้าวติดลูกไม่ตกเกษตรกรจะเลือกไว้สำหรับปาดเอาน้ำตาลสด เพราะจะให้ปริมาณน้ำตาลสดมาก แต่ถ้าติดลูกตกจะเอามะพร้าวต้นนั้นไว้สำหรับเก็บผลมะพร้าวขาย จะไม่ปาดเอาน้ำตาลสด เพราะจะให้ปริมาณน้ำตาลสดน้อย

ความรู้ต่างๆที่เกษตรกรชาวสวนอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ได้มาจากบรรพบุรุษ ถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาของการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ที่บรรพบุรุษได้เรียนรู้และแก้ไขปัญหาจากประสบการณ์ตรง เพื่อให้อาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวอยู่รอดได้ทางหนึ่ง ถ้าไม่มีภูมิปัญญาในอาชีพ อาชีพนี้อาจล่มสลายไปนานแล้วก็ได้

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอาชีพ ของเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ได้แก่ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของชุมชนตำบลบางแค และตัวเกษตรกรชาวสวนอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว

ปัจจัยภายใน ได้แก่

- การขาดแคลนแรงงาน เพื่อช่วยและสานต่อในอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว
- ความเบื่อหน่ายในอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ที่มีขบวนการผลิตหลายขั้นตอน
- ความเสี่ยงอันตราย จากการตกต้นมะพร้าวลงมาฟาดการแขน ขาหักหรือเสียชีวิต

ปัจจัยภายนอก ได้แก่

- ลูกชักชวนจากเพื่อนบ้าน ให้ประกอบอาชีพอื่น
- ขาดการสนับสนุนและแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังจากภาครัฐ

จากกรณีดังกล่าว ได้สอดคล้องกับทฤษฎีการยอมรับสิ่งใหม่ (อ้างในสมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536 : 90 - 92) ที่กล่าวว่า การยอมรับสิ่งใหม่ เป็นตัวการ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น กล่าวคือ การที่บุคคลหรือกลุ่มยอมรับสิ่งใหม่ ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์ในบุคลิกภาพ ความรู้ความเข้าใจ ทศนคติและค่านิยมของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคม และการจะยอมรับสิ่งใหม่เร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับ ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ที่มีความแตกต่างในด้านบุคลิกภาพ ความรู้ ความเข้าใจ ทศนคติและค่านิยม สิ่งใหม่ๆจะเกิดขึ้นได้ ต้องมาจากแหล่งที่มา 3 ประการคือ

1. การค้นพบ คือ การที่ชาวบ้านได้ค้นพบทรัพยากรหรือค้นพบพืชผลทางการเกษตรสมัยใหม่ ที่ให้ผลผลิตดีกว่าหรือมีรายได้ดีกว่า สะดวกสบายกว่า หนีน้อยกว่า จึงมีผลให้ชาวบ้านเปลี่ยนอาชีพ

2. การคิดค้นประดิษฐ์ คือ การที่มีผู้คิดค้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ขึ้น และมีประโยชน์ต่อชุมชน ประชาชนก็จะหันมารับสิ่งใหม่นั้น และใช้กันมากขึ้นเรื่อยๆ เช่น มีผู้ประดิษฐ์รถไถนาขึ้นมาแทนการใช้แรงงานจากวัวควายไถนา ซึ่งรถไถนาสามารถไถนาได้มากกว่าการใช้วัวควาย ปัจจุบันชาวนาจึงนิยมใช้รถไถนามากกว่าใช้แรงงานจากวัวควายไถนา

3. การแพร่กระจาย คือ การยอมรับสิ่งใหม่ๆจากสังคมอื่นหรือสังคมภายนอก เป็นการแพร่กระจายจากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง เช่น การแปรผลผลิตถั่วเขียวทางการเกษตรให้อยู่ในรูปอุตสาหกรรมการเกษตร ตามแบบอย่างประเทศแถบตะวันตก อาทิ นาลีนจีสดมาแปรรูปเป็นลีนจีกระป๋อง ทำให้มีลีนจีไว้รับประทานได้นาน และสามารถส่งไปขายยังประเทศที่อยู่ไกลๆได้

ดังนั้นผลกระทบที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงอาชีพของเกษตรกรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ที่เกิดจากการขาดแคลนแรงงานและขาดผู้สานต่อในอาชีพนั้น สามารถเอาทฤษฎีการยอมรับสิ่งใหม่มาอธิบายได้ว่า เกษตรกรตำบลบางแคที่มีอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ได้พบกับอาชีพใหม่ คือ อาชีพรับจ้างทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นอาชีพที่ทำงานในร่ม คือ ทำอยู่ในโรงงานไม่ต้องออกไปตากแดดตากลมเหมือนกับอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ไม่ต้องเสี่ยงอันตรายจากตกต้นไม้ มะพร้าว ไม้หน้อย มีวันหยุดและมีเวลาว่างพอที่จะประกอบกิจส่วนตัวมากกว่าที่จะประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้เกษตรกรเกิดความเบื่อหน่าย ขาดแคลนแรงงาน เสี่ยงอันตรายจากตกต้นไม้ รายได้ไม่คุ้มกับที่ลงทุนลงแรงไป ขาดการสนับสนุนและแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังจากภาครัฐ ประกอบกับได้รับการชักชวนจากเพื่อนบ้าน ให้ไปประกอบอาชีพอื่น เกษตรกรจึงตัดสินใจเลิกประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว

นอกจากนี้ยังนำทฤษฎีภาวะทันสมัย เข้ามาอธิบาย โดยใจความของทฤษฎีภาวะทันสมัยกล่าวว่า สังคมที่ยังไม่เจริญ มีระบบเศรษฐกิจ การเมือง สังคมล่าสมัย จะเปลี่ยนไปสู่สังคมที่มีความเจริญก้าวหน้า ทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และเทคโนโลยีระดับสูงตามแบบยุโรป และอเมริกาได้นั้น สังคมนั้นจำเป็นต้องนำสิ่งที่เจริญแล้ว และทันสมัยกว่าเข้าสู่ประเทศ สังคมในประเทศล่าสมัยก็จะมีขบวนการปรับเปลี่ยนหรือโยกย้าย และผสมผสานกลมกลืนกัน ปรับสภาวะของสังคมให้มีรูปแบบตามสิ่งที่นำเข้า และอีกประการหนึ่งสังคมที่ล่าสมัย จะปรับสร้างสังคมให้มีภาวะทันสมัยได้ประสบความสำเร็จ จะต้องมีความเจริญเติบโตในเรื่องเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า ตำบลบางแคเป็นชุมชนที่เดิมมีความล่าสมัย เนื่องจากขณะนั้นชุมชนตำบลบางแค ยังไม่มีถนนตัดผ่านเข้าสู่ตำบล การคมนาคมมีแต่ทางน้ำ การสาธารณูปโภคที่สำคัญๆ เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา และสื่อ

ต่างๆ เช่น โทรทัศน์ โทรทัศน์ ยังไม่มี เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว แต่หลังจากที่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ในปี พ. ศ 2504 ตำบลบางแคได้รับการพัฒนา มีถนนลาดยางตัดเข้าสู่ตำบล สาธารณูปโภคที่สำคัญต่างๆ เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา และเครื่องสื่อสารต่างๆเข้าสู่ตำบล เช่น โทรทัศน์ โทรทัศน์ ทำให้ประชากรตำบลบางแคได้รับรู้สิ่งแปลกใหม่จากชุมชนอื่นที่มีความเจริญกว่า และในเมื่อมีถนนตัดผ่านเข้าสู่ตำบล ทำให้ประชากรมีโอกาสได้เดินทางไปมาหาสู่กับบุคคลภายนอกชุมชน ได้เดินทางไปศึกษาต่อ ยังสถาบันการศึกษาในระดับสูงขึ้นไปอยู่นอกชุมชน ทำให้ประชากรในตำบลบางแค มีความรู้ ความคิดที่แปลกใหม่เข้าสู่ชุมชน ทั้งนี้ก็เพราะว่า อยากจะให้ชุมชนเจริญขึ้น จึงได้นำสิ่งโน้น สิ่งนี้ที่คิดว่าดีเข้ามาใช้ มาเผยแพร่ ประชากรในชุมชนที่เห็นด้วยกับสิ่งแปลกใหม่ และคิดว่าดี จึงปฏิบัติตาม ต่อมาชุมชนตำบลบางแคจึงมีการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างไปจากเดิม คือ จากชุมชนที่ไม่มีถนนลาดยางเข้าสู่ตำบลก็มี จากที่เคยใช้แต่ตะเกียงกระป๋องและตะเกียงเจ้าพายุก็มีไฟฟ้าใช้ เป็นต้น จากผลของการมีความทันสมัย ความเจริญเข้าสู่ชุมชน ทำให้เกษตรกรชาวสวนอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวตำบลบางแค ได้มีโอกาสพบเห็นเกษตรกรหรือคนอาชีพอื่นๆ ทำงานที่สะดวก สบายกว่า ไม่ต้องเสี่ยงอันตรายอันเกิดจากตกจากที่สูง มีเวลาเป็นของตัวเอง รายได้ก็ไม่แตกต่างจากอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว นอกจากนี้เกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ยังถูกชักชวนจากเพื่อนบ้านให้ไปประกอบอาชีพอื่น ประกอบกับที่เกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ไม่ได้รับการสนับสนุนและแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังจากรัฐ ประกอบกับบุตรหลานของเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป เนื่องจาก การคมนาคมสะดวก หลังจากจบการศึกษา บุตรหลานของเกษตรกรก็ไปประกอบอาชีพอื่น ไม่สนใจจะฝึกและช่วยเหลือพ่อแม่ประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ทำให้เกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวขาดแคลนแรงงาน เพื่อช่วยและสานต่อในอาชีพ จึงเป็นผลทำให้เกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ตัดสินใจเลิกประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตน้ำตาลมะพร้าว อันได้แก่ เกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรองราคา หรือไม่มีอำนาจกำหนดราคาสินค้าเองได้ การกินตัวของน้ำตาลมะพร้าวเร็ว การขาดแคลนแรงงานช่วยผลิตน้ำตาลมะพร้าว ต้นทุนการผลิตสูง ถูกลูกค้าตาลมะพร้าวปลอมปนแย่งตลาด ปัญหาต่างๆเหล่านี้ เกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว สามารถใช้ทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชน (Self - Reliance) มาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาได้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2529) ได้กล่าวถึงหลักการของทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชน ไว้ว่า ชุมชนจะพึ่งตนเองได้ ต้องมีหลัก 5 ด้านคือ

1. มีเศรษฐกิจ
2. มีเทคโนโลยีที่ดีและทันสมัย
3. มีทรัพยากรธรรมชาติมากพอที่จะนำมาใช้
4. มีสังคมดีและเข้มแข็ง
5. มีจิตใจที่มั่นคงและเชื่อมั่นในผู้นำของตนเอง

- ชุมชนจะพึ่งตนเองได้ต้องมีเศรษฐกิจดี ถึงจะมีอำนาจในการพัฒนาชุมชนให้เจริญ และทำได้ประสบความสำเร็จ

- ชุมชนจะพึ่งตนเองได้ต้องมีเทคโนโลยีที่ดีและทันสมัย เพื่อช่วยประหยัดเวลาและแรงงาน แล้วยังทำให้ได้ผลผลิตจำนวนมากขึ้นด้วย

- ชุมชนจะพึ่งตนเองได้ต้องมีทรัพยากรธรรมชาติที่มากพอ ให้คนในชุมชนเอาไปใช้ประโยชน์ และคนในชุมชนนั้น จะต้องรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่าที่สุด

- ชุมชนจะพึ่งตนเองได้ต้องมีสังคมดีและเข้มแข็ง คนในชุมชนจะต้องมีความสมัครสมาน สามัคคี อยากรจะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีระเบียบวินัย มีวัฒนธรรม และมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งสามารถนำคนในชุมชนทำงานให้ประสบความสำเร็จได้ นอกจากนี้คนในชุมชนจะต้องมีความขยันและอดทน ถึงจะทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้

- ชุมชนจะพึ่งตนเองได้ทางจิตใจ คนในชุมชนจะต้องมีจิตใจที่มั่นคง เข้มแข็ง พร้อมทั้งจะฝ่าฟันอุปสรรค และไปให้ถึงเป้าหมาย

เกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวตำบลบางแค อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม สามารถใช้ทฤษฎีนี้ ในการพัฒนาตัวเกษตรกรเองและพัฒนาชุมชน เนื่องจากเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ในตำบลบางแค มีความพร้อมในหลายๆด้าน ที่จะสามารถพัฒนาตนเองและชุมชนให้ประสบความสำเร็จได้ อาทิ มีการนำเทคโนโลยีที่ดีมาใช้ในการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ซึ่งได้แก่ เครื่องปั่นน้ำตาลไฟฟ้า ใช้ปั่นน้ำตาลสดที่เคี้ยวแล้วให้แห้งเป็นเนื้อน้ำตาลมะพร้าวได้เร็ว เทคโนโลยีนี้ช่วยให้ประหยัดเวลาและแรงงาน เพราะฉะนั้นการนำเทคโนโลยีมาใช้จะช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ในการช่วยผลิตน้ำตาลมะพร้าวได้ส่วนหนึ่ง ที่กล่าวว่า การนำเทคโนโลยีในเรื่องเครื่องปั่นน้ำตาลมะพร้าวมาใช้ สามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ในการช่วยผลิตน้ำตาลมะพร้าวได้ส่วนหนึ่ง เพราะเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวไม่สามารถทำกิจกรรมการผลิตน้ำตาลมะพร้าวคนเดียวได้ จะต้องมีแรงงานอย่างน้อย 1 คนมาช่วยทำกิจกรรมการผลิตน้ำตาลมะพร้าว

ไม่เช่นนั้นเกษตรกรจะเหนื่อยเกินไป ฉะนั้นถ้ามีเทคโนโลยีมาช่วยจะลดแรงงาน ทำให้แก้ปัญหากรณีขาดแคลนแรงงานได้บ้างแต่ไม่ทั้งหมด

ส่วนปัญหาในเรื่องภูมิตามมะพร้าวปลอมปนแย่งตลาด เกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวสามารถแก้ปัญหานี้ได้เอง โดยเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวได้จัดตั้งสหกรณ์การเกษตรมารับซื้อน้ำตาลมะพร้าวเองจากเกษตรกรในท้องถิ่น และเชิญชวนให้เกษตรกรนำน้ำตาลมะพร้าวของตนมาขายให้สหกรณ์การเกษตรแต่เพียงเจ้าเดียว ไม่ให้ขายให้พ่อค้าคนกลาง จากการตั้งสหกรณ์การเกษตรขึ้นมา จะแก้ปัญหาในเรื่อง ถูกพ่อค้าคนกลางกดราคาน้ำตาลมะพร้าว และแก้ปัญหาการถูกแย่งตลาดของน้ำตาลมะพร้าวปลอมปนได้ แต่สหกรณ์การเกษตรต้องตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมาว่าเกษตรกรจะต้องผลิตน้ำตาลมะพร้าวให้ได้มาตรฐานเดียวกัน ใช้ตราหรือสัญลักษณ์ประทับบนหน้าน้ำตาลมะพร้าวเดียวกันหรือใช้สัญลักษณ์อื่นใดที่บ่งบอกว่ามาจากสหกรณ์การเกษตรผลิตน้ำตาลมะพร้าวเดียวกัน เพราะฉะนั้นถ้าน้ำตาลมะพร้าวที่ไม่มีตราประทับของสหกรณ์การเกษตรผลิตน้ำตาลมะพร้าวแสดงว่าเป็นน้ำตาลมะพร้าวมาจากที่อื่นซึ่งอาจเป็นน้ำตาลมะพร้าวปลอมปน การจะทำเช่นนี้ได้ต้องมีการโฆษณาให้ประชาชนที่เป็นผู้บริโภคน้ำตาลมะพร้าวได้ทราบข้อเท็จจริงด้วย ก็ จะแก้ปัญหาข้อนี้ได้ ที่ผ่านมากเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว มีการตั้ง สหกรณ์การเกษตรเพื่อผลิตน้ำตาลมะพร้าวอยู่แล้ว แต่ทำไม่ต่อเนื่อง จึงถูกพ่อค้าคนกลางกดราคาน้ำตาลมะพร้าวได้

ส่วนปัญหาด้านต้นทุนการผลิตสูงก็เป็นไปตามสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน แต่ถ้าแก้ปัญหาน้ำตาลมะพร้าวถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา และภูมิตามมะพร้าวปลอมปนแย่งตลาดได้ น้ำตาลมะพร้าวก็จะมีผู้บริโภคมากขึ้น ราคาก็ต้องดีไปด้วยเพราะฉะนั้นถ้าต้นทุนการผลิตสูง แต่มีเงินส่วนที่เป็นรายรับที่พอเหมาะกับรายจ่ายก็ไม่น่าจะเกิดปัญหา

ส่วนปัญหาการกินตัวของน้ำตาลมะพร้าวเร็วถ้าเกษตรกรสามารถหาตลาดที่อยู่ใกล้ ๆ ได้ มาก น้ำตาลมะพร้าวก็จะถูกจำหน่ายได้เร็ว ก็จะแก้ปัญหานี้ได้ หรือหามาตรการอื่นใดที่จะทำให้น้ำตาลมะพร้าวกินตัวได้ยากขึ้นจะได้ส่งสินค้าไปขายยังตลาดที่อยู่ห่างไกลได้

นอกจากนี้สามารถเอาทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ มาอธิบายอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวของเกษตรกรชาวสวน ที่ตำบลบางแคได้ ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่กล่าวว่า สังคมทุกสังคมมีโครงสร้างที่ประกอบด้วย ระบบย่อยต่างๆมากมาย ที่ยึดเหนี่ยวและมีความสัมพันธ์กับส่วนย่อยทุกส่วนของสังคม ส่วนย่อยทุกส่วนของสังคมต่างก็มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ต่อไปได้ แม้ว่าตัวบุคคลจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อันเกิดจากธรรมชาติที่มีการ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ส่วนย่อยของสังคมได้แก่ สถาบันต่างๆที่จัดตั้งขึ้น เพื่อทำหน้าที่สำหรับการคงอยู่ของสังคม เช่น สถาบันครอบครัวทำหน้าที่ผลิตสมาชิกใหม่ และอบรมสั่งสอนสมาชิกให้รู้จัก วัฒนธรรม ประเพณี สถาบันเศรษฐกิจทำหน้าที่ผลิตสิ่งของ และบริการสิ่งต่างๆให้แก่สมาชิก สถาบันการปกครองทำหน้าที่

ควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกและรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม แต่ละสถาบัน จะสร้างกฎเกณฑ์ และแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่างๆ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข หน่วยย่อยต่างๆของสังคมมีความสัมพันธ์กันดี เพื่อให้สังคมอยู่ในสภาพสมดุลเคลื่อนที่ โดยที่แต่ละสถาบันจะทำหน้าที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม ทำให้สังคมอยู่รอด เช่น สถาบันครอบครัว มีหน้าที่อบรมสั่งสอนสมาชิก ให้มีระเบียบวินัยอยู่ใน กฎเกณฑ์ มีความรับผิดชอบ จะช่วยให้สถาบันเศรษฐกิจได้คนทำงานที่มีประสิทธิภาพ และช่วยให้สถาบันการปกครอง สามารถปกครองสมาชิกให้อยู่ในกฎระเบียบได้ง่ายขึ้น

อาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวของเกษตรกรชาวสวนตำบลบางแค ถือได้ว่าเป็นอาชีพ อาชีพหนึ่งที่อยู่ในสถาบันเศรษฐกิจ ซึ่งทำหน้าที่ผลิตสารอาหารประเภทหนึ่ง คือ คาร์โบไฮเดรต อันได้แก่ แป้งและน้ำตาล น้ำตาลที่ได้จากต้นมะพร้าว สามารถนำมาประกอบอาหารและขนมได้

อาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวของเกษตรกรชาวสวน ตำบลบางแค ถือได้ว่าเป็นอาชีพที่สุจริต และผู้ประกอบการสามารถมีรายได้มาจับจ่ายใช้สอยในชีวิตประจำวัน เป็นการส่งเสริมสังคมให้อยู่อย่างสงบสุข เนื่องจากว่าคนเราถ้าไม่มีอาชีพ ก็ไม่มีเงิน พอไม่มีเงินก็ไม่มีเครื่องอุปโภคบริโภคอันเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีพ ดังนั้นคนที่ขาดแคลนเครื่องอุปโภค บริโภคจึงต้องดิ้นรนหาอาชีพเพื่อให้ได้เงินมาจับจ่ายใช้สอยในชีวิตประจำวัน พอถึงขั้นตอนนี้ ก็แล้วแต่ว่า ผู้ใดจะดิ้นรนหาเงินด้วยวิธีการใด ถ้าเป็นวิธีที่ถูกต้อง ไม่ผิดศีลธรรม คนในสังคมก็จะไม่เดือดร้อน แต่ถ้าเป็นวิธีหาเงินที่ไม่ถูกต้อง ไม่สุจริต ผิดศีลธรรม คนในสังคมก็จะเดือดร้อน แต่สำหรับอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว เป็นอาชีพที่สุจริต และเกษตรกรตำบลบางแคได้เลือกเป็นอาชีพอาชีพหนึ่งของสังคม ที่ทำหน้าที่ในการผลิตสินค้าให้กับสังคม

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.3.1 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรองราคา หรือไม่มีอำนาจกำหนดราคาของสินค้าเองได้ การแก้ปัญหาเรื่องเกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรองราคา หรือไม่มีอำนาจกำหนดราคาของสินค้าเองได้นั้น ควรตั้งสหกรณ์การเกษตรสำหรับรับจำหน่ายน้ำตาลมะพร้าวให้กับผู้บริโภคโดยตรง หรือจะขายให้กับพ่อค้าคนกลางก็ได้ แต่ต้องมาซื้อที่สหกรณ์ฯโดยตรง ไม่ซื้อกันเองกับเกษตรกรผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าว โดยสหกรณ์ฯจะเป็นผู้กำหนดราคาของสินค้าเอง แทนเกษตรกรผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าว แล้วขายให้กับผู้บริโภคโดยตรง หรือขายให้กับพ่อค้าคนกลาง ถ้าพ่อค้าคนกลางรายใดให้ราคาของสินค้าถูกสหกรณ์ฯก็จะไม่ขายสินค้าให้ (แต่สหกรณ์ฯจะต้องมีเงินทุนสำรองให้กับเกษตรกรได้กู้ยืม เวลาที่เกษตรกรขาดแคลนเงินทุนจะได้ไม่ต้องไปกู้ยืมเงินทุนจากพ่อค้าคนกลาง

และเกษตรกรเองจะต้องให้ความร่วมมือกับ สหกรณ์ฯ โดยไม่ขายสินค้าให้กับผู้บริโภครือขายให้กับพ่อค้าคนกลางเอง ถึงแม้ว่าจะขายได้ราคาดีกว่าที่ สหกรณ์ฯ ให้ก็ตาม ทั้งนี้เพื่อ สหกรณ์ฯ จะได้มีอำนาจเต็มที่ ในการต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลาง ว่าถ้าให้ราคาถูก สหกรณ์ฯ ก็จะไม่ขายสินค้าให้ แต่ถ้าเกษตรกรไม่ให้ความร่วมมือกับ สหกรณ์ฯ สหกรณ์ฯ ก็จะไม่อำนาจต่อรองราคาสินค้า โดยพ่อค้าคนกลางจะถือว่า ซื้อจาก สหกรณ์ฯ ไม่ได้ก็ไปซื้อจากเกษตรกรผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าวโดยตรงก็ได้ โดยให้ราคาแพงหน่อยก็จะได้สินค้าไป ถ้าเกษตรกรไม่ให้ความร่วมมือ สหกรณ์ฯ ก็จะอยู่ไม่ได้ เหมือนอย่างในอดีตที่เกษตรกรเคยทำมาแล้ว แล้ว สหกรณ์ฯ ต้องล้มเลิกกิจการไป เพราะเกษตรกรไม่ให้ความร่วมมือ แล้วเกษตรกรก็ต้องถูกพ่อค้าคนกลาง กดราคาสินค้าอีก โดยที่เกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรองราคา)

2.จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว มีปัญหาขาดแคลนแรงงาน ช่วยผลิตน้ำตาลมะพร้าว และขาดผู้สานต่อในอาชีพ การแก้ปัญหา คือ เกษตรกรต้องสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับบุตรหลานว่า อาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ไม่ใช่อาชีพต่ำต้อย อาชีพทุกอาชีพมีคุณค่า เพราะช่วยให้คนทุกคนที่มีอาชีพมีรายได้มาจับจ่ายใช้สอยในชีวิตประจำวัน มีเงินส่งเสียลูกหลานให้เรียนหนังสือสูงๆ ได้ ช่วยให้คนไม่ตกงาน ในส่วนของภาครัฐควรช่วยสนับสนุนและส่งเสริมเกษตรกร โดยจัดงานประกวดและแข่งขันในเรื่องคุณภาพของน้ำตาลมะพร้าว บ้านใดคุณภาพน้ำตาลมะพร้าวดี ก็ได้รับรางวัลและรับบัตรประกาศเกียรติคุณ เกษตรกรจะมีกำลังใจและตั้งใจผลิตน้ำตาลมะพร้าวให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น คนในครอบครัวจะได้กลับมาช่วยผลิตน้ำตาลมะพร้าวมากขึ้น ในส่วนของพ่อแม่ที่มีอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ควรฝึกวิธีผลิตน้ำตาลมะพร้าว และให้บุตรหลานได้มีส่วนช่วยในการผลิตน้ำตาลมะพร้าวด้วย เด็กจะได้ผูกพันในอาชีพ และคิดว่าตนเองก็มีส่วนในการผลิตน้ำตาลมะพร้าว เด็กจะได้ภูมิใจ และคิดอยากจะช่วยผลิตน้ำตาลมะพร้าวต่อไป วิธีการเหล่านี้เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยลดการขาดแคลนแรงงานช่วยผลิตน้ำตาลมะพร้าว และขาดผู้สานต่อในอาชีพ

3.จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว มีปัญหาในเรื่องขาดการสนับสนุนและแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังจากรัฐ ฉะนั้นหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ควรมาดำเนินการและแก้ไขปัญหาให้กับเกษตรกร อาทิ หาดลาดที่จัดส่งน้ำตาลมะพร้าวไปขาย ประกันคุณภาพของสินค้าให้กับเกษตรกร โดยตราประทับของรัฐเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ ผู้บริโภคจะได้มีความมั่นใจในการบริโภคสินค้า และซื้อสินค้ามากขึ้น หรือประกันราคาของน้ำตาลมะพร้าวไม่ให้ตกต่ำ คือไม่ให้ต่ำกว่า 400 บาท/ปี๊บ เกษตรกรถึงจะอยู่ได้ ป้องกันไม่ให้มีผลิตน้ำตาลมะพร้าวปลอมปน ขึ้นมาแย่งตลาดน้ำตาลมะพร้าวแท้ เพราะทำให้ราคาน้ำตาลมะพร้าวแท้ตกต่ำ เนื่องจากน้ำตาลมะพร้าวปลอมปนใช้ต้นทุนการผลิตน้อยกว่า จึงขายได้ราคาถูก และเสียเวลาเกี่ยวน้อยกว่า คือน้ำตาลมะพร้าวแท้ 1 ปี๊บ ต้องเกี่ยวจากน้ำตาลใสหรือน้ำตาลสด 8 ปี๊บ จนเป็นน้ำตาลมะพร้าวแท้ๆ แต่น้ำตาล

มะพร้าวปลอมปนจะใช้น้ำตาลมะพร้าวแท้ส่วนหนึ่งมาหลอมละลายให้เข้ากับฟักทองบดบ้าง แป้งมันบ้าง แปะแซบบ้างจนเป็นน้ำตาลมะพร้าวปลอมปน 1 ปี๊บ ไม่ต้องเริ่มเคี่ยวจากน้ำตาลสดหรือน้ำตาลใส จึงใช้เวลาน้อยกว่า ผลิตได้เร็วกว่า จึงนำไปจำหน่ายได้เร็ว และน้ำตาลมะพร้าวปลอมปนใช้ต้นทุนการผลิตน้อยกว่า จึงจำหน่ายได้ในราคาถูก เพราะฉะนั้นน้ำตาลมะพร้าวแท้จึงถูกน้ำตาลมะพร้าวปลอมปนแย่งตลาด ในส่วนของผู้บริโภคเห็นว่าเป็นน้ำตาลมะพร้าวเหมือนกันแถมราคาถูกกว่า จึงเลือกซื้อไม่คิดว่าเป็นน้ำตาลมะพร้าวปลอมปนเนื่องจากไม่มีความรู้ว่าเป็นน้ำตาลมะพร้าวปลอมปนกับน้ำตาลมะพร้าวแท้แตกต่างหรือเหมือนกันอย่างไร

4. จากการศึกษาพบว่ามีปัญหาในเรื่อง การกินตัวของน้ำตาลมะพร้าวเร็ว จากเดิมที่น้ำตาลมะพร้าวมีลักษณะจับเป็นก้อนแข็งๆ สีเหลือง คือหลังจากได้น้ำตาลสด ซึ่งมีลักษณะเป็นน้ำตาลใสๆมาจากจั่นมะพร้าวแล้วนำมาเคี่ยวบนเตาตาล จนได้น้ำตาลมะพร้าวสีเหลือง และจับกันเป็นก้อนแข็งๆ หลังจากนั้นประมาณ 7-14 วัน น้ำตาลมะพร้าวจะกินตัว เป็นน้ำเหนียวสีเหลือง ไม่จับเป็นก้อนแข็ง ไม่มารับประทาน ทำให้ไม่สามารถจะส่งไปขายยังตลาดที่อยู่ไกลๆได้ ดังนั้นถ้าจะให้แก้ปัญหาในเรื่องนี้ได้ ควรมีการศึกษาหาแนวทางหรือหาวิธีการอื่นใด ที่จะทำให้น้ำตาลมะพร้าวไม่กินตัวเร็ว จะได้ส่งไปขายยังตลาดที่อยู่ไกลๆได้ น้ำตาลมะพร้าวจะได้มีตลาดมากขึ้น มีผู้บริโภคมากขึ้น และจะมีผลทำให้ราคาของน้ำตาลมะพร้าวดีขึ้น เกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวก็จะคงอยู่ในอาชีพนี้ต่อไปได้

5. การศึกษาครั้งนี้ ยังไม่ได้ศึกษาหรือหาวิธีการอื่นใด ที่จะแก้ปัญหาในเรื่องทำให้เกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวเสี่ยงอันตรายจากการตกตันมะพร้าวน้อยลง ซึ่งการเสี่ยงอันตรายจากการตกตันมะพร้าวนั้นเป็นผลทำให้เกษตรกรเกิดความพิการ และบางครั้งถึงตายนั้น เกษตรกรบางคนกลัวไม่กล้าที่จะประกอบอาชีพนี้ต่อไป และลูกหลานของเกษตรกรคนที่ได้รับอุบัติเหตุจากการตกตันมะพร้าว จึงไม่อยากจะประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวต่อไป

6. จัดเป็นพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม เกี่ยวกับวิถีชีวิตการผลิตน้ำตาลมะพร้าว ของเกษตรกรตำบลบางแค โดยนำอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ในการผลิตน้ำตาลมะพร้าว ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มาตั้งแสดง เพื่อให้เห็นถึงภูมิปัญญาการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว และจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวให้นักชมนอก ได้มาเรียนรู้วิถีชีวิต ภูมิปัญญาของเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว

7. เปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตน้ำตาลมะพร้าว ให้เป็นรูปแบบอื่นๆ เช่น ทำไวน์มะพร้าว นำน้ำตาลมะพร้าวมาทำให้เป็นรูปสัตว์ ชนิดต่างๆ ตัวเล็กๆ ใส่ในภาชนะที่สวยงาม ขายในรูปแบบของที่ระลึกจากตำบลบางแค

6.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาค้างนี้ เป็นการศึกษาเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว ซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะตำบลบางแคเท่านั้น ผลการศึกษาจึงไม่สามารถ อธิบายถึงวิถีชีวิต ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวทั้งจังหวัดได้ ดังนั้นควรมีการศึกษาในลักษณะนี้ ในพื้นที่ตำบลอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบสภาพชุมชน วิถีชีวิต ปัญหาและอุปสรรค ในการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว เพื่อประโยชน์ในการหาหนทาง มาปรับเปลี่ยนหรือแก้ไขในพื้นที่อื่นต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2534). หนังสือเรียนวิชาชีพมะพร้าว. (พิมพ์ ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมวิชาการเกษตร. (2525). มะพร้าวและโกโก้. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่งานทะเบียนและประมวลสถิติ.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เอกสารทางวิชาการ. (2531). แนวทางการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์กลุ่มเกษตรกร จังหวัดสมุทรสงคราม.
- กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสมุทรสงคราม. (2535). รายงานการศึกษาเรื่องน้ำตาลมะพร้าว. (ม.ป.ท.).
- กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสมุทรสงคราม. (2540). ข้อมูลการตลาดจังหวัดสมุทรสงคราม. (ม.ป.ท.).
- กลุ่มรักเกษตร. (2531). น้ำตาลมะพร้าว. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี : สำนักพิมพ์ฐานเกษตร.
- เกษตรสัญจร. (2531). มะพร้าวน้ำหอม. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สหมิตร.
- เกื้อวงศ์ บุญสิน. (2536). ประชากรกับการพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิระ บุรีคำ. (2537). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรกรรมเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมในเขตจังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เจเฮนรีและคณะ. (2516). อุตสาหกรรมมะพร้าวในประเทศไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ณรงค์ โหมเฉลา. (2530). เชื้อพันธุ์มะพร้าว. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิบบริษชิ่ง.
- ดำรงค์ ฐานดี. (2532). สังคมวิทยาว่าด้วยการอาชีพ. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เทพ สุนทรสารทูล. (2525). เสด็จประพาสทางชลมารท พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ชนัญ วงษ์วิภาค. (ม.ป.ป.). วิเวศน์วิทยาวัฒนธรรม. (ม.ป.ท.).
- นฤมล วุฒยาภรณ์กุล. (2529). การศึกษาระบบการตลาดและราคาน้ำตาลมะพร้าว. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ประดิษฐ ศรีอ้วน. (2537). ปัจจัยบางประการที่เป็นสาเหตุการอพยพแรงงานของเยาวชนเกษตรกรในจังหวัดสุโขทัย. ปรินญาเทคโนโลยีการเกษตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- ประมวล เสตะรัต. (2533). ความรู้เรื่องมะพร้าว. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ปริษา เพื่อกกเชนทร์. (2527). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจเปลี่ยนอาชีพของชาวนา อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พ่องพันธ์ มณีรัตน์. (2521). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พนม แผงฤทธิ์. (2528). ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงอาชีพของชาวนาในชุมชนใกล้เมืองและชุมชนไกลเมือง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดขอนแก่น. ปรินญาสังคมวิทยา มหาบัณฑิต, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิสมัย พึ่งวิกรัย. (2538). การเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนชนบทในภาคกลาง อันเนื่องมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรม. วิทยานิพนธ์มนุษยวิทยามหาบัณฑิต, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระ ระวัง. (2539). ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอาชีพเกษตรกรกรรมมาประกอบอาชีพแกะสลักไม้ของเกษตรกรอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปรินญาเทคโนโลยีการเกษตร มหาบัณฑิต, สาขาส่งเสริมการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- ศักดิ์สิทธิ์ ศรีวิชัย. (2536). การปลูกมะพร้าว. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่โครงการหนังสือเกษตรชุมชน.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ คณะพัฒนาสังคม ชุมชนพัฒนาสังคม. (2538). ทฤษฎีภาวะความทันสมัย.
- สมานวนกิจ, หลวง. (2507). การทำไร่มะพร้าว. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พรพิทยา.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2539). ทฤษฎีสังคมวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สามารถ จันทร์สุรย์. (2536). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่อัมรินทร์พรินติ้งกรุ๊ปจำกัด.
- สมเดช นิลพันธ์. (2536). การพัฒนาชนบท. เอกสารวิชาการสถาบันราชภัฏนครปฐม.
- อานนท์ อาภาภิรม. (2532). สังคมวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์.

เอกสารทางวิชาการจังหวัดสมุทรสงคราม. (2532). ประวัติจังหวัดสมุทรสงคราม.

เอกสารทางวิชาการอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. (2540). ประวัติอำเภออัมพวา.

แนวคำถามการสัมภาษณ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ของตำบลบางแค อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

แนะนำตัว ผู้วิจัยชื่อแจ้งวัตถุประสงค์

ผู้ให้สัมภาษณ์บอกประวัติส่วนตัว ตำแหน่งความรับผิดชอบ

1. ประวัติส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

- ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งอะไรในตำบลบางแค
- ท่านดำรงตำแหน่งนี้มานานกี่ปี
- ชาวบ้านในตำบลบางแคเคยมาพูดคุย หรือเคยมาปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องปัญหาการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวหรือไม่ อย่างไร

2. ประวัติความเป็นมา

- ก่อนมาทำอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว เดิมเกษตรกรมีอาชีพอะไร
- เกษตรกรมีเหตุจูงใจอะไรที่เปลี่ยนจากอาชีพเดิมมาเป็นอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว
- เกษตรกรมีเหตุจูงใจอะไร ที่เปลี่ยนจากอาชีพเดิมมาเป็นอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว
- อาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวได้มีการส่งสมความรู้หรือภูมิปัญญาในการผลิตน้ำตาลมะพร้าวมาจากบรรพบุรุษหรือไม่ อย่างไร

3. พื้นที่ของตำบลบางแค

- พื้นที่ทั้งตำบลบางแคมีกี่ไร่
- พื้นที่ที่ทำอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวมีกี่ไร่
- พื้นที่ที่ทำอาชีพอื่น ๆ มีกี่ไร่

4. รายได้ของเกษตรกรตำบลบางแค

- รายได้ของเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว / ปี
- รายได้ของเกษตรกรที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ / ปี
- รายได้ของเกษตรกรอาชีพผลิตน้ำตาลกับเกษตรกรอาชีพอื่น อาชีพใดให้รายได้ดีกว่า

5. ประชากร ตำบลบางแค อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

- ประชากรตำบลบางแคมีทั้งหมดกี่คน / ผู้หญิงกี่คน / ผู้ชายกี่คน / ผู้สูงอายุกี่คน และเด็กกี่คน
- ประชากรที่ประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวมีกี่ครัวเรือน
- ประชากรที่ประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวเป็นเจ้าของสวนกี่ราย / เป็นลูกจ้างกี่ราย

6. การศึกษาของเกษตรกร ตำบลบางแค อำเภอ อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
  - เกษตรกรที่ประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว มีการศึกษาอยู่ในระดับใด
  - ประชากรชาวตำบลบางแคที่ประกอบอาชีพอื่น มีการศึกษาอยู่ในระดับใด
7. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่องานสาธารณประโยชน์
  - การออกไปใช้สิทธิเลือกอบต. / ผู้ใหญ่บ้าน / สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
  - ช่วยงานบุญต่างๆ
8. จำนวนของเกษตรกรที่เลิกผลิตน้ำตาลมะพร้าวของตำบลบางแค อำเภอ อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นผู้หญิงกี่คน / ผู้ชายกี่คน
  - เกษตรกรที่เลิกผลิตน้ำตาลมะพร้าวและไปประกอบอาชีพอะไร
9. ความคิดเห็นของกำนัน / ผู้ใหญ่บ้านตำบลบางแค อำเภอ อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
  - ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว
  - ปัญหาที่พบในการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว
  - มีการแก้ปัญหาอย่างไร
  - ท่านคิดว่าอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวมีแนวโน้มเป็นอย่างไร

แนวคำถามการสัมภาษณ์ข้อมูลระดับลึกเกษตรกรที่ผลิตน้ำตาลมะพร้าว

แนะนำตัว ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์

ผู้ให้สัมภาษณ์บอกประวัติส่วนตัว

1. สมาชิกในครอบครัว

- ในครอบครัวมีสมาชิกกี่คน / ผู้หญิงกี่คน / ผู้ชายกี่คน

2. การศึกษา

- คุณจบการศึกษาระดับใด

3. การประกอบอาชีพในครัวเรือน

- สมาชิกในครอบครัวประกอบอาชีพอะไร

- ถ้าประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว คนในครอบครัวช่วยกันทำทุกคนหรือไม่

- คุณเคยคิดจะเลิกประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวหรือไม่ ถ้าคิดจะเลิกประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว แล้วคุณจะไปประกอบอาชีพอะไร

- อายุเท่าไรถึงจะเลิกประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว

- คนในครอบครัวประกอบอาชีพอื่นด้วยหรือไม่ ถ้าประกอบอาชีพอื่นด้วย ระหว่างอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวกับอาชีพอื่นที่ประกอบอยู่ อาชีพใดทำมาก่อนกัน

- ท่านใช้เวลาในการผลิตน้ำตาลมะพร้าววันละกี่ชั่วโมง

4. สถานที่ประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว

- เป็นของตนเองหรือเช่า

- ถ้าเช่า เจ้าของสวนคิดค่าเช่าเท่าไร

5. รายได้

- ในครอบครัวมีรายได้จากการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวประมาณเท่าไรต่อปี

- นอกจากรายได้จากการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวแล้ว ครอบครัวมีรายได้มาจากทางอื่นอีกหรือไม่

- รายได้จากการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว พอใช้จ่ายในครัวเรือนหรือไม่

- จากการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวมีเงินเหลือเก็บหรือไม่

6. ขบวนการผลิตน้ำตาลมะพร้าวมีอย่างไรบ้าง**7. ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวมีอะไรบ้าง**

8. คนในครอบครัวเคยประสบอุบัติเหตุจากการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวหรือไม่ ถ้ามีอุบัติเหตุที่เกิดมีความรุนแรงอยู่ในขั้นใด
9. ท่านมีเวลา / หรือมีความสนใจที่จะไปร่วมงานบุญต่างๆ ในหมู่บ้านหรือไม่ / หรือสนใจข่าวคราวบ้านเมืองหรือไม่ / เคยไปใช้สิทธิเลือกตั้ง. / ผู้ใหญ่บ้าน / สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
10. เคยมีเพื่อนบ้านที่ประกอบอาชีพอื่นมาชักชวนให้เลิกประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว แล้วชวนไปประกอบอาชีพอื่นหรือไม่ / ถ้ามีเพื่อนบ้านเขาให้เหตุผลว่าอย่างไรในการชักชวนให้เลิกประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว
11. ความคิด
  - คุณคิดว่าการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวคุ้มกับที่ลงทุนลงแรงไปหรือไม่อย่างไร
  - คุณคิดจะเลิกประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวหรือไม่ / ด้วยเหตุผลอะไร
  - คุณคิดว่าคนภายนอกมองคนที่ประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวว่าอย่างไร
  - คุณคิดว่าการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวเหนื่อยมากกว่าการประกอบอาชีพอื่นหรือไม่ อย่างไร
  - คุณคิดว่าการประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวในปัจจุบันมีคุณภาพดีหรือไม่ / ถ้ายังไม่มีคุณภาพ คุณคิดว่าทำอย่างไรการผลิตน้ำตาลมะพร้าวถึงจะมีคุณภาพ

แนวสัมภาษณ์ข้อมูลระดับลึกประชากรที่เลิกประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว

1. ปัจจุบันคุณประกอบอาชีพอะไร
2. คุณประกอบอาชีพนี้มานานเท่าไร
3. คุณเคยประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวมาก่อนใช่หรือไม่ / ถ้าใช่คุณประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวมานานกี่ปี
4. คุณคิดว่าอาชีพที่ประกอบในปัจจุบันกับอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว อาชีพใดมีรายได้มากกว่ากัน
5. ถ้าคุณคิดว่าอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวมีรายได้ดีกว่าอาชีพปัจจุบัน ทำไมจึงเลิกประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว
6. อาชีพในปัจจุบันกับอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว อาชีพใดเหนื่อยกว่ากัน
7. อาชีพในปัจจุบันกับอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว อาชีพใดมีเวลาเป็นส่วนตัวมากกว่ากัน
8. คุณคิดว่าอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวมีความเสี่ยงด้านใดบ้าง
9. คุณคิดว่าอาชีพในปัจจุบันมีความเสี่ยงหรือไม่
คุณคิดอย่างไรเกี่ยวกับการยอมรับ และยกย่องในอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวกับอาชีพปัจจุบัน

รายชื่อผู้ให้ข้อมูล

1. นาย โพธิ์	นาคะวะรัง
2. นาย สมศักดิ์	นาคะวะรัง
3. นายเสริม	สกุลสมบัติ
4. นายเปรี๊ยะ	วรรณโรจน์
5. นายสมศักดิ์	ฝั่งผาย
6. นายบุญส่ง	แสงจันทร์
7. นายณรงค์	กองแดง
8. น. ส.สุชิน	เพ็งอุดม
9. นางพิกุล	จูพิบูลย์
10. นายชวน	วรรณะ
11. นางประกอบ	ไม้อยู่
12. นายเล็ก	จำดี
13. นางภิรมย์	บัวจู่
14. นายนรินทร์	ปานเคลือบ
15. นายจัน	บุญประสิทธิ์
16. นางเขียน	สังขนันท์
17. นายบุญส่ง	นวมนาคะ
18. นายพัน	จักรกลัด
19. นายบุญล้อม	พุ่มสุวรรณ
20. น.ส.มาลัย	ทองอ่วม
21. นางมณฑา	เหหาสุข
22. นางวิไลลักษณ์	สินธุ์พิจารณ์
23. นายชุบ	บุญมีรอด
24. นายปุ่น	เอี่ยมนาคะ
25. นางส่วน	บุญหม้อย
26. นายประทุม	ชูเขาวลิต

27. นายมนต์สวัสดิ์	มุข โต
28. น.ส.สมทรง	นาคะวะรัง
29. นางสมนึก	แดงรอด
30. นางประนอม	สุทธินิมิตร
31. นางซ้อง	เรืองเดช
32. นายสุชาติ	สกุลอินทร์
33. นางพิน	สุทธินิมิตร
34. นางบุญช่วย	รัตนสังข์
35. นายทองเริ่ม	คล้ายพิทักษ์
36. นายสมนึก	สวัสดิผล
37. นายสนั่น	ปานจรินทร์
38. นายวิชัย	เป็ยสกุล
39. นายสำเนียง	เพ็งอุดม
40. นายถาวร	ทองสิน
41. นายสุรินทร์	วงศาโรจน์
42. นายฉลอง	เดิมต่อ
43. นางบุญเริ่ม	นวมนาคะ
44. นางบุญลือ	ชาติรี
45. นางเฉลา	อันจินดา
46. นายชิต	น้อยกาญจนะ
47. นายสุพิศ	ปานจู
48. นายประกอบ	เพ็งอุดม
49. นายประเคิม	ปานมา
50. นายจรัส	จันทร์กลัด

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นาย ถวิล ทองสิน
วัน เดือน ปี เกิด	9 พฤศจิกายน 2506
สถานที่เกิด	สมุทรสงคราม
ประวัติการศึกษา	มหาวิทยาลัยมหิดล , พ. ศ 2532 - 2536 พยาบาลศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล , พ. ศ 2540 - 2542 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(พัฒนารนบทศึกษา)
ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน	พ. ศ 2536 - ปัจจุบัน พยาบาลประจำการ หอผู้ป่วยออร์โทปิดิกส์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

Executive summary

A STUDY COCONUT SUGAR OF FARMERS : A CASE STUDY OF COCONUT SUGAR OF FARMERS IN BANGKHAE SUB-DISTRICT AMPHAWA DISTRICT SAMUTSONGKHRAM PROVINCE.

A summary of abstract

The main objectives of this thesis were to study the history and situation of the community, the way of life of the coconut sugar farmers, the indigenous wisdom of the coconut farmers in the process of coconut sugar production, in order to study the effects of changing their occupations and to study their problems. The study used the questionnaires and interviewed 6 village chiefs, 3 key informants and 25 coconut farmers including 25 informants who had already left their occupation.

The results of the study showed that the history of the coconut sugar farmers at Bangkhae subdistrict has run for a long time, since the King Rama II and most of the farmers are in good economic status as they have no problems in selling their products. The way of life of the farmers involves their occupation, their culture, and respect for Buddhism. Socially, they have little time to interact with many people in their villages because they are busy doing their work. The wisdoms of their occupation lie in collecting the coconut seed and the preparation of it for cultivating, and how to process their production of coconut sugar.

There are two causes for changing their occupation. They are not supported by the government sector, and some neighbors also persuade them to work in other occupations. They are lazy at work must beware coconut trees falling down. In addition, the benefit of their occupation bring both high and low incomes.

Introduction

The coconut tree is an economic plant which is important in Thailand. Because coconut have several uses such as agriculture and industry. Every part of it is useful such as root can be used as nostrum, trunk used as furniture and charcoal, leaves used as broom and toy, tree top used to cook, jam also used to make a sweet thing such as sugar, margarine, including motor oil, vegetable oil, soap, and coconut shell used to make a bowl. Knick neck bark of coconut used as manure, fiber of jam coconut used as cushion and paint brush. Young coconut flowers produces coconut sugar and condiment.

Coconut sugar is a kind of culture called occupational culture. The occupational culture based on family labor and sample tool. After receiving the young coconut flowers, the farmers bring them to boil with five until they becomes dry sugar. This dry sugar named according to the container. If it is contained in pot, We call sugar pot (Namtan mo). If it is contained in pail, We call sugar pail (Namtan pip).

Samutsongkhram it the place in which coconut sugar produced for a long time. The farmers cam about millions bath per year from this occupation.

The research selected this area of study because these are fewest farmers who do this job in that Bangkhae sub-district Amphawa district Samutsongkhram province.

Objectives of the thesis

1. The thesis aims to study the history and the general situation of the community.
2. the thesis aims to study the way of lives of the coconut sugar of farmers.
3. the thesis aims to study the indigenous wisdom of the coconut farmers.
4. the thesis aims to study the process of sugar production.
5. the thesis aims to study the causes and the factors on the changing of their occupation.
6. the thesis aims to study the their problems in the coconut sugar production.

The expected result

1. To know the history and the general situation of the community.
2. To know the way of lives of the coconut sugar farmers.
3. To know the indigenous wisdom of the coconut farmers.
4. To know the process of coconut sugar production.
5. To know the causes and the factors effect on the changing of their production.
6. To know the problems in the coconut sugar production.

The research methodology

This story applies the qualitative research to explain the phenomena of occupational group in rural area by focusing on the coconut farmer group. This study consists of the history and the general situation of the community. It also studies the indigenous wisdom, the process of production, the way of lives and the factors effect on the changing of their occupation as well as their problems. The researcher takes four months to collect the primary data in the field from December, 1999 to march, 2000.

The study of place

This area of study is collected by the purposive sampling. The selection anterior based on the number of people and the time that this occupation takes place. place. According to the survey of Suchat Sakun-in, the chief villager, found that. There are 25 families that produces the coconut sugar in the present. Despite, these were 769 families that did this occupation in the past.

Population and Sampling

The reason for the selected population and sampling in Bangkhae sub-district, Amphawa district, Samutsongkhram province is these use fewest farmers who produce the coconut sugar in the present.

The data collecting process.

1. To survey the area of study and population.
2. To interview the key informants.
3. To do the participant observation.
4. To do the indept interview.

The instrument of research.

1. To use the semi-structure questionnaires.
2. To do the participant observation.
3. To use the interview guide.
4. To take a photograph and use tape record.

The results.

The result of the study showed that the history of the coconut sugar farmers at BangKhae sub-district had run for along time, since the king Rama II and most of the farmers are in good economic status as they have no problems in selling their products. The way of lives at the farmers involves their occupation, their culture, and respect too Buddhism, Socially, the have little time to interact with many people in their vilages because they are busy doing their work. The wisdoms of their occupation lie in collecting the coconut seed and the preparation of it for cultivating and low to process their production of coconut sugar.

